

Nyugatplusz

EXTRA

2022
2023

nka

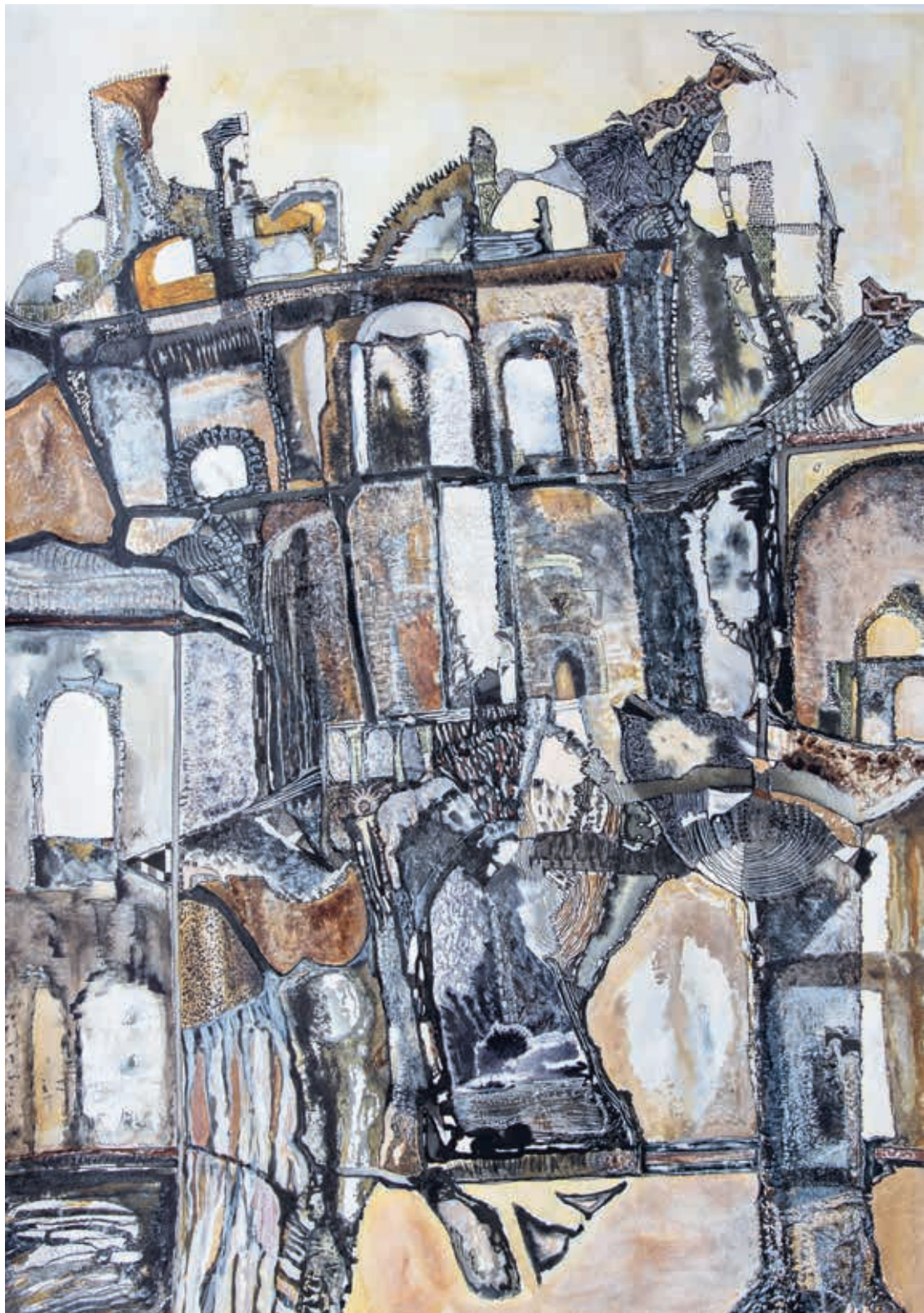
újnyugat
IRODALMI KÖR

A kortárs irodalomban és a társművészetekben is komoly dilemmaként fogalmazódik meg, hogy a posztmodern elméleti és esztétikai belátásai után milyen irányba lehet mindezt folytatni. Az Újnyugat Antológia szerzői a modern irodalomban látják azt a kikezdhetetlen mintát, amelyhez minden körülmények között sikerrel lehet visszakanyarodni, s a kötetbe felvett szerzők teszik ezt úgy, hogy nem lesznek az egy évszázaddal korábban virágzó irodalmi kultúra és közízlés epigonjai. A kötetben szereplő írások az Újnyugat Irodalmi Kör szerzőgárdájának tollából származnak, tudatosan kapcsolódnak a nyugatosok világról és irodalomról kialakult világfelfogásához.”

[HTTPS://WEBSHOP.KELLO.HU/UJNYUGAT-ANTOLOGIA](https://webshop.kello.hu/ujnyugat-antologia)

KÖNYVTÁRELLÁTÓ

MISKE EMŐ: Majd

Fővédnök: Konyári János 1951–2017
Alapító-főszerkesztő: Szabó Zoltán Attila
Alapító-lapigazgató: Raffai Ferenc
Művészeti vezető: Kovács Gábor
Olvasószerkesztő: Lengyel Mária
Grafika: Kisteleki Dóra

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Petőcz András (elnök), Bolemant László, Kálloy Molnár Péter

Szerkesztőségi e-mail (írásművek küldése): happycaroffice@gmail.com
Szerkesztőségi e-mail (lappal kapcsolatos információk): nyugatplusz2012@gmail.com

Külön köszönet Miske Emőnek és Gulyás Györgynek.

A kiadványban szereplő illusztrációkat, fotográfiákat készítette:
Bolemant Borbála, Bolemant László, Gaál Tibor T-Boy, Kisteleki Dóra,
Kovács Gábor, Miltényi Miklós, Miske Emő, Schwalm Zoltán, Zilaho Nono

Felelős kiadó: EREF Szolgáltató Nonprofit Betéti Társaság (2097 Pilisborosjenő, Panoráma út 12.)
Kapcsolat: ereftb@gmail.com

A Nyugat Ma első száma 2010. október 23-án jelent meg. © Szabó Zoltán Attila

Az Újnyugat Irodalmi Kör alapítása: 2012. november 12.

Nyomdai munkák: Stanctech Digital Kft. 1047 Bp., Baross u. 11-15.

Terjesztés: országszerte a kiemelt könyvesboltokban, antikváriumokban, lapterjesztő pontokon, könyvbemutatókon, kulturális eseményeken. A KELLŐ Könyvtárellátó Kft.-nél, valamint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) tagkönyvtáraiban.

Kiemelt terjesztési pontok:

Dekameron Antikvárium, Dimag, Hadik, Írók Boltja, Könyvudvar.net, Lakitelek Népfőiskola, Molnár-C. Pál Műterem – Múzeum, Ronni Könyvkereskedés.

Az árusítóhelyek listája megtalálható lapunk Facebook-oldalán is.

Előfizetéssel és terjesztéssel kapcsolatos egyéb információ:
nyugatplusz2012@gmail.com

HU ISSN 2064-2458

Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A folyóiratban megjelentetett művek csak a szerző, illetve a kiadó írásbeli engedélyével sokszorosíthatóak. Ez a nyilatkozat a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 36. § (2) bekezdésében foglaltak szerint tiltó nyilatkozatnak minősül.

Nyugatplusz

EXTRA

”**F**igyelemre méltó már maga a tény is, hogy az egykori **NYUGAT** hagyományát a címében is vállalja, s ennek megfelelően a magyar irodalom új és újabb nemzedékeit ennek a hagyománynak a folytonosságában közli, értelmezi és értékeli. A lap szellemi bázisát jelentő **Újnyugat Irodalmi Kör** sokrétű tevékenységét, főképp tehetség-gondozói munkáját is ismerem és eredményeit elismerem.”

TŐZSÉR ÁRPÁD

újnyugat
IRODALMI KÖR

Tartalom

Nyugat – ma

Szabó Zoltán Attila: XII	11
Acsai Roland: A megmaradásról	12
Debreczeny György: hommage à Örkény	12
Vörös István: Alakítások /Nem is tudtam...	13, 24
Miske Emő: „Üres jelen időben...”	14
Bolemant László: Jelekből olvasás	18
Varga Imre: Őszi etűd.....	18
Cserhalmi Imre: Gyermekké nőni	20
Filip Tamás: A megtalált idő	22
Hodossy Gyula: Puskin a tiszta égbolt alatt	23
„Add számba a szót...” (Czeizel Endre, Rónay László, Sipos Lajos)	26
Nyugat – ma (2022).....	31

Manézs

Zalán Tibor: Shakespeare-margó.....	37
Szabó Zoltán Attila: „Csak úgy érdemes élni...”	38
Acsai Roland: A fűmagról	42
Horváth Margit: Gránátalma.....	43
Benkő Vivien Cher: Körforgás	43
Saitos Lajos: távlatok	43
Z. Németh István: Vörös Ikarosz	44
Sztanó László: Az epigon / René Magritte...	48, 50
Petőcz András: Az unoka	51
Fellinger Károly: Profil	52
Hekl Krisztina: Élvefogó	53
Debreczeny György: minden megy... / ráfutásos baleset	56, 57
Tózsér Árpád: Sah-matt / Rímek	58, 59
Keömley Anna: A világjárvány boldogsága	60

Vadnyugat

Z. Németh István: És lőn / semerre nő.....	63
Fehér Kinga: A repülés látszatát kelteni / Zsenge legelőre	63, 79
Kóbor Adriána: Sue ez.....	64
Schwalm Zoltán: (haha)	66
Lencsés Károly: Vaksötét / Múlik	67, 71
Bíró József: Kőnyomat / Alighanem.....	72, 73
Bozók Ferenc: Szkárosi Világhangköltészeti revue-je	74
Molnár József: A múlton merengő monológja.....	77
Csontos Márta: Keserűfű	77
Agócs Sándor: Magyarország	77
Veres Tamás: Mindenszentek	79

Láttelelet

Fűzfa Balázs: Miért szép?	83
Horváth Gábor Miklós: „...ahol csak percekre előre lehet” / hitecske	87
Kilián László: Az álom partvidékén	89
Molnár József: Hordozható csoda	90
Draskóczi Ágnes: A hegyen.....	94
Benyó Tamás: A küldött	94
Száraz Pál: Mese a fehér kéményseprőről	95
Gaál Tibor T-Boy: Petőfi 200	97
Jancsó Péter: Thrash.....	98

Nyugat – ma

Nyugatplusz

SZABÓ ZOLTÁN ATTILA

XII

„nekem a kérés
nagy szégyen,
adjon úgyis, ha
nem kérem.”

(Nagy László: Adjon az Isten, részlet)

Tizenkét esztendőnk hatalom. Az Újnyugat Irodalmi Kör 12 éve, ha tetszik, ha nem, a (szellemi) szabadság erejét példázza, hiszen a Nyugat Plusz irodalmi folyóirat oly' időkben lett a túlélés szimbóluma, amikor a pályázatok a (végtelen) játéktér, a (füves) pálya helyett gyakran (a műfüves borításhoz szokott) örök cserék, cserediákok és tacscbírók bírálták/bírálják el, amikor a nem-írók írnak többet, amikor lehangosabban a nem-gondolkodók elmélkednek, mikor a sokadrang-költők szülik-szarják-ontják a daktilusokat. A díjakat pedig adják-veszik. Kisajátítják. Kiköltik.

Ez a korszellem.

Apró csoportok, néhány futtatott név, néhány katedrás irodalomszervező, esztéta dönt sorokról, életpályákról, tehetségekről. Fájdalmuk, hogy az olvasók 95,4 százaléka (magánmérés!) még csak nem is hallott róluk. Ezért hát a „műveletlen” olvasó kap is szépen a fejére szakmai anketokon, belterjes fórumokon.

Megjegyzem, az olvasó helyzete a legnehezebb. Mert a lap- és könyvterjesztés beteg struktúrája, a „dadogó” könyvtárak, a magát önként gettóba záró kortárs irodalom, az internet átláthatatlan hálózata, az elbutult televíziók és a minőségi tartalmakkal, szépirodalommal, párbeszédekkel mind nehezebben célt érő, ezért inkább az ódivatú slágereket és a makogó rapbetétekkel trendibbre hangszerelt médiamic sodákat favorizáló rádiók éppenséggel nem segítik az eligazodást. (Nyilván vannak üdítő kivételek, nem kevesen, de ez a dolgot nem róluk szól, inkább értük is...)

Alapjáraton a megnyomorított kiadók, szerkesztőségek, műhelyek, szerzők, szerkesztők (ahelyett, hogy a nemzeti kultúrát gazdagítanák) jobbra holtfáradtan várnak igenekre és nemekre, sablonválaszokra. Levelekre. Ezekben a levelekben az áll, mint hajdan a borítékos sorsjegyeken: „Nyert!”, „Nem nyert!”. (S a miértre rendre a miért ne? a válasz.)

Zalán Tibort idézem, aki a Tokaji Írótáborban így fogalmazott: „Elborzaszt az, hogy különböző alapítványok meg figurák különböző pénzeket osztogatnak maguknak, a saját embereiknek. Hogy egy fiatalnak, ha jelen akar lenni, akkor le kell csatlakoznia valamelyik táborhoz. Két nagyon erős tábor diktál, a mögöttük lévő pénzek – vagy nem pénzek – diktálnak, nagy szervezetek irányítanak, és nem az irodalom, nem a minőség vagy a termék határozza meg, hogy ki vagy.”

Bevallom, Tibornak (aki a lap indulásakor már az egyik legfőbb szövetségesem volt) abban is oroszlánszerpe van, hogy most néhány szóban összegzem, mire jutott egy olyan kortárs irodalmi folyóirat, melyet nem „a két nagy erős tábor” szült.

Nos, *tizenkét esztendőnk hatalom.* Ma már annak kell magyarázkodnia, aki az Újnyugat ügyét ejtené. Mivelhogy a közöny társadalmában leltünk új olvasókra, tehetségekre, szervez(t)ünk irodalmi esteket (seregnyi helyszínen, itt most tényleg csak néhányat említve: Hagyományok Háza, Jókai Anna Szalon, József Attila Színház, Molnár-C. Pál Múterem-Múzeum), iskolai foglalkozásokat, felkaroltunk kezdőket, népszerűsítettük a határon túli szerzőket, működ(t)ünk professzionális műhelyként. Nem törődve a politika törésvonalaiival.

Tizenkét esztendőnk hatalom. Csukástól Czeizelig, Fodor Ákostól Bujdosó Alpárig igazi nagyságokkal indultunk. A Nyugat Plusz irodalmi folyóirat nekik (az emléküknél, kivételes pályafutásuknak, az általuk képviselt értékeknek) és az olvasóknak tartozik elszámolással. Engem is az OLVASÓK győznek meg újra és újra arról, hogy folytatni kell, hogy nem lehet abbahagyni. Noha komoly döccenők nehezítették utazásunkat.

Anno, 25. lapszámunk megjelenésekor, szerkesztői jegyzetben foglaltam össze, mi történt az első néhány *molyette* évben. Idemácsolom az akkori cikk részletét:

„19+6=25. A fenti matekpélda az Újnyugat-lapok eddigi történetét valamelyest összefoglalja. 2010. október 23-án jelent meg a Nyugat Ma folyóirat, melyet legszebb napjaiban, nem sokkal a teltházás Petőfi irodalmi múzeumbéli ünnepség után tett tönkre a mecénásnak (be)képzelt üzletember. Szerencsére azonban mecénás és mecénás között volt (lehet) különbség, így Konyári János segítségével mindig előbbre jutottunk. Bár a Nyugat Most-korszakban, az akkor mellénk sodródó két nyalka szerencsefi okozott némi főfájást nekünk, művészeknek, hiszen amit hoztak, nyomban vitték is; egy tiszta ügyet nem lehet csak úgy félresöpörni...

A Nyugat Plusz köszöni szépen, él, létezik, s van jövője!”

Tizenkét esztendőnk hatalom, mialatt jönnek-mennek, esnek-kelnek korunk hősei. Ez még akkor is így van, ha idehaza az „én jól ismerem őt, mivel régi barátom, hát majd szólok neki az érdekedben, mert te meg egy rendes fiú/lány vagy” – szöveg a legjellemzőbb formula, s ha a „felfelé nyal, lefelé tapos” az elfogadott taktika, a vonzó életstratégia. Csak hát – int mérsékletre Marcus Aurelius – „Milyen gyorsan eltűnik minden!” Hajaj!

„Képzeld magad elé például Vespasianus korát, s mindenben a mai állapotokat látod: az emberek házasodnak, gyermekeket nevelnek, betegeskednek, meghalnak, harcolnak, ünnepelnek, kereskednek, gádzálkodnak, hízelegnek, gőgösködnek, gyanakszanak, acsarkodnak, mások halálát kívánják, zúgolódnak a jelen miatt, szeretkeznek, takarékoskodnak, consulság, uralkodás után sóvárognak. S egész világuk – csak volt.” (Marcus Aurelius: Elmélkedések, Negyedik könyv/32.)

Tizenkét esztendőnk hatalom. Ámde idáig csak alázattal, (egymás iránti) tisztelettel, életerősen lehetett ellapátolni. Nem várva jutalmat, díjesőt. Működésünk, létezésünk felkiáltójel seregnyi ákombákomb, kérdőjel közt. Ahogy az Előretolt helyőrségnek (Az utolsó ellenállók?, 2022. szeptember 24.) korábban papírra vettem: „Sápatagnak, olykor életidegennek, gyakorta igen-igen belterjesnek érzem a bel-bel-pesti lírát. Túl sok a barázdabillegető, s túl sok a barázda. Túl sok az önérdék, temérdek a magánközlés. A bel-bel-pesti szerkesztő – mint a Macskafogóban a denevérek – gyakran beéri konzervvörrel. Jönnek (hozzá), akik szoktak, írnak (neki), akiknek írniuk kell, akikkel nincs gond, akikre hivatkozni lehet, akik értik a bel-bel-pesti »tájszólást«. Ezért is élvezem annyira, amikor a Nyugat Plusz főszerkesztőjeként, immáron 12 éve, nem feltétlenül csak a pesti elithez sorolt kollégák műveiből válogathatok. S a határon túlról sem a bel-bel-pesti tippeket »játsszom« meg. Nem véletlen, hogy inkább budai (tabáni) polgárnak vallom magam. (Esetleg: újpestinek...)”

Igen, az Újnyugat útja után rögzösebbnek hat, mégis élvezetesebb. Azonban e háborús időkben, az energiaválság, a példátlan infláció zaklatott hónapjaiban érzékelhető, hogy a teljes művészeti szubvenció gyakorlata (szellemi) reformra szorul. S azon belül a folyóiratpiac, a könyvkiadás elbaltázott rendszerére is ráférne már egy tisztességes renoválás. Ez közös érdekünk.

„Talán eljött a pillanat, mikor elmondhatod, hogy az egészet akartad. Az egészet, az igazit, nem a pótléket, a hasonlót, a mellékeset: az egészet, a boldogságot és az igazat, az igazságot, akármilyen félelmetes és földközeli. Nem akartál az élet helyébe valamit, ami csak hasonlít az életre...” (Márai Sándor: Egy polgár vallomásai, részlet.)

Az írás első változata az Előretolt Helyőrség 2022. november 2-i, felvidéki irodalmi-kulturális mellékletében jelent meg.

SCHWALM ZOLTÁN: Milió

ACSAI ROLAND

A megmaradásról

Szelektív gyűjti már be
a hulladékokat
az évek nagy kukája,
mi lesz, mi megmarad?

A gépek fent az égen
szélfújt felhők között,
reggel egy percnyi éden,
kávéd, míg szürcsölöd.

Árnyjáték gyenge foltja,
amit a fény vetít
eléd a kőpadlóra,
és nézed egy kicsit.

Kislányodnak az arcán
a reggeli mosoly,
s az, hogy újra van már,
kihez te tartozol.

Az utca túlfeléről
egy kéz, mi visszaint,
akár egy régi képről
az eltűnt perceink.

DEBRECZENY GYÖRGY

hommage à Örkény

felújítás miatt a 47-es villamos helyett
a 47-es villamos közlekedik

VÖRÖS ISTVÁN

Alakulások

Vadat megszelidíteni,
befogni a kor szekérébe!
A gazdaság már isteni,
új törvényeknek van kitéve.

Aztán a természet erői
mutatják másik arcukat,
mikor a szarvas visszalőni
mer, mert lesz rá határozat.

A bürokrácia burjánzik
tarra vágott erdők helyén,
semiből sincsen másik.
A pusztulás részeg egyén.

A közösségre esküszünk,
de elfelejtjük a szövegét.
Az ismeretlen ránk köszön,
épp az újdonság a szemét,

amit még egyszer felhasználunk.
Változás változást eszik,
lerabolva a bőségtálunk.
Üres pohár megrészegít,

de kijózaníthat az üres fej.
Kérdésekkel telerakom,
így válaszolni nem marad hely,
és megérteni alkalom.

A megértés az régi módszer,
bár alighanem elavult.
Új világot építesz, fogd fel!
Nem magyaráz semmit a múlt,

hogy máskor mások máshogy tették.
Semmi sem kiszámítható.
Felfüggesztve a véglegesség –
szentkép helyett sajtófotó.

KISTELEKI DÓRA
illusztrációja

MISKE EMŐ

„Üres jelen időben...”

Mindenki beleszületik egy korba, s annak jó és rossz tudásával kell együtt élnie. A dolgok aztán csak úgy történnek az emberrel, a kor rendje-módja szerint, egyszerűen nem kérdeznak, megérkeznek. Csupán az faggatható, a lélek hogyan viszonyul hozzájuk: szembemegy-e velük, próbálja kikerülni őket, vagy éppen elsodorják, és emberpróbáló talpra állás következik. Mit tapasztal meg az egyén, miközben saját életidejében lépked?

2022–1922: ha visszatekintünk innen, a fogyasztói társadalomból, a feleslegesen sok információ korából, analóg helyzeteket, sodródásokat, nem-változásokat, ismétlődéseket látunk. Mintha újrajás lenne minden – csak a rombolás technikája lett kiforrottabb...

Mert akkor sem tudunk reménykeltőbbet felidézni, ha a társadalom alakulását, a történelmet, a világ helyzetét nézzük. 1922-ben, az első világháború után, a gyarmatbirodalmak felbomlásakor, gazdasági válság küszöbén, polarizálódó hatalmi helyzetben, jobb- és baloldali diktatúrákban, menetelve a második világegés felé, éli mindennapjait a XX. század. De más ezt emberi, személyes oldalról nézve.

Sorsok zárulnak, monarchiák szűnnek... IV. Károly magyar király lezárja földi életét, (ő az utolsó a Habsburg–Lotharingiai-ház sarjai közül, aki két évig még király lehetett, aztán már köztársaságok következnek), letűnik az Osztrák–Magyar Monarchia időszaka, vége egy több évszázados eszmének. Fia, a 9 és fél éves Habsburg Ottó örökölné a koronát, de már soha többé nem teheti azt a fejére, sorsa majd a XXI. században folytatódik felnőtteként: átlép a globalizáció világába, maga is uniós polgár lesz, európai parlamenti képviselő.

Meghal Gárdonyi Géza, s vele együtt a múltidéző török-magyar konfliktus kapcsán az erkölcsi nagyságot éljenző szórakoztató irodalom, a Vicák és Gergők ideje, mert a morál is devalválódik – a mesék sem akarnak már nevelni, csupán szórakoztatni.

Befejezi pályáját Proust, s mi keressük azó-

ta is a minket meghatározó múltat, a kikerülhetetlen elődöket, s az eltűnt idő nyomában kutatunk. Régi fényképekből építgetjük magunkat, a világban hajkurásszuk a helyünket, közben emlékekkel, reményekkel utazunk a belső időnkben.

Azonban születnek is a századra gyermekek, megannyi új remény, ígéret (mert a talentumnak kéne előremozdítania a kozmoszt, megakadályoznia a tömegek sodródását az árral – ha hallgatnának rájuk...).

Csupán néhány kiemelkedő példa a számos tehetség közül: Nemes Nagy Ágnes költő, kinek tárgyias kifejezésmódja máig világlátásunk nyelvi kifejezője, mert csak így lehet létbe vetetten kommunikálni. Pilinszky János barátjaként, az Újhold művészeként (bár későmodern korban, de) rólunk, posztmodernről gondolkodik. *Téli angyal* című versében így:

„Most az angyal hóban áll
És a hó most térdig ér
Egymagában áll a háznál
Némábban a némaságnál
Hóba tűzött régi nádszál
Hó-belepte sziklevél”

Vagy így tűnődik *Mint aki* című művében:

„Mint aki messze hírt hozott
és aztán végleg elfeledte,
s a szemcsés fényből egy marok
benne maradt, batyuba kötve –
így vándorol a feledékeny,
a teste gyűrött köpenyében.”

Jack Kerouac író, a beatnemzedék királya – és mi azóta is az ő *On the Road*-ját is járjuk, pusztai farkasként, a szelek szárnyán születten, szabadon. Próbálunk *Take it easy!*- fel fogásban létezni, amennyire lehet, és „Életünk során mind azért vágyakozunk, azért sóhajtozunk és epekedünk, és mindenféle édes mámorba azért vetjük bele magunkat, mert emlékszünk valami elveszített boldogságra”.

Judy Garland színésznő, aki karácsony táján évről évre kikerülhetetlenül szembesíti a nézőket Ózzal, a nagy varázslóval. Aki ugyan csaló, de felismeri és segíti az igaz embereket, hogy a világból menekülve, végre otthont leljenek. Az üresfejű szalmaemberek, kigyúrt oroszlánok és érzéketlen bádögemberek elől a mese feloldó szépségében legalább szépet és jót, önzetlenséget, barátságot, igazi bátorságot tapasztaljanak, „*Somewhere Over the Rainbow*”, de legalább *Túl a Maszat-hegyen*.

Reich Károly grafikusművész, akinek vonalai a mitikus lebegés varázslói, kísérik Vacokort, a Pál utcai fiúkat, a Kincskereső kis-ködmönt éppúgy, mint az Énekek énekét, Homérosz és Shakespeare viharait, tökéletes-ségükkel segítve a világ bizonytalanságán.

Alain Robbe-Grillet író, aki Poe, Kafka, Borges rokona – az általa írt francia „új regény” világában terek és idők, emlékképek, életesemények és vágyak keverednek (épp úgy, ahogy mindannyiunk Útvesztőiben).

„*Mindaz a nehézkes apparátus, ami a múlt században a regényírás kellékéül szolgált, ...volta-képpen nem szolgált más célt, mint hogy utoljára megpróbáljunk megfeledezni arról, hogy milyen szétesett állapotban hagyott ott bennünket Isten, amikor kiszállt a lelkünkéből...*”

Polcz Alaine író, pszichológus, a tanatológia tudósa, Mészöly Miklós író felesége, aki maga is elszenvedője a század retteneteinek (ez segíti abban, hogy másokat méltón támogathasson).

„*Egyre világosabban látom és tudom, hogyan készített fel az életem minden egyes nagy törése, szenvedése, hogy be tudjam tölteni a célomat. Ha kitértem, el kellett buknom. Miközben sirattam azt, ami elveszett, jött az új. Követhetem az egyes állomásokat és kereszteződéseket. Idáig jutottam a keresésben és megértésben. És ha az életedet átnézted és megértetted – legalábbis azt hiszed – akkor el tudod engedni. A múltat – és a jelent.*”

Bálint Ágnes, a *Futrinka utca* és a *Mazsola és Tádé* megálmodója, példázataival nemesítette az ifjúságot, hisz minden története a téves emberi utakról, a méltó emberi viselkedésről szól.

„– *Hóvirágot szedtünk Fülöpkével – sietett Mazsola másra terelni a szót.*

– *Fülöpke mondta, hogy a hóvirág a tavasz hírnöke.*

– *No és hol a tavasz korai hírnöke? – nézett körül Manócska kérdően.*

– *Megettem – mondta Mazsola.*”

José Saramago, aki a mágikus realizmus és a posztmodern ötvözőjeként irodalmi No-

bel-díjat kapott. *Vakság* című könyvében járványról ír, ez a „vakság” korunk járványa, a „látóképesség” elvesztése – maga az úttalan, céltalan XXI. század, ami a munkával, az érzelmi örömök, a fogyasztás hajszolásával próbálja kitölteni az életet, világtalanul a fontos, lényeges dolgokra. Korunk vegetáció, lelki nyomorúság csupán.

Eltelt száz év – 2022-ben, éppen decemberben járunk, emlékezünk, tisztítjuk lelkünket, ünnepre készülünk,... mert volt covid és online oktatás, volt pusztulás elég. Aztán vándorlás is, átrendeződés, kulturális és értékváltság. Itt a kérdés: meddig lehet még a „tavasz hírnökét, a hóvirágot megenni” a világban? (Annak ellenére, hogy a magánemberben a karácsony mindent legyőz...)

Meddig lehet nem tudomást venni arról, hogy mi van körülöttünk? Mert egyelőre nyoma sincs a félreértések elosztatásának; a szándékosan elkövetett „balesetek” sodorják a Földet tovább, a hang nem a bölcseké, csupán az üvöltözőké (tudjuk, az hangosabban halalszik, s képes legyőzni az újjáéledés reményét).

Milyen paradox, a *Szépség koldusa* kötet 1922 decemberében jelenik meg: József Attila a XX. század nehézsorsú gyermekeként már akkor a lényegét fogalmazza meg címében. Ellentmondásos cím, hisz az igazság szépsége nem azonos minden ember magánigazával. A művész koldus a társadalomban: ha lényeges gondolatokat közöl verseiben, sajnos ritkán figyelnek rá a kortársai. A bölcs ember irritáló, főleg a fogyasztás oldaláról, az eladhatóság koncepciójából nézve. Álljon itt néhány igaz gondolat, amit nem szabad elkerülni:

„*Elszálllok, el, de a lány remegés az életért, világot ringat és áttetszik rajtad, égi hűvösség.*”

„*Fejem forró, de büszke templom, Nagy orgonája bűgva zeng, Sötét vér hull a kőre lent...*”

„*Szeretne köpenyedbe burkolózni, Már úgyse tudna vígan lobogózni, Szegény, a lelke fázik s az élettől riad.*”

„*Szeretni kell a csalfa köd-egyet, Szeretni kell száz csillag enyhe képét, Fölnézve a szív könnyebben feled És föltalálja tán az örök békét.*”

Megannyi fontos megállapítás ezekben a sorokban, közös emberi tapasztalatként, okulásra várva – mégis *A bánat* lesz az uralkodó:

*„A bánat szürke, néma postás,
Sovány az arca, szeme kék,
Keskeny válláról táská lóg le,
Köntöse ócska, meg setét.*

*Mellében olcsó tik-tak lüktet,
Az utcán félénken suhan,
Odasímul a házfalakhoz
És eltűnik a kapuban.*

Aztán kopogtat. Levelet hoz...”

Mínta a levél üzenete ez lenne a XXI. századra vonatkozóan: „Üres jelen időben állok itt, várakozom, de semmi sem változik...” (Várad Szabolcs a *Hátha nem úgy van* című kötetben írja ezt). De talán mégis úgy van? Hiába minden technika, tér és idő legyőzésének szándéka, az ember mégis egy helyben toporog a lényegi dolgokat illetően – ahogy Pilinszky-nél olvassuk:

*„Csillaghálóban hányódunk
partravont halak,
szánk a semmiségbe tátog,”*

Úgy vagyunk, ahogy a vers mondja? A jelen ideje a hiány ideje, a kor pedig az üresség kora, létünk a ketreclét, amit már észre sem veszünk? Annak ellenére, hogy napi végtelen információ megy át az agyon, ez a lényegesen nem változtat: „végül homokos, szomorú, vizes síkra ér” mindenki. Hiába a rengeteg kütyü, az információdömping nem javít az élet minőségén, a fontos dolgokon meg végképp nem.

Az „okos fejével biccent, nem remél” üzenete, József Attila igazsága, a szemlélő felnőtt tudomásulvétele lehetne akár irányadó is a XXI. század embere számára, de korunk inkább hátrít, mutogat, bűnbakot képez, és semmiképp sem viselkedik felnőttként.

Mínta ez már megtörtént volna? Úgy hívták, hogy XX. század? A túlélés kora – és mi, XXI. századiak is csak túl akarunk élni, megélni semmiképp nem? Hangsúlyokat tévesztünk, talajt veszítve száguldunk. „Íme az ember a maga valójában, aki a cipőjét hibáztatja, holott a lába a bűnös” – mondja Vladimir, a gondolkodó, a kalap-polgár abszurd gúnyrajza, aki még tisztességgel szeretné elrendezni lega-

lább a saját dolgát, ha világot megváltani nem is tud. És várja Godot-t (mert várakozni még tud), közben gondolkozik, lényeges dolgokról, például arról, hol rontotta el...

A képzeletbeli levélkén előbb idézett *Négy-soros* című Várad-vers evokálja Pilinszky megkerülhetetlen művét – a szeg már senkinek sem fáj, a plakátmagány a létállapot, a partiarc vagy a Joker-agresszió meg a mai ellenszere? Az út üres sivatag, a „semmi ágán” ülő szív nem vacog, a csillagokat is lebulizzza az égről – közben meg örök por nyeli el minden gondolatát. Legfőképp pedig: nem okul semmiből, hiszen mindenhez joga van, szabadon tehet bármit, nincsenek korlátai, nincs felelőssége – helyette végtelen öntudattal próbálja eltörölni a létezéshez szükséges alapvető alázatot.

Agócs Sándor *Próbaképpen* című versének iróniája helyesen tapint rá erre: csak mondjuk, mondjuk..., vesszők, szünetek nélkül, információtól robbanva, addig csűrve-csavarva a mondatokat, amíg nem lesz mindig nekünk igazunk, míg nem érvényesül a saját jogunk. A másokra figyelés álcájaként már kitaláltunk egy „újbeszél” is, nem méltatunk, nem kritizálunk. Az, hogy a saját közönyünk, a napi cselekedeteink rutinjai szerint élünk, csak úgy vagyunk, fogyasztunk, már természetes. A kikerülhetetlent pedig elkávézzuk, elfecsegjük, netán leüvöltjük.

*„...és kit érdekel ha a halál esetleg
itt lófrál az előszobában hiszen
a végén végül is úgyis ő dönt
mindettől függetlenül hát ne
zavarja meg hivatlanul a reggeli
kávézásomat ha szabad kérnem!”*

Az esztétizáló vagy klasszikus modernség mértékadó folyóirata volt a *Nyugat*, alkotói legalább a transzcendencia-pótlékként felmutatott művészetben helyreállították a modern ember létbevetettségét, képesek voltak szellemi hatást gyakorolni korukra. De mi marad nekünk? Mi, itt a posztmodernben, megélve az avantgárd és későmodernség tárgyias krízisét, mínta nem tanulnánk, hiába történik bármi – az önzés mint világállapot jellemzi korunkat, a poszt-kort, az elveszettség, értéktelenség, érdektelenség sietős korát.

Hiányzik a felnőtt tudat, hogy azért, ami teszünk, vállalnunk kell a felelősséget – mindig lehet mást okolni, ahogy a gyerekek szokták, hisz az önzés ezt diktálja, de ez nem

megoldás. A „mi a jó nekem-lét” csak úgy érvényesíthető, ha mások igazát semmibe vesszük, csak a magunkét szajkózzuk, ez azonban nem mutat előre – marad a toporgás, a bánat, a szétesettség. *Máté evangéliuma* ezt üzeni: „Ellenben a ti beszédeitekben az igen legyen igen, a nem pedig nem, ami pedig túlmegy ezen, az a gonosztól van.” Vagyis nem a háritás, az elkávézás, hanem a választás, a nyílt és egyértelmű beszéd lenne a helyes út – legalább így advent, karácsony táján, elkerülhetetlenül.

Hiszen a sors az sors, az életidő az életidő, a műveletlenség az műveletlenség, a türelmetlenség is türelmetlenség, az önzés pedig önzés, nincsenek rá más szavak. Ha világunkban ez végtelen, szükségszerű kimondani.

Hogy is kellhet ebben a helyzetben a művészet, az irodalom? Népszerűen csak úgy, ha maga is a kor normáihoz igazodik, csak ábrázol, nem kifejez, nem tanít, nehogy a magánérdeket megsértse, azért lesz csupán a látvány a fontos, mert fél beszélni a lényegről, és üzletté válik, mert maga is lényegtelen információ.

Úttalan utazunk, teszünk és veszünk, közben lassan elveszünk emberként, képtelenek vagyunk cselekedni másokért, figyelni a lényegre, visszamenni legalább a művészetig, az olyanig, ami a kikerülhetetlenekről és nem a feleslegesekről beszél.

Ezért tartjuk fontosnak a *Nyugat Plusz* művészeti szellemét, és próbálkozunk tovább, valami elszánt „mégis-morállal”, valami szellemi karácsonnyal, az élet paradoxonáról beszélni, ami nagyon fontos, tisztázása pedig égetően sürgős! Reméljük, az értő fülekhez legalább eljut (ha nem is lesz divatos, és a tömegember sem fogyaszthatja gondolkodás nélkül).

„Csak futásod irányán kell változtatnod!” – javasolja Kafka. Talán egyszer visszaérünk ahhoz, hogy nem a mennyiség, hanem a minőség, nem az átlagos, hanem a kiváló, nem az ostoba, hanem a művelt, nem a kiabáló, hanem a bölcsen szemlélő fogja a világ szürrealis irányba száguldó kerekét visszafordítani, az embert emberré változtatni az embertelenségben. Higgyünk ebben, legalább így ünneptájan...

„Most megint úgy érezte, hogy nem élt hiába. És hogy még élni fog! Szinte megiffodott a tervezésben, a szép jövőendő kiszínezésében, amelynek egyetlen nagy öröme, egyetlen érdeke s célja volt: hogy eloszlik minden félreértés... De ekkor valami közbejött.” – írta Babits a Tímár Virgil fia című regényében, és bizony így van, az élet „közbejövős”, a művész, a művészet azonban nem lehet az.

„Revelációkat akarok papírra vetni, és nem ostoba sztorikat írni, pusztán a pénzért. A lehető legmélyebben le akarok ásni a saját tudatalattimba, mert hiszem, ha ez sikerül, mindenki meg fogja érteni azt, amit mondok, hiszen ott legbelül minden ember egyforma.” Kerouac is ilyen utat javasol, a beatirodalom idején, a vietnami háború korában, igazi lázadóként, az egyszervolt XX. században, az egyszervolt embereknek. A művészet kapcsán igyekezzünk mi is adventként, virrasztva az ünnep előestéjén, tornyaink, felhőkarcolóink hátrahagyásával, végre az eget látni, nem háritani, megjelölni a kikerülhetetlen dolgokat, magunk mögött hagyva a hanyagság és türelmetlenség bűneit.

„Ha nem érted: jobban figyelj.
Ha érted: hallgass, menj tovább.”

Weöres Sándor

Hangzó

Nyugatplusz 3.

SZABÓ ZOLTÁN ATTILA szerkesztésében

A műveket előadja:

Lukács Sándor színművész, költő

Zene: Barta Gergely, Dóka Attila, Tépő Donát

Zenei producer: Petik András

Megrendelhető:

nyugatplusz@majorbt.hu, happycaroffice@gmail.com

LUKÁCS SÁNDOR

BOLEMANT LÁSZLÓ

Jelekből olvasás

erdei barkács **színe** őriz: biztonság otthon virág rét szív vér
 egy **fénykép**: Kosztolányi Nemeskosztolányban (a háttérben a vasútállomás felirata)
 Nagy László **hangja**: *dúlt hitekből kicsoda állít...*
 Visszatérít – **plein air** – visszamutat minden a természetbe, az eredethez.

Menekülés kódok kőpadlóján sakk!
 – bábuk lépéseinek szabályai szerinti alakzatban és irányban,
 a **pepitában** biztonságos ugrásokkal faltól falig, de szigorúan a játéktéren belül.
 Mondhatnám, mindig és igazságtalanul, a szabályokat betartom, így **elárulom** magam:

mint Krasznahorkai menekülésben maradója, könnyű prédája a farkasoknak
 – beton-teknő gránit-barlang városi külvárosi elővárosi ipartelepi hivatalok száműzetésében
 a tévelygő szellem:

zöld beruházásba, vízpárává – **vízpávává** – porlasztott bizalom,
 és igyekezet és hit, a lét és ezek félelmei
 elhítetés becsapás hazugságok életerő elszippantása

ez, ami *nagy barna* (pók) takaróval terítette le puha füves strandi napozóhelyemet,
 így minden, ami voltam, árnyékba süllyedt és eltűnt a múlt időben.

Ezért most szófelhőkön – **versfelhőkön** – lépkedek tovább szövegvárosok felett
 átrepülök tavakat – **távokat** – s ha kell, megnyújtom a lépést, hogy az erdő és vizesárok
 túlsó partján újra elrugaszkozjam és vigyem a postás bőrtáskáját tovább,

egészen a tibeti kövekig, a hegyen halkan lengedező imazászlók rojtjáig,
 mintha egy vers betűin futtatnám végig puha ujjbegyemet,
 s lehunyt szemmel homlokom mögött **roppanó** jegesen karcoló **figyelmemet**
 mosolygó Buddha-arc lágy rajzára vetíteném.

színe – fénykép – hangja – plein air
 pepitában – elárulom – vízpávává
nagy barna – versfelhőkön – távokat
 roppanó – figyelmemet – jeleimből

VARGA IMRE

Őszi etűd

Két lány feje közt
 fényes pókháló libeg.
 Ősz a körúton.

ZILAHİ NONO: Áldozati bárány

Áldozati bárány # 111 7.0000 100% 2007-10-01

CSERHALMI IMRE

Gyermekeké nőni

Az idősotthon falára hatalmas betűkkel festették az idézetet Mózes III. könyvéből: „Ősz ember előtt kelj fel, és vén ember orcáját becsüld meg.” Több tucat embert megkérdeztem, mit jelent ez a mondat, s mindnyájan azt felelték, hogy az öregek tiszteletére int. Vagyis mindnyájan megerősítették aggodalmamat: elegendő lenne az „orcája” megbecsüléséhez, ha vén?

Amilyen nemes az intő-figyelmeztető szándék, annyira fájdalmasan időszerűtlen is. Az idézett Biblia-szövegnek nem a célzottja vagyok, tehát a szelíd intés értem is szól, mégis feszengve olvasom. Tiszteljenek engem azért, mert öreg vagyok, mert az évtizedeim múlását a fehér hajammal jelzem? Jár nekem a tisztelet csupán azért, mert a testrészeim szívósaknak bizonyulnak? Vagy azért, mert sok mindent túléltem?

Tehát például akkor is, ha évtizedeken át ügyesen tudtam elkerülni a szervezetet veszélyesen koptató s idő előtt megrokkantó munkaköröket, vagy esetleg remekül tudtam lefölnözni mások gürcölésének a hasznát? Lehettem gazember, tolvaj, csaló, silány ember – ha egyszer túléltem az átlagéletkort, jár nekem a tisztelet?

Az a kor, amelyben az Égi Úr törvényeit földi kőtáblákon is publikáló Mózes szavai „egy az egyben” érvényesek lehettek, elmúlt. Abban a korban a nagyon öreg ember ritka volt, mint a fehér holló. Abban a korban az öreg a pusztaság létével „tárolta” a korábbi korok emlékeit, s főleg azok tanulságait, amelyekhez más hozzáférési eszközök-módok nem is nagyon léteztek, nagy tömegek számára biztosan nem. A tapasztalati és mindenféle tudás fehér hajú hordozói joggal élvezhették azoknak a később születetteknek a tiszteletét, akik a modus vivendijére vonatkozó eligazításokat kizárólag tőlük várhatták és kapták.

Ma az ilyesmit igénylő utód-generációk tagjai két-három billentyűt megnyomnak az illetékes küttyűn, és máris ezer torokból, intelemből, indulatból, emlékezésből, műalkotásból, látványból, történelmi tények (és magyarázatainak) millióiból önti el őket a százszorosa annak, amit eredetileg kérdezni akartak. Az oral history vonzereje kikezdhe-

tetlen, de a hitelességét rongálja, a súlyát mindig csökkenti az esetlegessége. Hány fiatal képzelet el a világ(á)ról szóló és sorsmeghatározónak igényelt ismereteknek a megszerzését akár csak képletesen is olyan szituációban, hogy hajlott hátú, fehér hajú és szakállú öregember lábaihoz telepedve lesi annak minden szavát? Nem egyformán tiszteltem a szüleit, de mindkettőt egyformán szerettem, ezért az említett kőtáblákon szereplő parancsolatot („Tiszteld atyádat és anyádat”), nem tudom maradéktalanul teljesíteni. Ha szeretetre intene, azt igen, mert az alanyi jogon jár nekik, és mert nem is tudnám nem szeretni őket.

De azért a többnyire megróvó értetlenség-el emlegetett „mai fiatalok” a villamoson átadhatnák a helyüket, nem? De! Csakhogy az nem a tisztelet, hanem a tapintat jele. Kéretik a kettőt nem összekeverni. Ha egyetlen szóban kellene megjelölnöm, hogy mi az, ami az időseknek/fiataloknak alanyi jogon jár, akkor az időseknek a tapintatra, a fiataloknak a figyelemre szavaznék. Az általános gyengülés, erő- és képességcsökkenés, mindenfajta fáradékony-ság korát élő emberrel akkor is tapintattal kell viselkednem, ha egyébként emberileg nem sok tisztelnivalót találok benne. A tapintatnak ugyanis a tisztelet nem lehet feltétele. És az általános tapasztalat- meg tudásszerzés, a világra nyitott, csillapíthatatlan kíváncsiság korszakát élő gyermeknek folyamatos és koncentrált figyelmet kell kapnia. Ennek a figyelemnek ugyanis nincs alternatívája. (Mi sem bizonyítja látványosabban az ezer sebből vérző közoktatás csődközeli állapotát, mint hogy a veleszületett, természetes tudásszomjat néhány évnyi „áldásos” tevékenységgel nagyon sok gyerekből sikerül teljesen kiölnie.)

Elítélem azt a fiatalt, aki tapintatlanul elnéz az ülőhelyben hiába reménykedő, gyenge lábakon álló, idős ember feje felett, ám elítélem azt a felnőttet is, aki mellett szótlanságba dermedve ül 5-6 éves gyermeke, mivelhogy figyelmét nem a gyerekének, hanem a küttyűben lebonyolított végtelen játéknak szenteli. Félreértés ne essék: a tapintat a szomszéd ház, utca, ország, kontinens minden öregemberének, a felelős figyelem a világ összes gyereké-

nek jár. Sérül is ez a joguk rendesen. Társadalmi méretekben.

Viszont a tiszteletet ki kell érdemelni. Mindig. Időskorban is. Ez alól a sikeresen abszolválta évtizedek önmagukban nem adhatnak felmentést. Elnyerésére van egy roppant egyszerű javaslatom: fel kell nőni a második gyerekkorhoz! Igen, ahhoz az életszakaszhoz, amelyet, olykor elnéző mosollyal, olykor metsző gúnynyal, mindenesetre negatív minősítésként szoktak emlegetni. Gyakran gondolom, hogy az idős ember személyiségében az a legvonzóbb, ami benne a gyerek voltából megmaradt. És gyakran látom, hogy tekintélyre éppen azok az öregek tesznek szert, akik az ifjúságtól nem tekintélytiszteletet remélnek, hanem őszinte bizalmat és őszinte érdeklődést. És ezt nem járandóságként tartják számon, hanem feladatként, kivívandó céljukként. Ők mernek és tudnak „gyerekesek” lenni. A gyerekségüket meghaladva-megőrizve képesek újra megélni. Abszolút bizalom-megelőzők, mindig öröme kész állapotban vannak, és semmi sem idegen tőlük, ami gyermeki és fiatalos. Nem követelik, kéri számom, amit ők sohasem voltak képesek megtenni vagy elérni. Nem követelik, hanem keresik a helyüket az emberek között. Az újban, a szokatlanban nem az eleve gyanúsát, sőt elítélendőt, hanem a megérteni valót, sőt – horribile dictu! – az elismerendőt, dicsérendőt tudják felfedezni.

Figyelem a játszóteret, a homokozót. Két kis kölyök rettenetesen összevész, ha jól látom, egy üres vödört cibálnak. És tíz perc múlva ez a két kis krapek egymás mellett ül és – ha a felnőttek nem uszítják őket egymásnak – már békében, együtt építi a homokvárat. Hogyan lehetséges ez? Úgy – olvasom valahol –, hogy a gyerek számára a boldogság fontosabb, mint a büszkeség. Gyanítom, hogy jelentős tekintélyforrássá válna a felnőtt ember ilyesfajta gyerekesége.

A felnőttképzési tréningek világában egy kolléganóm fel szokta tenni hallgatóságának a kérdést: melyik a férfiaknak az a testrészük, amelyik a háromszorosára nő, amint megpillantanak egy csinos nőt. Mivel a kolléganóm is meglehetősen csinos, kuncogni kezdenek a résztvevők, itt-ott pikáns félszavak is hallatszanak, ám a kolléganó feltartja a kezét: megmondom én, nem titok, hát a pupillájuk! Mítől is látjuk mindig olyan szépnek, ragyogónak a gyerekek szemét? Mert nekik általában folyton nagyra nyílt a pupillájuk. Mindig és minden iránt érdeklődnek, mindig tele van-

nak mértékkel. Miért is lenne tekintélye annak az idős embernek, akinek a jövőről kizárólag aggodalom és szorongás jut az eszébe, aki olyasmit hallva, hogy negyedik ipari forradalom, humanoid robotok, mesterséges intelligencia, csak legyint: hagyjanak engem békén, ezek már nem tartoznak rám. Aztán megsértődik, ha unokái, dédunokái ki is mondják: papa, mama – ezt már úgyse érti. Bezzeg, ha felnőne a második gyerekkorához! Bezzeg, ha nem feledkeznek meg a szüntelen kérdésfeltevés és válaszkeresés fiatalos és fiatalító folyamatáról. Bezzeg, ha komolyabban vehető – tehát lelkesedni tudó, szerethetően megértő-elfogadó – tárgyalópartner lehetne olyasmiben is, ami tőle távol állhat, de a fiatal számára izgalmas, érdekes, és egyszer talán majd a sorsát jelenti.

Minden szörnyű baj, kemény konfliktus, súlyos veszteség és megpróbáltatás ellenére az utóbbi 70 év kegyelmi korszak volt az idős generációk életében, mert e táj történelmében nem gyakori a háborúmentes 70 év. De ez a korszak is lezárul egyszer, lehet, hogy éppen mostanában. Amint Mózes korszakának is régóta vége már. A tanulsága viszont megmaradt. Akkoriban az öregkor az emberi élet kiteljesedését, tapasztalatainak bölcsességgé érését s ezáltal nagy társadalmi hasznát, ennek következtében a tekintélyét hozta meg.

Az emberiség átlagéletkora hihetetlen gyorsasággal nő. Még sohasem fordult elő, hogy ennyi generáció élt egymás mellett egy időben. A demográfiai arányok a 8 milliárdnyi emberiségen belül erősen eltolódtak az időskor javára. De mintha az új fejleményhez még nem igazán tudna alkalmazkodni a társadalom. Manapság csupán fiatalnak lenni érték, aminek következtében mindenki sokáig szeretne élni, de senki sem akar megöregedni. Holott az ifjúság a természet ajándéka, azért semmit sem kell tenni. Annál inkább az öregségért. Hogy az öregség ne a gyengülés, a veszteség, a csökkenés, a lejtmenet, a feleslegesség színönimája, illetve be- és elkerített terrénuma legyen, arról a természet nem tud intézkedni. Idős emberré válni feladat: olyan alkotás, amit az embernek önmagán kell elvégeznie. Akár úgy is, hogy nem felejt, hanem karbantartja a miértjeit, hogy nem ítél el valamit pusztán azért, mert nem érti, hogy érzelmileg, kapcsolataiban, teendőiben nyitottságra, előítéletmentességre törekszik, hogy a világot nem panaszai kötelességszerű befogadójának tekinti. Vagyis fel akar és tud nőni a második gyerekkorához.

Ismétlem: fel!

FILIP TAMÁS

A megtalált idő

A mikor egy szerkesztő felkér valaminek a megírására, általában van bennem egy adag óvatos ellenállás, és próbálom valamiféle gyors üzemmódban lefestetni magamban, hogy mennyire érint meg a felkínált téma, és csak akkor mondok igent, ha úgy érzem, közel áll hozzám a dolog. Más kérdés, hogy ez majdnem mindig így van – ami azzal magyarázható (most jön némi ön-vállveregetés), hogy nyitottnak gondolom magam, másrészt pedig meglehetősen nehéz nemet mondani. A kimondott nem ugyanis rombol bennünket – mintha arra kényszerítenénk magunkat, hogy határainkat húzzuk össze. Az a felkérés azonban, ami ennek a kis esszének a megírására vonatkozott, tényleg kedvem szerint való volt, hiszen a szülőföld, illetve létezésünk földrajzi közege jó esetben annyira közel van személyiségünk centrumához, hogy meg sem fordul a fejünkben, hogy elhárítsuk, ha valaki épp erre kíváncsi. Viszont a megíráshoz közeledve bekapogtat némi aggodalom is: van-e elég mondanivalónk – és ha éppenséggel van, kellően érdekes-e a gyanútlan olvasónak?

Egy hétvégére elvonultam egy nyugodalmassnak vélt helyre, és bár tudtam, hogy írnom kell, olvasnivalót is vittem magammal. Szórakozottan tettem a táskámba Arthur Miller: *Egy brooklyni fiú* című kötetét. Amikor belekezdtem az olvasásába, azonnal tudtam, hogy valamiféle isteni kegyelem lehetett, hogy éppen ezt a könyvet választottam. Egy konkrét helyhez fűződő viszonyt fogalmaz meg a könyv első írása. Nem csupán érzelmi ez a viszony, hanem jóval több: egzisztenciális fontosságú, meghatározó erejű, a jellem kiformálódása szempontjából semmivel nem helyettesíthető.

Van egy tulajdonságom, amelynek a létezéséről hosszú ideig nem tudtam. Az, hogy a dolgokat minden töredékességük ellenére is valahogy egésznek látom. Egy szoba, egy könyvespolc, egy karácsonyfa, egy íróasztal, egy akvárium is teljes egész a számomra. Minden egy valóságos univerzum. Ezt a szemléletmódot nem kerestem, nem fejlesztettem, hanem rájöttem, hogy ez van, és kész.

Ez a látásmód arra mindenképpen jó, hogy soha ne legyen hiányérzetem, mert a meglévő elemek önmagukban és egymáshoz való kapcsolódásukban olyan gazdag rendszerré állnak össze, hogy még a hiányzó minőségek is létezővé válnak.

Egy olyan összetett és sokarcú város, mint Budapest, egészen eltérő városélményt ad az erzsébetvárosi, a kőbányai, a budafoki, soroksári, gazdagréti, tabáni, újpesti, cinkotai, óbudai, angyalföldi, lipótvárosi vagy éppen csepeli polgárnak. És jó esetben mindegyikük teljességgel a magáénak érzi azt, amelyik neki jutott. Megszületésem helyszínéül a sors nem Csepelt, hanem a Ferencvárost, azon belül is a Bakáts teret jelölte ki, ami egészen jó *entrée*, hiszen az egyik legszebb magyar regény, Krúdy Gyula: *Asszonyságok díja* című műve itt játszódik. Felnövekedésem és felnőtt létem helyszíne azonban Csepel. Ez a település sokaknak csak a „vörös” jelzővel együtt értelmezhető, lelkük rajta. Ha nagylelkű vagyok, ez a jelzős szerkezet nem rosszabb, mint a „ködös Albion” vagy a „fény városa”. Angliában is sokszor süt a nap, Párizsban is van bőven árnyék, Csepelnek is sok színe van – fogadjuk némi megadással a mára kissé kopottassá vált szóösszetételt.

Ha már szóba hoztam, hogy egészen látom a dolgokat, hadd próbáljam valahogy bizonyítani. Ha Csepelről elindul az ember kifelé, előbb-utóbb egy hídra jut, ami kétséget kizáróan bizonyítja, hogy ez a hely sziget. Vagyis vannak természetes határai. Ha átnézünk a Duna főágán, a túlsó oldalon Budafokot látjuk, ha a kisebbik Duna-ág túloldalára pillantunk, Pesterzsébetet vagy Soroksárt. Teljesen egyértelmű a képlet, hogy mi meddig tart. Dél felé haladva persze a Csepel-sziget városai, falvai, szántói, szőlői mutatják meg magukat, de a határoló folyamatok egyszer minden gyalogosnak megálljt parancsolnak (hacsak nem annyira elszánt, hogy úszva akarja elhagyni ezt a szigetet).

Az a valahai erdőből kihalított telek, amelyen nagyszüleim házat (vagy inkább házacs-kát) építettek, a kezdetekben több mint nyolcvan akácfa otthona volt. A Királyerdőt és a

Kertvárost határoló utca (mi más lenne a neve, mint Határ utca) királyerdei oldalán laktam, és a Tamariska-domb tetejére épült óvodába jártam. Mintha a Kiskunság élővilága, domborzata jelent volna meg kicsiben ezen a dombon: királydinnye és árvalányhaj, és még sok olyan növény, amelynek a nevét nem tudom. És hogy a történelemtől se feledkezzünk meg: a domb alatt egy hatalmas bunker van. Már a szó is félelmetes, és ennek ellenére vannak srácok, akik azt állítják, hogy a szellőzőkön valahogy lemerészkedtek a lehegesztett vas-
kapukkal határolt óvóhelyre. Nem tudom, igazat szoltak-e, annyi biztos, hogy arról nem beszéltek, mit láttak odalenn. A domb százötven éves feketefenyőin pedig baglyok alsznak nappal. Nem látni őket, de ott vannak, ez nem is kérdéses. A víz is karnyújtásnyira van, halakkal, madarakkal, békákkal, siklókkal tele. A békák kuruttyolása felhallatszik a házig, akárcsak a Duna túlsó oldalán elhaladó hosszú tehervonatok zaja. A háznak ma már csak egyetlen lakója van: édesanyám, akinek meg kellett élnie, hogy szép lassan mindenki eltávozik mellőle...

Nagyanyám, ha kezében táskával, cekkerrel indult a közeli buszvégállomáshoz, mindig azt mondta: „Bemegyek a faluba.” Hiába vagyunk a főváros XXI. kerülete, az a rész, ahol mi lakunk, még csak nem is falu, hiszen innen busz indul befelé, a település belseje felé. És bizony-bizony, emeletes házak még véletlenül sincsenek erre felé, falu ez a javából, ahol telente a párás hidegben savanykás füstszag csavarja az orromat. Ez a szag sohasem zavart, és ha véletlenül manapság ezt érzem valahol, visszafutok a gyerekkoromig. Az orromnak ez a „Madeleine”-e... Felidéz valamit, ami már nincs. Az eltűnt időt.

Apám gyakran kísérletezett különböző gyümölcsök termesztésével, aminek következtében a kertünkben viszonylag kevés hely maradt a játszásra. Nem így a tőlünk három háznyira lakó S. Péteréknél! Az a kert maga volt a csoda. A vízszintes telek végében egy kis emelkedő volt, amit sajnálatos módon lezárt a hátsó kerítés, és a domb a kerítésen túl folytatta emelkedését, de ez a néhány méteres kis szakasz a fölé magasodó jegenyékkal egészen mitikus terepe volt a két fiúnak. Végerkérdhetetlen csatáinkban számtalanszor haltunk meg és támadtunk fel, és férfiúi büszkeséggel mondhatom, hogy mindig igaz és nemes célokért küzdöttünk. Olyan jólesik leírni a nevet: Szöcske-domb. Kijár neki a nagy kezdő-

betű, noha nem földrajzi név, hiszen egyetlen térkép sem jelöli. Vagy mégis van valahol egy olyan alapos térkép, amely mindent mutat? Ha van, akkor a Szöcske-dombnak is rajta kell lennie.

Amikor apámmal sétáltunk karácsony napján, hogy távollétünkben otthon földészítődjön a fenyőfa (még véletlenül sem anyám és nagyanyám keze által, csak úgy, magától), sok helyen láttam, hogy fények csillognak. Megnyugtató érzés volt megtapasztalni, hogy élet van az idegen házakban, hogy szép emberi igyekezetek működnek. Bennem meg kíváncsiság működött, és sokszor kérdeztem apámat, egy-egy házra mutatva, hogy: „Kik laknak itt?” Még kellően kicsi voltam, hogy apámat mindentudónak lássam, így megnyugvással fogadtam válaszát, mely mindig így szólt: „Nénik meg bácsik”.

Akkoriban sok háznál neveltek disznót, még több helyen tartottak csirkéket, és megszokott volt a kertekben a vetemény: borsó, hagyma, paradicsom, sárgarépa. Ha elközelt a disznó életének utolsó napja, nagyapámat hívták, hogy ölje le, és ő megtette, hiszen ezzel eredeti foglalkozását gyakorolta. Az ő halála után apámra maradt ez a véres munkakör, azután ennek is vége lett, mert az emberek leszoktak arról, hogy disznót tartsanak. Az utca, ahol éltem sokáig, földes utca volt, és a lakók különböző formájú és méretű tárolóedényekben készítették ki a háztartási szemetet a házuk elé, mielőtt érkezett a szemeteskocsi. (Nem írhatom, hogy kukásautó, hiszen nem az volt. Az egyik ember föladata a másiknak az edényt, aki felülről belezúdította a jármű gyomrába a hulladékot, és visszaadta üresen.)

A világgal való kapcsolattartásban nagy szerencse volt, hogy a buszvégállomás még száz méterre sem volt a házunktól. Mai eszünkkel nem érthető már, hogy miért, de akkoriban volt egy olyan tisztség a közlekedési vállalatnál, hogy „indító”. Két indító dolgozott váltásban a végállomáson, mindkettőt név szerint ismertük, Kovács bácsi és Frici bácsi. Amikor kellett, kijöttek a kuckójukból, körülnéztek, igyekeznek-e valaki a buszhoz, és a megfelelőnek ítélt pillanatban jelet adtak a buszvezetőnek, hogy indulhat.

Volt, amikor busszal mentem iskolába, volt, amikor gyalog vagy biciklivel. Nagyon hosszúnak éreztem az utat, pedig nagyjából másfél kilométer lehetett. (A gyermek Arthur Millernek bezzeg három mérföldet kel-

lett gyalogolnia az iskolájáig, pedig ő Brooklynban lakott – de az ő gyerekkorában az is falu volt.)

Tagadhatatlan, hogy Csepelen sok gyár és üzem épült, de jelenlétük nem volt tolakodó, ugyanis nem ékelődtek be a lakóövezetekbe. A Weiss Manfréd Művek a Duna főága mellett, a papírgyár a kisebbik ág mellett létesült. Apám szerencséje az volt, hogy hadiüzemben dolgozott, és emiatt nem kellett bevonulnia. (A sors furcsa szeszélye, hogy harckocsit hamarabb vezetett, mint személyautót.)

Csepel már nem olyan, mint volt, nyilvánvalóan sokat fejlődött – én is meglett ember lettem. Többször költöztem, az új szomszédokból régi szomszédok lettek, sokan eltávoztak az élők sorából, régi házakat bontottak le, újakat építettek, egyre kevesebb a földes utca, egyre kevesebb telente a savanykás füstszag a levegőben, kevesebbet járnak össze az emberek, többet rohannak, kevesebbet emlékeznek a múltra – talán nem is gondolnak arra, milyen jó annak, akinek az emlékezés öröme most megadatott...

VÖRÖS ISTVÁN

Nem is tudtam, hogyan élek

Ha nem tudsz bárkitől tanulni,
akkor nem fogsz tudni semmit se.
A nehéz úgy segítse
életed, hogy tudd, fontos kincse
a gond és becses holmi.

Becsés holmi a gond,
de örömmel másnak adom –
bár azért ez nem illik!
Milyen furcsákat hallok,
nem is tudom, hol állok,
nem is tudtam, hogy élek
között zajlik az élet!

Megrendelhető: happycaroffice@gmail.com
erefbt@gmail.com

Hangzó Nyugatplusz
SZABÓ ZOLTÁN ATTILA szerkesztésében

Nyugatplusz 4.
Pest-budai mozaikok
Károlyi Zoltán · Zoltán Csaba · Harsányi Rita
Talány Akusztik
HUNGARONIA BUDAPEST

HODOSSY GYULA

Puskin a tiszta égbolt alatt

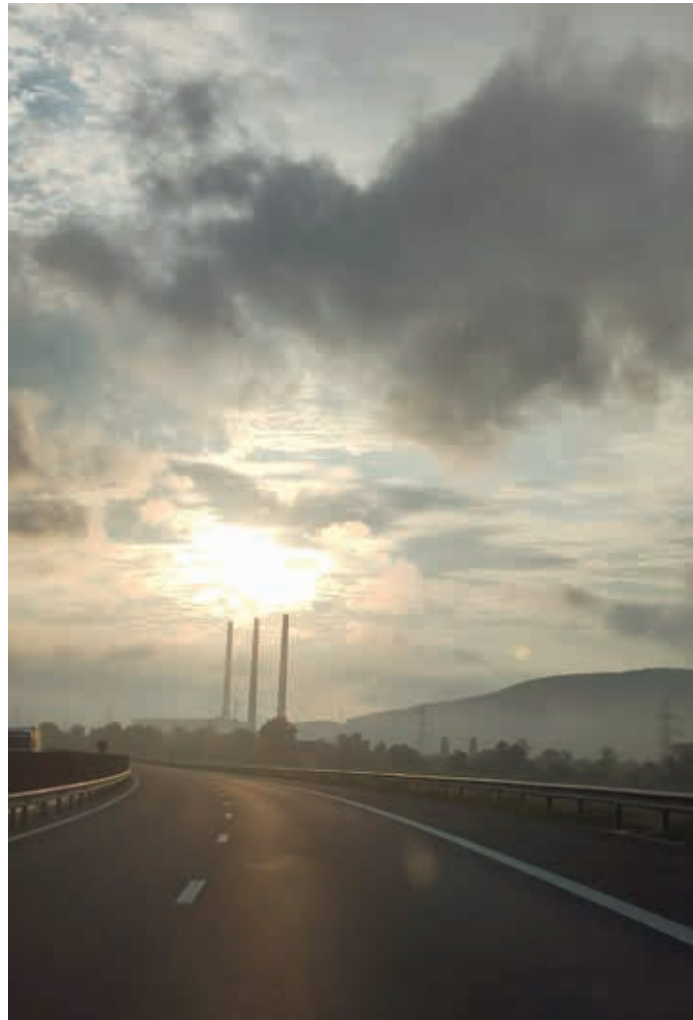
*Szobrot állítottam a népemben magamnak:
Nem emberkéz műve, útját gyom nem növi...*
Alekszandr Puskin: Az emlékmű

Dölyfös, harcos kozák vágat a kaukázusi messzeségbe,
ködbe vész,
a harc a harcért, a szerelem a szerelemért
ránt görbe kardot,
mintha valami elveszne,
nem tündöklük tovább az örök fény,
csak a hideg tör előre, rendületlen, támadásért kiált,
Puskin meg ezalatt száműzetésben, a kisinyovi erdőben
rímeket gyűjt,
várát épít belőlük, dolgozik fáradhatatlanul,
a múzsák, mint a legjobb építészek, vastag,
erős falakat emelnek.

A minden oroszok cárja is tehetetlen, a mű épül,
gyarapszik, ahogyan a hópihék rakódnak egymásra,
eltakarva a hiányt, a szenvedést, a magányt,
már csak az égnek törő torony látszik,
a cári hatalom, a hótakaró alatt, láthatatlan,
enyészetre ítélve,
de a költő az más, egészen soha meg nem hal,
nem hivalkodik, inkább közönyösen viseli,
hogy egyszer a fanyalgók gúnyos rikácsolása,
máskor a vastaps ölelése tartja életben.

Nincs már feje a dölyfös, harcos kozáknak,
de az orosz sztyeppe fölött,
a lanton, a *lelkes húrokon* dalolt versek
a tiszta égbolt alatt
fénylő glóriává alakulnak.

**„...mintha valami elveszne”
(SCHWALM ZOLTÁN fotográfiája)**

„Add számba a szót, melytől fuldoklom, míg ki nem mondhatom”

Tizenharmadik életévünkbe lépve eljött az ideje, hogy a Nyugat Ma (2010–2011), a Nyugat Most (2011–2012) és a Nyugat Plusz (2012 óta) folyóiratokban publikált esszékből, tanulmányokból, egy-egy fontos pályakép, alkotói életút (olykor némi vállalt szubjektivitással „spékelt”) értelmezéséből válogassunk, mazsolázzunk. Czeizel Endre (1935–2015), Semmelweis- és Kennedy-díjas orvos-genetikus, irodalomtörténész, Rónay László (1937–2018), Toldy Ferenc- és Stephanus-díjas irodalomtörténész, valamint Sipos Lajos, professor emeritus, József Attila-díjas irodalomtörténész, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság tiszteletbeli elnökének írásai lapunk jelentős értékei. Jelen időben!

Czeizel Endre: Weöres Sándor kettős élete, 2013 (részlet)

Weöres Sándor verseit olvasva az volt érzésem, hogy ő, mint a „magyar Orpheus”, a poéta-géniusz új modelljét valósította meg a hazai költészetben. Ő nem vállalta a társadalmi forradalmár és/vagy próféta szerepét, mint sok magyar költő, hanem csodagyermekként indulva lenyűgöző nyelvi varázsszal ontotta magából költeményeit, és ez a képessége „csodafelnőttként” is megmaradt. Éppen ezért Weöres Sándort nem a „pokolra menő”, hanem inkább a mennybe menő nagy magyar költők közé soroltam. Később elmélyedtem származása és élete kutatásában, és szomorúan érzékeltem tévedésem.

Nézzük azonban először élete napos oldalát, csodagyermekségét!

Weöres Sándor 1913. június 22-én Szombathelyen császármetszéssel jött a világra. Tipikus egyke volt, mert bár édesanyja szült még egy fiút, de ő halva érkezett. S a kis „Sanyikával” is sok gond adódott, mivel: „Fizikailag gyenge alkattal születtem. Nehezen életben tartható csecsemő voltam. Izomzatilag gyenge.” Édesanyja féltő gondoskodása később különlegesen mély anya–fiú kapcsolatá alakult. Nem véletlenül írta később Weöres Sándor:

*Termő ékes ág, te,
jó anya,
életemnek első
asszonya,...*

(Anyámnak, 1937)

Várkonyi Nándor szerint „Sanyi és édesanyja egymás szuggesztíójában, lelkileg állandóan egymás jelenlétében élnek. Fölsejlett bennem annak a kivételes-sajátos, termékeny reverenciának eredete, amelyet később anyavallásnak neveztem el Sanyinál.”

Az édesanyában fia korán jelentkező írói tehetsége nagy örömet keltett, éppen ezért ezt gerjesztette is hatéves korától Shakespeare, Goethe, Madách, Csokonai műveivel. Később meghozatta fiának Ady verses kötetét. Osztrák nevelőnője, Anna Kurt pedig Schiller drámaírait olvasta fel neki németül.

A kivételes költői adottságok általában korán megmutatkoznak, azonban Weöres Sándor életében mindez olyannyira idejekorán vált érzékelhetővé, hogy a csodagyermekségének állítása nem túlzás. Emlékezete szerint:

*Ekkép mesélték, csak innen tudom:
mikor pelenkám volt még és dadám
s a Hold kezemnél ült az almafán
az 'ee-ee' és 'papa-mama' után
az első, amit kimondott a szám:
fű, fa, füst.*

(Fű, fa, füst, 1937)

Édesanyja szerint a „Fjü, ffa, fjüt” hármasa valóban az első kimondott szavai közé tartozott. Nála a gyermekkori gagyogás: az első elementáris hanggyakorlat is sajátos rigmusokba formálódott: „Csuma-csuma cepelin, / Csuma-csuma cepelin, / Csuma narancs” (ezek feljegyzése édesanyjának köszönhető). Négyéves korában tanult meg írni, és azonnal versszerű ákombákomokat vetett a papírra (ha nagybetűkkel is).

Már elemistaként is több száz verset írt pepita iskolai füzetébe, ezekből néhányat később be is vett kötetébe. Verselési stílusát az akkori tankönyvekből megismert Szabolcska Mihály és mások határozták meg, és ez vezett első költői válságához:

*Nincs másom, csak pár vágy és pusztá szándék
s tudómtól egy kis hőemelkedés.*

*Jó volna innen menni, futva menni –
szomorú ríme csak: aludni, enni,
s úgy unom már a torkig jóllakást,
mint a klozetra-járást, versírást.*

(Naplójegyzetek)

Nem tudott mit kezdeni a neki megadatott nyelvi és szóbüvöleti többlettel (Vas István). Tizenhárom évesen írta: „Én már a pályám bevégezém, menjenek ifjak a nyomdokomon.”

Szerencsére ekkor édesanyja kezébe adta Babits Mihály megjelent köteteit (a *Recitativ* és a *Nyugtalanság völgye* címűeket), és e megvilágosodásáról Weöres Sándor így vallott: „Ma sem tudom teljesen, hogy mi történt akkor velem: a bronz csillogású anapesztusok, a költemény fáklafüstben imbolygó reliefszerű alakjai szinte más lénygé formáltak.” E katartikus szellemi találkozás megújította költészetét: „Sem azelőtt, sem azóta nem volt boldogabb és egyben tragikusabb élményem: a versek csillámai és drámái körülfojtak, átjártak, megsemmisítettek és újjáteremtettek; én addig dőcögő fűzfaverseket írtam, és egyszerre csak büszke madarak szálltak a kezem alól. De nem az írta őket, aki előbb voltam; aki addig voltam, nem tudom, hová lett...”

Mindezeknek köszönhetően a vézna, vékony hangú fiúcska, „Sanyika” valóban remek verseket kezdett írni. 1928 őszén (tehát 15 évesen) négy versét közölte Karácsony Sándor ifjúsági lapja, *Az Erő*. Közülük az *Öregek* máig a legismertebb versei közé tartozik, mivel Kodály Zoltán kórusműként megzenésítette. (Jól ismert történet, hogy amikor a zeneszerző elhatározta a rá mély benyomást gyakorló mű megzenésítését, találkozni kívánt a szerzővel.

Igencsak meglepődött a rövidnadrágos, filigrán, 15 éves fiú látványakor...)

1929. április 14-én jelent meg a *Pesti Hírlap* vasárnapi számában Bónyi Adorján *Mint csillag az égen* című írása a következő kezdő sorokkal: „Egy új magyar költőről akarunk itt beszélni, aki még csak tizenöt éves. Most van a tizenhatodikban. Úgy tűnt fel, egyszerre és tiszta fényvel, áthatóan, ragyogva, a frissesség nagy magányával, mint amikor a derengő esti égen kitűzi fényes fejét az első csillag.” Weöres Sándor verseit az újság szombathelyi tudósítója, Bata Imre Gábor küldte meg Bónyinak, aki szerint „A versek szépek, nagyon szépek. Oly zengő és hibátlan és tiszta és gyönyörű a zenéjük, mint amikor az orgonán a vox humana futamai repkednek.”

A tizenéves fiút az olvasás és az írás úgy lekötötte, hogy hatodik osztályban megbukott. Mint maga is vallotta: „Egyáltalán nem voltam könnyen kezelhető diák.” Egyfelől: „Csak azt tanultam, ami érdekelt. És amelyik tantárgy nem vonzott, azokról szinte sejtelmem sem volt.” (Ilyen volt a matematika: „Nem megy a szinusz-tétel, Sándor” – Diáknótesz). Másfelől: „Enyhe alkoholizmusban szenvedtem már abban az időben... Nem volt a tanárainknak könnyű dolga velem, és hát középiskolás pályám ennek megfelelően elég viharos volt.” Ezekre a szombathelyi évekre utalt egyik versében is:

*Életem a régi reállal lekvittelt
ehelyütt öt évet. De két tanár pikkelt,
azt mondták, nem érek egy rossz húszas nikkelt
s elüldöztek engem, a lézengő rittert.*

(Szombathely, 1933)

Évisméltésre szülei Győrbe írárták, magántanulónként. Elvégezte a hatodikot, de a hetediket csak kegyelemből engedték át. Így a nyolcadikat Sopronban már újra magántanulónként járta ki, és itt is érettségizett 1932 tavaszán.

Időközben azonban olyan költőmesterei akadtak, mint Kosztolányi Dezső, Babits Mihály és Füst Milán, akikkel személyes kapcsolatba került és levelezett:

*Szememnek Ady nyitott új mezőt,
Babits tanított izére a dalnak,
és Kosztolányi, hogy meg ne hajoljak
ezt-azt kívánó kordivat előtt.*

(Hála-áldozat, 1939)

19 éves, amikor megjelennek első versei a *Nyugat*-ban, amit 1941-ig, a folyóirat megszű-

néséig még 64 követett. Költővé soha nem kívánt válni, de azután (mint írta): „...benne ragadtam a költészetben, mint számomra egyetlen lehetőségben.” Már csak azért is, mivel fohásza szerint: „Add számba a szót, melytől fuldoklom, míg ki nem mondhatom” (Ima, 1947), hogy a hétköznapi világ melletti-feletti univerzum bemutatására vállalkozhasson (Egy másik világ, 1941).

A kortárs írástudók hamar felismerték különleges költőtalentumát. 21 éves volt, amikor Babits Mihály azt írta a Nyugatban: „Nem mulaszthatjuk el ez alkalommal külön is felhívni a figyelmet a fiatal Weöres Sándor különös tehetségére, mely még kiszámíthatatlan meglepetéseket hozhat azoknak, akik a magyar líra jövője iránt érdeklődnek”, és akiről baráti körében gyakorta mondogatta: „Weöres Sándor, az utód.” S valóban, az értők szerint ő épp „úgy rendelkezik a magyar nyelvi géniusszal, mint Tolsztoj az orosz falvak lelkével, mindkettő az azonosulás nagy titka”. (Kardos Tibor). Weöres Sándor „a legköltőbb magyar költő” (Cs. Szabó László), aki „a varázslatot hibátlan beavatottsággal végzi” (Ilyés Gyula). Vas István az általa kis főhercegnek nevezett tizenéves költő kapcsán kérdezte: „Van-e értelme verset írni, egy öltőben ezzel a valóban szerencsés múzsafival, akinek nem kellett nyilvánosan inaskodni, botladozni, keresgélni, hanem színre lépésekor már süttött belőle a zseniség? Aki megkapta ingyen, hozományba mindazt, amit nem lehet megszerezni, sem tanulni, sem kérde-melni?”

Személyiségére a gyermeki infantilizmus tudatosan vállalt felnőttkori túléltetése volt jellemző. A gyermekek veleszületett kreativitását az iskola és a társadalmi gyakorlat jórészt kiöli, éppen ezért ő szerette volna a gyermeklélek spontaneitását és ragyogó tüzeit átmenteni a felnőttkorba. Ezt azért is fontosnak tartotta, mivel nem az emberi lét felszínét, hanem a lélek mélyén, abban a másik világban zajló történéseket kívánta feltárni, és ezt is a gyermekkori élmények feldolgozása révén próbálta megközelíteni, hiszen: „Mit ott átéltem, ahhoz mérten most minden élmény törpe nekem.” Ugyanakkor éppen az önmagában megőrzött gyermekléleknek köszönhetően tudta a gyermekeknek megírni alkotásait:

| KARESZ HÜJE |
| GYÖNGYI HÜJE |

csak én vagyok okos
énnekem a segemben is felyem van.

(Kisfiúk témáira)

Weöres Sándor családfájának elemzése egyértelműen igazolja, hogy közvetlen ősei között a poéta-tehetségnek nyoma sincs, hiszen édesanyja irodalomszeretetét ezzel semmiképpen sem azonosíthatjuk. A Weöres családban is úgy tört fel a kisfiú kivételes költői adottsága, mint a hosszú ideig alvó vulkánból a láva. A „gejzír-modell” tehát az ő családfájára is jellemző.

Rónay László: Morzsák Ottlik asztaláról, 2014 (részlet)

Ottlik... Ha kiejtjük ezt a nevet, megborzon-gunk, mert valami lenyűgöző jelenik meg emlékezetünk fakuló vásznán. Egy jelenség, és lenyűgöző művek egész sora. Számomra élete végéig „Géza bátyám” volt és maradt, mint egy általam úgy-ahogy ismert nemzedék legjelentősebb prózaírója (tudom, a bridzset legalább annyira értékelte, mint a saját műveit, de bridzsezni nem tudok, így ehhez a tudományához nem szólhatok hozzá).

Amikor először láttam, nem éreztem ezt a megrendültséget. Nyolcéves gyerek számára nem okoz megrendülést, ha megjelenik a környezetében egy ismeretlen, még ha szálfatermetű ember is, aki akadozva beszél. Apámhoz jött kéziratokért. Amint később olvastam, a Nyugatot akarta feltámasztani, ehhez gyűjtötte az anyagokat. A tervéből nem lett semmi: a kéziratokat állítólag egy heves pillanatában összetépte.

Második találkozásunk emlékezetesebb volt. Apámat kísértem Gödöllőre. A premontreiekhez. A tantestületet feloszlatták, ahogy egyik későbbi könyvében írta. Csak végtelenül kedves matematikatanárát, Bacsó Vilmost találtuk az elhagyott rendházban. Utána látogattuk meg Ottlikot Gödöllőn. Messzire elhal-latszott átkozódása: egy kutat akart megjavítani – sikertelenül...

Alkonyatig beszélgettek. Ottlik többször megismételte, mérhetetlen keserűséggel: „Gyurka, nem érdemes!” Úgy nézett ki, valóban

nem érdemes, mert kiradírozták őket az irodalomból...

Egyszer váratlanul megjelent a Rózsadombon. Nálunk húzta meg magát apámék kedves barátja, Zimándi Pius (az ötvenes években István néven a Nyelvtudományi Intézet munkatársa); még Gödöllőről ismerték egymást. Zimándi akkor volt kispap, amikor apám gimnazista. Aztán egyetemi kollégák lettek, volt azonban köztük egy jelentős különbség: Zimándi Császár Elemér, apám Horváth János tanítványa volt. Ez azonban nem befolyásolta barátságukat...

Ha csöngettek, Zimándi a belső szobába menekült, rettegett, hogy érte jönnek. (Nem is volt oktalan a félelme.) De megesett, hogy „csak” Ottlik érkezett egy virágcsokorral. Anyámnak szánta. Beszélgettek, ekkor is érezni lehetett azonban a reménytelenséget. Azokban az években alakult ki benne a levegőhiány bénító érzése, ezért alkotott kínlóda, önmagában is kételkedve.

Amikor egyetemista lettem, szerdánként az órákat befejezve valamelyik belvárosi eszpresszóba mentem, ahol a Rónay-asztal tagjai beszélgettek. Nevezetes társaság volt: apám mellett Nemes Nagy Ágnes – rendszerint fennkölt irodalmi eszmecesterében –, aztán Lengyel Balázs és Vargha Kálmán az irodalmi élet híreibe mélyedve, Ottlik és Mátyás Iván heves vitában arról, vajon az atlétika vagy a foci előbbre való-e, bár Ottlik olykor dühös kirohanások kíséretében ostromozta Bulganyint, a hamar elsüllyesztett szovjet vezetőt. Néha a *Bal négyes páholy* írója, Kellér Andor, aztán Pilinszky, és a fiatal, nagyon ígéretes, a Nagyvilágnál dolgozó Tóth Judit is csatlakozott hozzájuk. Amikor a szomszéd asztalnál ülő úr, látszólag újságjába temetkezve, valójában eszmecesterjüket figyelve, jegyzetelgetett, máshová tették át a székhelyüket.

Az asztalnál beszélgettek hosszan arról is, hogyan méltassa apám az *Iskola a határon-t*, amelyet az uralkodó irányzat irodalomkritikusai igen mérsékelt lelkesedéssel fogadtak. Végül apám mint nevelési regényről írt róla a Vigíliában. Később, a Petőfi Irodalmi Múzeumban töltött raboskodásom idején fejtettem ki véleményemet frissen megjelent könyvéről. Rosszul és rosszat. Később elmondtam neki, hogy a *Kortárs írók* sorozatban írják róla. Majdnem megevett. „Még élek!” – dörögte. „Hogy képzelsz ekkora marhaságot!”

Sipos Lajos: Babits – ma, 2012. (részlet)

Lukács György a Moszkvában megjelenő *Új Hangban*, 1941 júniusában *Babits Mihály vallomásai* című tanulmányában nem állít kevesebbet, mint hogy „Jónás (és vele Babits) egyrészt »rühellé a prófétaságot«, másrészt néha érzi azt is, hogy igazi költő nagyság prófétai elemek nélkül nincsen, és nem lehet, hogy saját óvatossága, művészi »objektivitása«, szemérme stb. nemcsak sajátosságai, hanem egyben korlátai is költészetének, költői fejlődésének.”¹ Ebben az írásban fogalmazza meg azt a gondolatot, amelyik a *Jónás könyvét* az életmű és az élet visszavonásaként tekinti, s a mű leglényegének a „vétkesek közt cinkos, aki néma” sort minősíti, amelyet visszavonkoztat magára a költőre – mint önminősítést és végső tanulságot.

A *Jónás könyve* egy másik megközelítés szerint a beszélő önstilizációját megkísérlő-megteremtő „próféta-versek” egyike. Eszerint az 1920 utáni időszakban, amikor Babits a *Nyugat* egyik vezetője és a Baumgarten-díj kurátora, „próféta-helyzet”-ben érezhette magát. Ezt a környezetét által folyamatosan szavakba foglalt prófétaságot látszik igazolni a *Dániel éneke*, a *Holt próféta a hegyen* és a *Jónás könyve*. Az első, e szerint az olvasat szerint, az isteni kegyelem, a második a világgal kapcsolatot veszített poéta-sors kiéneklése. A harmadik, amelyeknek alaptörténete a világirodalom első novellája, benne van az Ószövetségben és benne van Josephus Flavius művében, *A zsidók történetében*, az isteni és az emberi terv és távlat összemérhetetlenségét fejezi ki. Ez a szöveg az *Ádáz kutyám* és a *Psychoanalysis Christiana* párdarabja.

1 LUKÁCS György, Babits Mihály vallomásai, In: Magyar irodalom, magyar kultúra, szerk., vál. FEHÉR Ferenc, KENYERES Zoltán, Bp., Gondolat, 1970, 263.

Lehetséges egy harmadik olvasat is. Eszerint az alaptörténet, melyet feldolgoztak görögül, latinul, angolul, németül, az utolsó félezedben többen magyarul is, s amelyik alapja volt Hans Sachs öt felvonásos farsangi komédiájának 1551-ben, 1872-ben drámát írt belőle John Ritchie, majd a két világháború között több pamflet és regény is született Jónás próféta sorsáról, köztük Harald Tandrup műve, a *Profeten Jonas Privat*, melyet 1937 és 1960 között megjelentettek Angliában, Kelet- és Nyugat-Németországban,² szóval ez az alaptörténet Babits emlékeinek mélyén lapanghatott. Gondolkodásának középpontjába betegsége és 1938. február 10-én lezajlott műtétje után került. „Ezt a verset egy nagy betegségben, egy életveszélyes műtét előtt állva kezdtem és terveztem – írta a Nyugat 1938 szeptemberi számában –. Hosszú hónapokon át, fél önkívületben kísértett a szerencsétlen Jónás próféta alakja, aki a Cethal gyomrában lelte időleges koporsóját.” A történetet, főleg lábadozása idején, feltehetően nemcsak elgondolta, de talán fejben elkezdte írni is pontosan úgy, ahogyan azt a *Húsvét előtt* című versével (és Petőfi a *János vitézzel*) tette. A végső kidolgozásra talán 1938 júniusában-júliusában-augusztusában került sor.

Ekkor Esztergomban voltak, ahol 1937 nyaratól nem fordultak meg. Jobban érezte magát a költő, biztonságban gondolhatta kezelését is, hiszen egy őt jól ismerő gégeész szakorvos élt akkor már a városban, aki a gégemetszés utáni kanülcserében bármikor segédkezhetett. Török Sophie naptárában erre a három

hónapra vonatkozóan alig van férje betegségére vonatkozó feljegyzés.³ Feltételezhető, hogy ebben a tünetmentes időben, melyet ajándéknak tekinthetett a sorstól, nyugodtan dolgozott a fejben eltervezett mű végső formáján. Talán csak az alkotásra koncentrált. Örömet lelte egy jó szófordulatban vagy rím-ben. Illyés Gyula mindenesetre emlékezett rá, hogy az ilyen pillanatokban Babits fel-felnevetett. Ebben a megközelítésben a *Jónás könyve* olyan szövegátirat, szöveg-újraírás, amelyben az alaptörténethez társíthatók reflexiók, élettanulságok, teológiai tudás, világirodalmi tapasztalat.

Fáj Attila a *Jónás könyvét* mondatlogikai szempontból értelmezte. Olvasata szerint Babits 1937–1938-ban rájött a direkcionális logika körvonalaira, s ezt érvényesítette a műben. Ez azt jelenti, hogy elvetette a kétértékű sztoikus logikát a mű interpretációjában („megtér a város” – „elpusztul negyven napra mához”). A város „távrolról figyelve” nem tér meg és mégsem pusztul el. A lakosság szívében ugyanis megindul a folyamat, azaz a helyzet mérlegeléséhez a kétértékű logika formulája mellé fel kell venni a „kezd igaz lenni” és a „kezd téves lenni” kategóriát is. Ebben a gondolatmenetben a szövegben van egy jóslat, ez a jóslat akkor valósul meg, „amikor a város megtér, és valóban elmarad a pusztulása, vagyis téves lesz, hogy megsemmisül. Ez utóbbi Babits Istene szerint nincs negyven naphoz kötve: »negyven nap, negyven év, vagy ezer-annyi, az én szájjamból ugyanazt jelenti«”. A jóslat, és maga a mű ezek szerint négyértékű logikával értelmezhető csak.

2 FÁJ Attila, *A Jónás-téma a világirodalomban*, Róma, 1977.

3 Török Sophie naptárjai 1921–1941, sajtó alá rend. PAPP Zoltán János, Bp., Argumentum, 2010, II, 783–790.

TÖRZSASZTAL SZABÓ ZOLTÁN ATTILÁVAL

WEB TV & CULT

Nyugatplusz

Nyugat – ma (2022)

2022-ben a magyar költészet napján a Kölcsey Ferenc Gimnázium díszterme adott helyet a Nyugat Plusz kerületi kreatív szépíró versenynek, amelynek témája: „A XX. században megjelent Nyugat folyóirat kortárs művészeti továbbgondolása” volt. A résztvevők korcsoportjuknak megfelelően három különböző feladatot kaptak: 5-6. és 7-8. osztályos, illetve középiskolás kategóriákban. A vers- és kisprózaíró verseny kiírásában „a nyugatos művészek motívumainak, szavainak beépítése új alkotásba” feltétel szerepelt. A zsűri tagjai voltak: Draskóczi Ágnes, költő, Fazekas Csaba, szaktanácsadó, a Kölcsey Ferenc Gimnázium igazgatója és Miske Emő, művésztanár.

Alábbi válogatásunkban a középiskolás diákok néhány díjazott alkotását közöljük.

FERENCZ RITA GERTRÚD

Egy emelet

Kromfekete őszi éjszaka volt. Az öregúr még mindig a fotelben ült, ment a tévé, hang nélkül, bámulta üres szemekkel, pislogás nélkül a sebesen villogó képeket, bámulta, s közben ősz bajsza alatt motyogott. Talán ima volt, talán csak üres szavak.

A feleségével lakott együtt, egy panelház hetedik emeletén. Felettük még volt egy emelet, ott egy fiatal pár élt, egyetemisták. Ma is, mint minden péntek este, házibulit tartottak, „hábét”, ahogyan azt tőlük hallotta egyszer, mikor épp a lépcsőházban találkozott velük. Akárhányszor látta a fiatal fiút, kedve támadt valagba rúgni.

– Ezek a mai fiatalok – gondolta inkább, vagy mormogta, alig hallhatóan. Csak az élvezet, csak a mulatozás, ha sár van, ha nagy a hó. Bezzeg az ő korában, az ő korában jutott volna eszébe, hogy olyanokat csináljon, mint itt ezek! Már csak a gondolatért elverték volna.

Az öreg péntek esténként direkt némán nézte a tévét, inkább hallgatózott, hogy az emeleten mi megy. Rendszeresen szólt, sőt üvöltött valami, ami zenének aligha volt nevezhető. Halvány cigarettafüst szivárgott be a lakásába úgy, mint azok a számára értelmezhetetlen szavak, amelyek a teraszról ordítottak.

Ez az este is pont így telt, a szomszéd szobában a felesége már rég az igazak álmát aludta, a tévé villogott, az öreg hallgatózott, az emeleten a fiatalok tomboltak. Persze beszélgettek is, de azt az öreg sose hallhatta, hisz egymást is alig hallották. A házigazda most is épp az egyik vendégével váltott pár szót a nappali egyik sarkában:

– Nagypád még mindig nem ismer fel? – kérdezte a vendég két csuklás között. Szemei csak résnyre voltak nyitva, zöld inge gallérján piros rúzsolt éktelenkedett, kezében a pohara pedig rég üres volt.

– Nem, ma is csak egy megvető pillantást kaptam. Már nem igazán érdekel, igazából nem tudok mit csinálni.

– Aha.

A házigazda válaszána vége már nem is foglalkoztatta a vendéget, lekötötte a figyelmét egy új üveg vodka.

Közben a lenti lakásban, a fotelben az öreg elbóbiskolt, feje a mellkasára hanyatlott, kezéből kicsúszott a távirányító, és tompán zuhant a padlót borító szőnyegre. A következő pillanatban nagy robaj riasztotta fel, fejét hirtelen felkapta, és még a fotelből is kipattant.

– Szabadság, jövök! – Hallatszott egy kiáltás, majd a teraszára érkezett valami, pontosabban egy test, egy zöld inges férfitest.

Az esés látványát éles roppanás hangja kísérte, mire az öreg kisietett a teraszra. Megnézte, él-e még – bökdösésére nyögött egyet a nyomorult, élt még.

Az öreg kíváncsiságból felnézett a felső teraszra, s ott látta az összes többi hangoskodót egy sorban kihajolva, nevetve, ki-ki a maga mobiljával takarta az arcát. Fotóztak, ez volt érdekes nekik.

Aztán már csak egy arcot látott, s mintha ismerős vonásokat fedezett volna fel. Ejsze, a fia az, az ő arcát látja a fekete égen? Nem, az nem lehet, hisz tisztán emlékszik a temetésre, múlt ősszel temették. Nem ő az, csak a szeme káprázik, biztos álmos, és ez az izgalom se tesz neki jót. Ez valami káprázat.

– Huligánok – motyogta. Mellette a test elkezdett mocorogni, magához tért, és már hallotta is a távolban a mentőautó fülsiketítő szirénáját, ahogyan egyre közeledik. Majd ők összeszedik, összekaparják, mint egy csótányt, pont úgy, mint egy papuccsal laposra vert csótányt.

„Szabadság”. Ez a szó még sokáig visszhangzott a fejében. Mit dobálózik a nyomorult ilyen súlyos szóval? Hisz olyan szabad, mint a madár, és tessék, ott hever a kövön, mint egy semmi-rekellő bogár.

GATTYÁN ESZTER

Rigószárny

Éjsötét tollú rigó szállt a sziklaszirt felett, törékeny szárnya alatt csillagport hordozott, rég elfeledett holdakat, túlhevült és millió darabra robbant nívákat. Alatta a tenger zavaros habja minduntalan visszahúzódott, majd magatehetetlenül, elkeseredett csatakiáltással ostromolta az öböl ősi kőzetét.

A szirt csúcán bársonynadrágos férfi ült, térdén pihent az ébenfekete madárka. Mélyet sóhajtott, viharkék szeme sarkába szarkaláb szökött. A sziklára maga mászott fel, hátán kecses lantjával, kezében lúdtollal és bőrbe kötött lapokkal. *Sáros* csizmája mellette pihent, meztelen lábait a mélységbe lógatta, csontfehér ingéből kikandikáló mellkasa hullámozott. Tekintetét az égre emelte, a *szabadság* tengerében hanyagul elszórt ragyogó pontokat fürkészte.

– Amott az jobban fénylik, mint a többi – *motyogta*. Jobb keze egy hozzá közel eső fűcsomóba túrt, leszakította az esti szellőben lágyan ringatózó bolyhos pitypangot és ráfújta.

Elegáns keze mívés lantja nyaka köré fonódott. Megpendítette. A húrok megfeszültek, pár pillanatig reszkető, gyenge hang tört elő üreges gyomrából, majd a hangszer elhallgatott, a dalnok mellkasára pedig szörnyű súly nehezült, bordái szinte belerepedtek. A rigó balra bilentette fejét.

– Fals – a dalnok ismét sóhajtott, majd egykedvűen a horizont elmosódó vonaláig terülő hargagos tenger felé köpött – megint fals. Akárhogy csavarom a hangolókulcsokat, akárhogy tisztítom a húrokat, csak hamis hangot játszik. Pedig régen gyönyörűen szólt.

A rigóra nézett, ujjbegyeivel óvatosan végigsimított puha tollazatán. Arcát fájdalmas, keserű mosoly hasította törött darabokra.

– Emlékszem, tíz éve... milyen régen is volt, s milyen gyorsan eltelt. Szóval tíz éve, a téli napfordulót táncolva ünnepelők közt a főtéren álltam. Vad hideg volt azokban a napokban, de én mégis ott álltam és... és daloltam. Saját költeményem daloltam és... zenéltem is. A fagyos hó a bokámat érte, és én mégis szívből énekeltem, mert torkomból kikíváncozott a hang, tes-

tem a húrokkal együtt feszült s engedett, a tüdőmből kitörő kiáltás pedig valóban ének volt! Igazi ének! Beleremegtek a házak, a teret világító fáklyák forró lángja egyre vakítóbban lobogott. Az emberek nevettek és kiabáltak, egymásba karoltak, és én nem találtam annál nagyobb örömet, mint bíborra fagyott arccal ott állni és dalolni. Úgy emlékszem, ragyogtam. Gyönyörű érzés volt.

A kismadár fejét most jobbra biccentette. A férfi szemébe kristályos könny szökött, mellkasában a nyomás egyre nőtt, gyomrára is rátelepedett.

– Aztán... aztán az évek messze szaladtak, s a dal elhalkult. A múzsák egyesével hallgattak el, és belém zaj költözött. Mostoha, drága kürtök búcsúzója. Tinta száradt tollam hegyére, *kényszerzubbonyba* kötöttek a szavak, maró kötelet csavartak torkom köré és feszítették, míg bőröm lilára nem horzolták, míg hangszálaim össze nem zúzták – fojtott nevetés tört elő a sérült torokból – *valagba rúg* az élet, madárkám! Döntésem legyen hát végleges: letésem a lantot. Nyugodjék – lúdtolla és lapjai csendesen hullottak a kőre, ahogy felállt. A feketerigó megborzongott, felszökkent, és az égbolt végtelenbe nyúló óceánjába veszett.

Valahol a távolban kórus zendült. Énekesmadarak kórusa.

– Én jó dalnok voltam. Azt hiszem, jó dalnok voltam – a férfi kezével fakó ingébe markolt, öklébe szorította szívét és törzsét lassan, kimérten megdöntötte. Utolszor hajolt meg, majd fejével előre vetette magát a tátongó mélységbe, a tenger régről ismert, biztonságos karjaiba.

Pirkadni kezdett. A sziklaszirt felett két éjsötét tollú rigó szállt, törékeny szárnyuk alatt az örökkévalósággal.

ELBEKKAL AMR ZAID

Késő

Amikor sírtál, zsebkendő voltam,
Amikor álmodtál, égvándorkodtam.
Amikor aggódtál, mondtam – tartalak,
Amikor meséltél, bódultan hallgattalak.
Amikor csókoltál, megteltem reménnyel,
Amikor öleltél, békesség töltött el.

Kinek a vállán fognak könnyeim száradni?
Ki fog az álmaimmal szárnyalni?
Ki szorítja majd a kezem?
Ki ejti foglyul tekintetem?
Ki dobogtatja meg a szívem?
Ki teszi életté életem?

SZABÓ TAMÁS

Auschwitz

A lélek hézagos naftalintárcsa
Szűrés nélkül ereszti át a fényt,
Mint rég kinőtt pulóverek lyukacsain,
Miből egy turkálóban taláalomra szemezget
Saját rettenet óriásunk.
Hogy a vásárló vagy a boltvezető, azt nem tudom,
De addig-addig báméskodik ez az ösztönlényisten,
Míg a kéznyomok helyett molyok szednek cafatnak.
Hiába az ösztönvilági halál,
Mielőtt a Nap örökre kiszívna,
Leamortizálva, tátongó résekkel
S a résekben tátongó semmivel
Szállítanak át minket egy másik térbe az árufeltöltésre várva,
Hogy aztán a molyok, kéznyomok és pitiáner tolvajok által tűnjünk el,
Ugyanúgy, mint félpár zoknik egy ócska mosógépben.
Egymásba fulladni nemesebb halál.
Gyermekeink évente borulnak majd fölénk.
Csak járják, járják a korompadlót,
S nem tudják, miért nyelt le a fekete föld.
Buzgósággal keresik a föld réseit,
Amik az idő múlásával egyre csak szűkülnek.
Beforrasztja a derű.
A gépben ragadt megannyi Mária, Buddha és Dzsuang Szi.
Én pedig csak gubbasztok a csempén
A mosógép előtt,
És nem tudom, mi ment félre.

SZKLDÁNYI ALMA LUCA

Elvágódás

Itt akarok lenni a pillanatnak élve,
de ereimben csörgedezik a tegnapi kínzó mérge,
s a holnap délibábjára emészt fel egészen.
Felnézek az égre,
arcomra vetődik a Hold ragyogó fénye.
Elvágódok innen, el, a messzeségbe
– de cellám őre nem más, mint létezésem ténye.

Manézis

Nyugatplusz

KISTELEKI DÓRA alkotása

„Szindbád az ablaknál állott, és szórakozottan, elgondolkozva nézegette az előtte elterülő piacteret.”

(Krúdy Gyula: Szindbád (MEK) 21.o. – Szindbád, a hajós, részlet)

ZALÁN TIBOR

Shakespeare-margó

Istenem úgy szeretnék még élni sikoltotta
Oberon arca a japán juhar és a sárga
tölgyek között megvillant De csak egy pillanat volt
Aztán az idő vagy a távolság visszanyelte
Testét égette a hiány és amikor oldalt
fordult ijedten ismerte fel ölelésében
önmagát A királynő koronája elgurult

A királynő koronája elgurult az idő
ölelésében Nem ismert a saját vágyára
ahogy minden ölelés az oldalára fordult
Testét hiány égette A távolság sivatag
amely elnyeli a felvillanó árnyas arcot
Japán juhar és sárga tölgyek visszhangozták a
magányos gyönyör sikolyát Istenem Élni még

Kisteleki Dóra illusztrációja

SZABÓ ZOLTÁN ATTILA

„Csak úgy érdemes élni, ha szeret az ember!”

Gizi néni 105 éve

Mondják, hogy idővel az éveknek mérhetetlen súlya tud lenni. Csap Leventéné szül. Nemezc Gizella Ida Róza dacára annak, hogy 105 éves, nem így érzi. Gizi néni szívesen mesél a múltból, akár MórícZ Zsigmondról is, aki a család közeli barátja volt, akár a kataliz-mákról, a tragédiákról, melyeket átélt, de eközben mégis „kiapadhatatlan” derűvel szemléli a világot. Biztosra veszi, hogy van egy őrzőangyala, akire számíthat.

Mondják, panelban élni nem feltétlenül paradicsomi állapot. Nos, Gizi néni erre a „tételre” is természetesen rácsófol. Fiával és menyével Békásmegyer egyik tizemeletesében alakították ki a maguk paradicsomát, békés fészket. Odabent minden rendezett, komfortos; kávéillat lengi be a kis lakást. Gizi néni nagy szekrénybe gyűjti múltjának puzzle-darabkáit, képeit, albumait, becses tárgyait. Mert nem kacatokat gyűjt, csak a számára (számunkra) értékes „holmiknak” nyit fiókot.

A szívében is így tesz. A könyvespolcán is. Mostanában legszívesebben Jókait lapozgatja, a napi sajtót is figyelemmel kíséri, esténként Erzsébet királyné életútjáról olvasgat. Sisi igaz meséje olyannyira megihlette, hogy gobelint készített róla, amit a Gödöllői

Királyi Kastélynak ajándékozott. Egyszerre két-három gobelinen dolgozik, minden nap hímez; munkáit a kerület kiállításain bemutatják. Lakása falain a családi festmények mellett saját alkotásai, kézimunkái, falvédői díszellegnek.

„Csak úgy érdemes élni, ha szeret az ember!” – rögzíti mosolygósan életfilozófiáját, miután kávéval és hellyel kínál, ő pedig bekuckozza magát kedvenc foteljébe. Hamar értelmet nyernek az általa mondottak, miután bemutatja legújabb laboreredményeit: „Nekem nem fáj soha semmim!” – újságolja büszkén. A negatív jelzéssel ellátott adatsort látva, a rendelőben az orvos – fűzi hozzá –, meg is jegyezte: „Gizi néni, egy ilyen jó lelettel sok negyven-ötvenéves beérné ám!”

Csap Leventéné szül. Nemezc Gizella egy keddi napon, 2022. június 28-án – stílszerűen – a 105-ös buszon ünnepelte születésnapját. Az eseményről a BKV is hírt adott. (Kipróbálta a vezetőülést is.) Október 9-én fát ültetett Békáson, a Sarkadi utca 6. szám előtt. Gizi néni szerint: az ember nem hagyhatja el magát. *„Mindig van célom, feladatom. Reggelenként tornával indítom a napot, később az agytorna se maradhat el: keresztretjévenyem”* – számol be a napi passziókról.

A híradót is megnézi. Csak ilyenkor boszszankodik. Mert nem érti az emberiséget, nem érti, miért kell folyton háborúzni. *„Aki háborúzik, az nem becsüli a másikat. Az tiszteletlen!”* – jegyzi meg 105 év bölcsességével, tapasztalatával felvértezve. Mondja mindezt úgy, hogy családjában volt katona – de ő egy tiszta ügyért, a magyar szabadságért harcolt.

Lukács Dénesről (1816–1868) van szó, akit 1849 májusában ezredessé léptettek elő, és ki nevezték a Honvéd Tüzér Főparancsnokság vezetőjévé. A szabadságharc azonban elbukott. A dédpapát az aradi haditörvényszék golyó általi halálra ítélte, ám az ítéletet – nem kis részben a dédnagymamának köszönhetően, aki Ferenc József császárt jól ismerte, s a jelek szerint tökéletes védőbeszéddel készült férje érdekében – mérsékelve, 16 év várfogságra módosították a verdiktet, amelyből csak öt évet kellett letöltenie, és utána Nádudvarra került.

Dédapja a börtönévek alatt se tört meg. A rácsok mögött fával dolgozott, s addig-addig fűrészelt, vágta, darabolta, alakította a nemes anyagot, mígnem megalkotta (kifaragta?) belőle az első hazai földgömböt.

„Nagy család a miénk” – fogalmaz, utalva talán arra is, hogy sokáig tartana, ha most egyenként „bemutatna” nekem mindenkit. Azért én, két kávékorty közt, váltig – és szívósan – érdeklődöm felmenői sorsa iránt; kedvemért el is kezdi kirakni a családi kirakóst...

„Amikor a cigány húzta, én táncikáltam...”

Számtalan albumot, fotográfiákat szabadít ki a múltat rejtő sifonérből. Azután mesél lengyel, német, kun és örmény (a dédpapa itt kerül szóba ismét) ősökről. Mesél orvos felmenőről, édesapjáról, akinek szülei a *debreceni tél áldozatai* lettek. Dermesztő fagyban szánkóval közlekedtek ugyanis. A tüdőgyulladás mindkettőjük számára végzetesnek bi-

zonyult, ráadásul egy és ugyanazon a napon hagyták el a földi világot.

Gizi néni háromévesen került „haza” Kolozsvárról, ahol ügyvéd/újságíró édesapja a korabeli bohémek életét élte. S a nagyhírű helyi kávéházba olykor elcipelte kislányát is, aki az ölében ült. *„Amikor a cigány húzta, én táncikáltam édesapám ölében”* – avat be Gizi néni a családi legendáriumba.

Gyermekkora legfontosabb helyszínének Karcagot tekinti. Ahol nagymamájáé volt a szélmalom. A rajongott mama egyszer azt mondta a huncut, örökmozgó Gizikének: *„Édes kisunokám, úgy gondolkodjál, hogy én tudom, neked van odafönn egy angyalod, aki ügyel rád. Mindig imádkozzál hozzá, s biztosan számíthatsz majd rá.”*

Gizi néni megfogadta a tanácsát.

Móricz mesekönyvei

Móricz Zsigmond, a *Hét krajcár* szerzője, aki a *Nyugatot* és a *Kelet népét* is szerkesztette, a család közeli jó barátja lett. *„Édesapámmal egy iskolába, egy osztályba jártak Kisújszálláson. Később mindketten írni kezdtek. Becsülték egymást, nagyon kötődtek egymáshoz. Móricz gyakran járt nálunk Karcagon is. Halvány emlékeim vannak arról, ahogy játszott velem. Az ölébe vett, beszélt hozzám. Megnevettetett. Babát kaptam tőle, meg mesekönyveket.*

*Néha, a családi asztalnál ülve, már néhány évvel idősebben, azt is lefüleltem, miről beszélgetnek az apámmal. Apámnak nem tetszett, hogy egy színésznőbe (Simonyi Máriába) lett szerelmes. Azt mondta, hogy színésznőbe szeretni nem okos dolog. Zsiga bácsi védte a kedvesét, mialatt tekintélyes méretű rántott szeletet falt be, az volt ugyanis a kedvence. Még később hallottam Csibéről is diskurálni őket, akiről ugye Móricz az *Árvácskát* (1940) mintázta. Bizonygatta, hogy megsajnálta azt a lányt, aki a Ferenc József hídról (napjainkban: Szabadság híd) a háborgó folyóba akarta vetni magát. Ő arra gyakran járt, mivel a Fővám téren (Fővám tér 2-3. szám) lakott. Végül, Csibét szörnyű tervéről lebeszélte, hazavitte, lányává fogadta.”* (A fogadott leányból később az író párja, szerelmese lett. De erről a történetről Gizi néni csak évtizedekkel később értesült...)

„Minden családnak megvan a maga megszokott levegője” (Móricz Zsigmond)

Halványan arra is emlékezik, hogy egyszer mintha jártak volna az írónál Leányfalun, ahol *kis házat vásárolt*. Móricz Lilivel, a leányával is megismerkedett, akiből színésznő lett, és apja 1935-ben írt vígjátékában (*Nem élhetek muzikaszó nélkül*) éppúgy szerepet kapott, mint *A boszorkányban*, ahol Báthory Anna jellemzésébe bújtt.

Gizi néni meséli: Móricz az édesapjához a kórházba is bejárt rendszeresen, mi több, édesanyját, Bertuskát is látogatta, hogy segítse, amiben csak tudja. A családot ugyanis tragédia érte, amikor ő már nem Karcagon lakott, hanem Kaposváron, bentlakásos polgári leányiskolában.

„1930. december 20-án, éppen hazatértem az ünnepekre, mikor az állomáson az elém kikerkező nagymama közölte, apa kórházba került. A hír nem ért teljesen váratlanul, mivel évekket előtte, Karcagon arra lettem figyelmes, hogy apám a szomszéd ház tetején álldogál, és hajigálja le a cserepeket. Akkor én kértem segítséget. Borzasztó volt látni, ahogy ráhúzták a kényszerzubbonyt. Attól fogva orvosi kezelésre szorult. Vérbaja volt, mint Ady Endrének. S neki is, mint a vérbajosok többségének, az idegrendszerét támadta a kór.

A nagybátyám, Géza bácsi segített; hozzá költöztünk az anyámmal Ceglédre, ahol kereskedelmi iskolában tanultam tovább. Édesapám és jó barátja, Móricz Zsigmond ugyanabban az esztendőben halt meg, 1942-ben.”

Menekülés a tüdőbajba

Nemecz Gizella Karcagon úgy kapott állást, hogy az iskolát még nem tudta elvégezni Cegléden. A Városházán, majd a helyi postán így is elismerték munkabírását, odaadását. A második világháború idején néhány hónapig úgy érezhette, hogy mellé szegődött a szerencse. Karcag kis ideig a béke szigetének tűnt. De azután napról napra, szinte óráról órára változott minden. „Amikor Karcagot hadizónává minősítették, én bementem a hivatalba, ahol a főnököm utasított, hogy menjek haza! Komáromba készültünk menekülni a családdal, de végül 1944-ben mégis Pestre utaztunk. Aznap, mikor Budapestre érkeztünk, a komáromi hidat felrobbantották.”

Budapesten keresztanya és a fia fogadta be; az édesanyjával és a keresztmamával a Szilágyi Erzsébet fasor 45. szám alatt leltek

szállást. Munkára a Széll Kálmán téri Postapalotában jelentkezett, ahonnan a Fő utcai postára irányították. Újra szerencsésnek érezte magát. Amde a szerencse háborús időkben még inkább forgandó, még inkább kiismerhetetlen, mint a hétköznapiakban. Egyik nap, alighogy beért a munkahelyére, máris hazaküldték. A főnöke kiállított számára egy céduktát, melyen ez állt: *a munkából hazatávozhat.*

„Amikor beértem a postára, semmi jel nem utalt arra, hogy hamarosan körbebarikádozzák a Várat” – osztja meg velem emlékeit Gizi néni, közben óvatosan kávéjába kortyol. „Egy katona megsajnálta, segített rajtam. Az ő iránymutatásával, pincéről pincére bucskázva, az utcákon métereket araszolva, lassan, körülményesen jutottam csak haza. Ahol a lakók már a kapuban vártak. Mesélték, hogy édesanyám és keresztanyám nem hajlandók lemenni az óvóhelyre nélkülem, ezért hát iparkodjak, nyugtassam meg őket, s induljak le velük a pincébe, mert bombázni fognak, és be kell zárni a pinceajtót. Ekkor már volt olyan ház is, ahol az első emeleten a németek, a másodikon az oroszok rohangáltak... Puskaropogás hallatszott mindenfelől. Féltelmes volt. Nem sokkal később lejutottunk az óvóhelyre. Őrőangyalom pedig újra megvédelmezett. Néhány pillanattal később robajt hallottunk, a bomba a mi konyhánkba csapódott be...”

Csak 1945 májusának végén merészkedtek föl a pincéből. Halottakat, sebesülteket, bombatölcseket, lőszermaradványokat, törött ablakokat, épülettorzókat észleltek maguk körül. Ritka kincssé vált a víz. Alig jutott elemózsia. A Svábhegynél az úton heverő megfagyott tetemekre most is élénken emlékezik. A lakók kiokosították őket, hogy nincsenek biztonságban a nők, mert az orosz katonák heves vérmérsékletűek, ezért tüdőbajosnak tettették magukat.

„Tényleg rettegetek a tbc-től – summázza –, így mi, lányok, asszonyok avval a trükkel élünk, hogy jól látható helyre, általában a ruhánk felső zsebébe elhelyeztünk egy zsebkendőt, amit előtte pirossra mázoltunk. Néha elő is vettük ezeket a rongyokat, úgy tettünk, mintha az orrunkat fújnánk bele. Véresnek hitték, ezért tovább engedtek.”

Időutazásuk néhány pillanatra megszakad. Gizi néni elszalad a gobelinekért, amelyeket készít. A legújabbat, félig kész alkotását veszi elő elsőnek, ami tagadhatatlanul becses, egyedi darab (lesz). Két nemesi alakot látunk rajta, idilli helyzetben. Talán a

francia forradalom napjaiban. A férfi térdharisnyában a vágyott hölgy felé hajol...

Az élet receptje

Azután újabb „időugrás”, és 1938-ban találjuk magunkat. Abból az esztendőből Gizi néninek szép emlékei maradtak, a Felvidék – rövidke – visszacsatolásának óráiról, hónapjairól. *„Volt akkor egy program, melyre jelentkezni lehetett. Én is így tettem. A honfitársainknak, akiket a politika elszakított a szülőföldjüktől, felolvastunk, énekeltünk; segítettük őket a »visszatérésben«, a magyar kultúra átélésében a Felvidéken. Ott töltöttem néhány hónapot. Csodálatos volt!”*

Újra a második világháború, a felszabadulás zaklatott heteibe zökkenünk vissza. Gizi néni képeket, fotókat, dokumentumokat szed elő a fiókok mélyéről. S közben mesél...

Mesél jövődöbéli férjéről, aki két mankóval tért haza a frontról. A felesége elűzte, két gyermekével nincstelenül toppant be Nemez Gizella életébe, akiből aztán Csap Leventéné lett. Gizi néni ekkor, mint osztályidegen, a debreceni dohánygyárban dolgozott; papíron mint fizikai alkalmazott, a gyakorlatban könyvelőként. Befogadta a gyerekeket. A sajátjaként nevelte fel őket. Közben közös gyermekeik (fiaik) is születtek: 1951-ben, majd 1954-ben. Újra nagy családdá váltak, de a boldogság nem tartott sokáig. A férjével 1961-ben különváltak útjaik.

A férj nagybátyja (aki bűvészként kereste a kenyerét) alkalmazta őt. Gizi néni takarítónőnek állt. 1976-ban nyugdíjazták. 1978-ban kerültek föl Békásmegyerrre. Újra munkába állt a békási postán, majd kartonozóként az orvosi rendelőben. Közben turistavezető tanfolyamot is végzett, amit hasznosított is; bal esetéig fáradhatatlanul a természetet járta. Egyszer azonban leforrázta a lábát. Ahogy – ma már derűsen – megállapítja: *„Az a marha orvos az égő sebemre dunsztkötést tett. Majdnem amputáltak miatt! Egy évig tartott, míg lábra álltam. De átvészelttem ezt is...”*

Újra Móricz kerül szóba, őt idézi: *„Az élet olyan, hogy mindig másképp történik, mint ahogy elgondolta előre az ember.”* Gizi néni azonban az élet előre megtippelhetetlen, néhol tragikus, máskor komikus, abszurd fordulatait, „játékai” megedzették. Az élet (a túlélés) „receptje” – hívja fel ismét figyelmemet a szerinte végtelenül egyszerű alapigazságra – hogy *„Csak úgy érdemes élni, ha szeret az ember!”*

ACSAI ROLAND

A fűmagról

Az óvodába sírva
elinduló gyerek,
a rolleren kis lába
jól tudja, merre megy.

Ezüst halak patakból
talán megnézik őt,
ár ellenében úsznak,
egy helyben állt idők.

Szökőkút hangja jön majd,
meg vízirózsa-szál,
a megszökött időknek
a mutatója áll.

A jelzőlámpa fénye
utána zöldre vált,
az óvodához érve
már nem megyünk tovább.

És vissza ugyanígy jut,
ha itt a délután,
elindulunk a megnyúlt
árnyékaink után.

A játszótér még nyitva,
ott eljátszunk kicsit,
aztán, ha jön az este,
lábunk majd hazavisz.

A lépcsőházba tesszük
Johanna rollerét,
ott parkol egész éjjel,
beburkolja sötét.

De egy napunk nem ennyi,
nincs összefoglalás –
szétszóródik a szélben
fűmag és fűkalász.

HORVÁTH MARGIT

Gránátalma

O dagurította neki a gránátalmát. Ursula cikkekre vágta, majd lassan hámozni kezdte. Mikor megtisztította, egy tálba tette a magokat. Evés közben sokat nevettek. A gránátalma beszínezte a szájukat. Soha nem használtak rúzszt, de most, kiszínezve látszott, mennyire hasonlítanak egymásra ajkaik.

Nem kérdeztek, csak közöltek. Dobálóztak a mondatokkal.

Elmondta, hogy már nem hennával festi a haját, mert az ősztincseket nem fedi, akkor meg minek. Ne a vad, vörös festék határozza meg gondolatait. Már nem akar kiteljesedni általa, mint a nőszirmom, mikor megmutatja pompáját virágzás idején.

Ursula is a színekről álmodik. Tetováltatni fog a testére egy színes *aumot*. Mostanában úgyszólván sokat foglalkoztatja ez a hármas egység.

Sokáig volt távol az anyagi világtól. Elment világot látni. A törekeny testén kívül csak egy nehéz batyut vitt magával. Durva volt kiszakadni a szeretetből és elhinni azt, hogy most eljött a felhőtlen lebegés ideje. Az állandó éber állapot kikészítette. Amikor a tudat mélyebb rétegeivel feleselt, megrémült. Másik önmaga jött szembe vele, de soha nem mutatkozott be, ismeretlenül fészkelődött testében.

Jó, hogy eljöttél, mondta, olyan régen találkoztunk. Még a tűz is máshogy pattog a kályhában most, hogy itt vagy.

Amikor végre hosszabbak lesznek a nappalok, felvesszük a bakancsot, és elindulunk. Felmászunk a hegyre, úszunk együtt, vagy csak sétálunk szótlánul az erdőben, mondta, és reménytelen várakozás volt az egyébként mindig halk hangjában.

Ursula nevetett, ahogy senki más nem tudott. Kivillantotta gyönyörű fogsorát. Hátradobta szőke haját, és kibújt az ölelésből.

Az ajándékot, a kőre festett szanszkrit szimbólumot futtában letette az ablakpárkányra. Elment.

Utána már csak az foglalkoztatta, hogy beteljesítse az *aum* harmadik szintjét.

A lépcsőforduló korlátján megfeszült a szíj, nehéz volt levágni onnan.

BENKŐ VIVIEN CHER

Körforgás

Madár röppen
Visszaénekeli-e
Leheletét szélben
Tél vezet
Nem látni
Egek, micsoda tavasz
És mégis
Íródik az élet.

SAITOS LAJOS

távlatok

Az ember s az élet
még megmenekülhet
a futóhomokon
Noé homokfutó bárkáján
ha eljut egyáltalán
az Ararát lábáig –
hol már zöldellnek
újra a fák...!

Z. NÉMETH ISTVÁN

Vörös Ikarosz

Szeretem a háztetőket. Főleg hajnalban, amikor – mint eső után a gomba – hirtelen megjelennek az éjszaka által összehordott és városra öntött párából. Errefelé még pirosak a háztetők, rozsdabarnák, narancssárgák, vörösek, szürkésfehérek, errefelé még vannak kémények, villámhárítók, ilyen-olyan antennák és rajtuk az ücsörgő tollcsomók, amelyek képesek az éjszaka erszényéből naponta kiénekelni a fényes égi érmét.

Az érckakasok még kétdimenziós álmaik fogságában vergődnek, pedig a láthatár üvegbúrája mögé bújt tűzmadár már kidörzsölte szeméből az első szikrát. Hallom a lassan olvadó templomi kórusokat, az ajkak csikorgó zörejét, az áhítat hangjait, az orgonasípok mocorgását, látom a nyíló rozsdaszín torkokat, a remegő nyelveket, a fogak porcelánján megcsillanó kereszteteket és egyéb zenei módosítójeleket, látom, ahogy a felsőbb világokból földre küldött ihletet angyalruhát öltenek, s egy kézzel írott napiparancs fölé görnyedve mai látogatásuk céljáról tanakodnak. Látom a maszatos paletták közt alvó festőket és a szobrászok körme alatt megbújó sziklaport, a költők labirintusszerű agyát, s látom, ahogy a prózáírók még álmukban is sort sor alá rónak. Bevillan a naponta vicces horoszkópokat írók szürke szemhéja, ahogy távoli bolygómozgásoknak engedelmessé válnak, a basszusgitárosok ujján a megkeményedett bőr, a fúvósok tüdőátgúllása, a zongoristák kezdődő inthüvelygyulladás, érzem az üres kottapapírok ideges hullámzását, a tükörszobákban táncoló tébolyát, nap mint nap átélem az utolsó idők kiüresedését, amikor a világ mögött ásitó semmi farkasszemébe nézek. Üveglabirintusban botladoznak még, akik majd felébrednek a pénzautomatát, leborulnak fényes kirakatok előtt, s elcsodálkozva a pástétomos dobozok nagy piramisán, a vágy áruházaihoz hazáig görgetnek mindent, ami kedvük szerint kerek.

Egon a szokásos csorba és kopott tálcán hozza be a reggelit. Az asztalra helyezi, várakozón rám néz, majd elhúzza a függönyt és sarkig tárja az erkélyajtót. Odakintről hűvös szellő szökik a szobába, de ez csak percnyi felüdülést jelent, mert pillanatokon belül a város kesernyés, fojtó szaga veszi át az uralmat. Ráadásul Egon máris úgy izzad, mintha nem is tálcát, hanem egy zongorát kellett volna felcipelnie az ötödik emeletre. Ettől újabb szagok terpeszkednek szét, és egészen addig szurkodik az orromat, amíg – bár enni nem szándékozom belőle – fel nem nyitom a halkonzerv tetejét. Márpedig felnyitom, mert tudós pszichológusok megbízásából Egon addig nem adja oda a postámat, amíg... Hiába bizonygatom, hogy jogomban áll napról napra soványabbnak lenni, s megvárni azt a pillanatot, amikor egy erősebb fuvallat már perceken fenn képes tartani a levegőben. Egon az orvosságra mutat.

– Tetrainkvizicilin – mondja halálos gúnyal, miközben összeszed néhány gyűrt papírt, törött ceruzát és koszos rongyot, az eltépett fényképek darabkáihoz már nincs türelme. – Ne vedd be, öcsém, mert mérgező.

Egonnak vörös arca van, hatalmas, kopasz fejet tart a zöld erekkel fulladásig átszótt nyaka, halványkék szeme folyton vérben úszik, amúgy meg egy gonosz űrlakó, már megint nem törődik velem, hogy nem eszem meg a reggelit, röhögve a zsebébe gyűri a leveleimet, nem érdekli, hogy leköpöm, nincs is már nyálad, röhög az arcomba, már miért is zavarná, hogy alvás helyett gyakran körbe-körbe szédelgek az asztal körül, egészen az ájulásig, a mikroálmok ünnepélyes eljövételéig. Másodpercnyi távolléteimben egy fűtetlen műteremben viaskodom az Anyaggal, vésem és faragom, és ő is vájkál bennem, Rena még mindig a Zuhanást festi, amelyen a közelgő vihar széthulló gyöngysor, a felhők húsába csillagokat ültet, a vörös szakállú Ikarosz körül pedig fehér madárcontvázak szelik a levegőt.

Egon kimegy az erkélyre, lenéz a mélységbe, közömbös arccal bámulja a lassan átforrósodó háztetőket, ásit, dörzsöli a szemét, rágyújt egy cigarettára, aztán felém fordul, a korlátnak támaszkodik, nagyon vékony sugárban fújja ki a füstöt, köp egyet, hunyorog, majd lassan visszafordul, kihajol egy kicsit, hangtalanul mögé lépek, de mintha számítana erre, fűgén felém fordul, mint aki attól fél, hogy...

- Elég volt egyszer, nem?
- Berezeltél? Pedig rólad azt is el tudom képzelni, hogy lebegsz a város fölött, mint egy hatalmas, felfújt rózsaszín hízósértés, amely elszabadult a Pink Floyd koncertjén.
- Nem volt elég egyszer?

Tudja, hogy ezzel felbosszant. Állja a pillantásomat, cinikusan szúrja bele a tekintetét az agyamba, várja, hogy mikor pislantok, hogy mikor vonulok ismét fedezékbe. Most Rena Pépember című képére hasonlít, arra, amelyik a legnagyobb elismerést hozta számára a Humanoïd 2022 vándorkiállításán. Bár a csoport többi tagjára gyakrabban villogott a vaku, a valódi látványosság – kantáros nadrágjában, dobókockás nyakláncával, csillogó szemével, bő kenguruzsebéből kikandikáló ecsetgyűjteményével – mégiscsak ő volt, így hát nem csoda, hogy beleájultam szerénységének ezüst szakadékába, legalább hatvan felvételt készítettem róla, róla és a képeiről, hogy ne legyen annyira feltűnő a dolog, de ő ekkor már a szeme sarkából figyelt, gyanút fogott, egyre több mosolyt utalt át a számlámra, majd megkérdezte, melyik lapnak dolgozom, én azt mondtam, hogy a holnapnak, ő honlapot értett, talán szándékosan, hogy elindulhasson a beszélgetés.

Óvatosan megpróbálom kihúzni Egon zsebéből a kikandikáló borítékot, de a szörnyszülött erre is fel van készülve, odébbtaszít, gúnyosan vigyorog, csóválja a fejét és valamit dörmög, amit nem egészen értek, erre megint eljártsszuk azt, amit már nagyon sokszor, nem is az én postám, mondom, erre előhúzza az egyiket, megmutatja a címzést, sokáig tartja a szemem előtt, aztán a cigarettacsutkát a padlóra pöckölve zsebébe gyűri a levelet. Azt a jelenetet, amelyben megpróbálom erőszakkal megszerezni, ami amúgy is az enyém, már nem adjuk elő, mióta ő napról napra erősebb, én pedig...

Egon elmegy, viszi a kopott tálcát, viszi a reggelit, viszi a leveleimet. Az orvosságot itthagytam. Végigfekszem az ágyon, és a gyógyszer segít átélni újra azokat a perceket, amikor Renával százal léptük át a vágyküszöböt. Rena itt van, a tekintetemen kívül nem visel magán egyebet, a mennybolt kirakatában mind mohóbb ölelések kínálják magukat megvételre, hiánycikk a szemérem, egyre hevesebb az angyalok pirulása, tombol a napvihar, bőrömmön részeg hangyak tántorognak, zümmögnek a nyelvemre tetovált galaxisok, szétmarnak a vágyampullák-ból fröcskölő fényesre hígult savak. Most nincs zene, csak a szél dobol, távoli moll-akkord dorombol, míg én szemhéjamat magamra zárva egy narancshéj-csónakban ülve evezek át a lávafolyamon, szírom-harangot gyűjtök, tollat egy sosem-volt-madárból, szint egy meg-nem-festett-képből, nő bennem a zsibbadás, az asztalon szanaszét szórt glóriák rezegnek, zik-zik-zik, dobol a szellő a műanyag ablakpárkányon, én pedig mosolygok a már soha meg nem változtatható dolgokon.

- Zavar? – kérdezi Rena. – Mondd meg nyugodtan.
- Sohasem zavart az őszinteség.

Rena többször is visszatér a témára. Szerinte van valami annak a tanárnak a tekintetében, ami felettébb szimpatikussá teszi, én pedig magam is meglepődöm azon, hogy az a bizonyos zöld szemű szörnyeteg nem kíván jókora adagot kiharapni a lelkemből. Aztán arra riadok, hogy Egon jött az ebéddel, pillantásra sem méltatom, hideg kezén szétfolynak az erek, izmai gonoszul ropognak a trikója alatt. Repülök tovább, akár egy magát halhatatlannak vélő Ikarosz, alattam óriási víztisztítók és viharjelző állomások, felettem a kék lepedőn széthulló gyöngysorok, levegő után kapkodok, izmaim görcsbe rándulnak, meggyullad a naptól vörös szakállam. Mégiscsak elalszom, álmomban késsel támadok Egonra, aki rezzenéstelen arccal kicsavarja kezemből a tompa evőeszközt, majd azt mondja, hogy Rena jött el, látni szeretne, csak kissé nehezebbre esik beszélni, ezért inkább levelet írt a folyosón, íme itt van, remegve kibontom, és a papír csupa fel nem itatható, meg nem alvado vér...

Rena életéből újabb kiállítást nyitok, egy tündéri színdarabban futórózsát alakít, ám a szövegkönyv utasításaival ellentétben a felvonás vége felé tuskéi nem szelídülnek meg, görcsei nem lazulnak, gonosz tűzzé lesz, felkúszik a nézők törzsén, végignyalja arcukat, elroppantja gerincüket, szomjasan szívükig gyökerezik. Ismét hallom a hangját, s rendkívül szimpatikusnak találom, hogy szinte önkívületben fest, a tanáráról mintázza Ikaroszt. Ekkor még nincs róla tudomásom, hogy az a vörös szakáll már feléje is kunkorodik, titokban mérgeket fecskendez a bőre alá; hát persze, így „repül” Ikarosz, Renát ejtőernyős ugrásra hívja, hogy közösen átéljék a „zuhanást”. Rena először nem lelkesedik az ötletért, tőlem vár megerősítést, én pedig

„...az egész csak néhány másodperc, nincs idő sem vád- sem védőbeszédre...”

azt hiszem, létezik szerelem féltékenység nélkül is. A tanár sürgető telefonhívásokkal ostromolja, készüljön gyorsan, várja egy színes léghajó, megnéznék néhány felhőt közelebbről, talán a Holdig is eljutnak, mint egykor az a nagyotmondó báró. Rena izgatottan öltözködik, csupa illat és mosoly, büszke rám, hogy így megbízom benne, elviharzik a csillagok közé, és én, az öreg athéni ezermester egész éjjel járkálok az asztal körül, hogy labirintoszt készítsék a vörös szakállú félig bika, félig tanár számára. Hogy legyen erőm átgondolni a dolgokat, vendégségbe megyek, ahol feszülten figyelem a televízió képernyőjét, végigkóstolom a házigazda összes borát. Hagynak a fotelban ülve szundikálni, álomban én is a színpadon állok, megtapsolom a közönséget, amely nem győz hajlongani, majd a rendező függönyzsinórral köti gúzsba a kritikásokat, akik valamilyen különös oknál fogva egyszerűen nem hajlandók elmenekülni, szorgalmasan jegyzetelnek és megállás nélkül csóválják a fejüket. Rena csak másnap este érkezik, de mintha nem is ő lenne az, teljesen át van programozva, hiába kérdem, milyen volt a repülés, ő érett vérnarancssal kínál, miközben fémesre lakkozott körmeit mélyen belém vájja.

– Segíteni akarok rajta. Segítenem kell rajta. Váratlanul elbocsátották, pedig nála akartam vizsgázní. Ő nem tehet semmiről, amúgy is már éppen leszokóban volt. Pénz kéne, persze csak kölcsön.

Csak néztem, nem mondtam semmit, magamhoz akartam ölelni Renát, aki ezt valamiért nem fogadta szívesen. Pillantása zavaros volt, a keze remegett, kapkodva szedte a levegőt.

– Most miért vagy ilyen közömbös? – ordította. – Van fogalmad róla, van a pokolról fogalmad?

Ikarosz zuhan, és a tenger egyre közeledik. Rena összefüggéstelenül beszél, nem értem, miért árulja el, hogy összebújt a félig bika tanárral, és miért mondja, hogy megbánta, ha nem bánta meg, és miért hasogatom miszlikbe a Zuhanás című képét, ha azt a vizsgára magával kell vinné. Egon hozza a vacsorát, kedvetlenül leül egy székre, azt mondja, Rena eljött, látni szeretne, csak halálsápadt, alig hallhatón suttogta, hogy ezt a könyvet küldi, remegve kinyitom, az üres lapokon vérfoltok, felnézek, a vörös szakállú Ikarosz szellemalakban kísért, rám néz és mosolyog, vagy talán csak én látom úgy, hogy nem az orra alatt, hanem ott benn, a múltjában mosolyog, az emlékeiben, abban a percben, amely már végtelenné tágult, akkor, amikor Renával és a léghajóval felszállt az égbe. Felé suhintok a légyecsapóval, széthullik színes permetté, majd felhővé összeállva a fulladás fehér farkasa üldöz. Szerencsére éjjel már nem remeg a szemhéj, csak az izzadságcseppek ülnek ki a bőrre, mint a kíváncsi öregasszonyok roskatag viskóik elé, majd a sós gyöngyök óvatosan gurulni kezdenek, és hopp!, az egyik majdnem a fényképére hullik, az utolsó képre, amely a kiránduláson készült, az utolsó napon. Remegett és fázott akkor is, rozsdátűzben égtek a fák, a szél is durvábban fésülte a tájat, az idő megnyílt mélyébe a nyár már beleroskadt, vékony szálon kicsi pókok szálltak, s halvány ködök mögött bolyongott a Nap.

Egon kimegy az erkélyre, leköp a mélységbe, közömbös arccal bámulja a lassan kihűlő háztetőket, ásít, dörzsöli a szemét, rágyújt egy cigarettára, aztán felém fordul, a korlátnak támaszkodik, nagyon vékony sugárban fújja ki a füstöt, majd lassan visszafordul, kihajol egy kicsit, hangtalanul mögé lépek, de már meg sem fordul.

– Ott a szakadék szélén én csak megfogtam Rena vállát, kissé talán megijedt vagy megszárdult...

Egon hangjában minden megvetésnél megalázóbb, zörgő és száraz közöny lakik.

– Elég volt egyszer, nem?

Minden erőm benne van ebben az ugrásban, és soha nem gondoltam volna, hogy ennyire mókás lesz, ahogy az a behemót megpróbál tartani és kapaszkodni is egyben, az egész csak néhány másodperc, nincs idő sem vád- sem védőbeszédre, csak beszívni még egyszer a keserű levegőt, engedni, hogy egy utolsó könnycseppben megcsillanjanak a fejükre állt rozsdavörös háztetők, s az antennákon ücsörgő tollcsomók riadtan belepottyannak a napkorong kihűlő torkába.

SZTANÓ LÁSZLÓ

Az epigon

Nem volt nagy könyvfaló. Az igazság, hogy a felső tagozatban és a gimnáziumban úgyahogy átrágtta magát a kötelező olvasmányokon. Olvasott néhány más regényt is, melyek azonban nem tartoztak az úgynevezett magas irodalom körébe. Aztán elvégzett egy pénzügyi-számviteli tanfolyamot, majd beállt egy céghez könyvelőnek. Akkor már végképp nem vett könyvet a kezébe.

Volt is rá ideje! Reggel fél hétkor kelt, félig még bennragadva az alvásba, vizet forralt az instant kávéhoz. Bekapta reggelijét, közben megnézte mobilján az üzeneteket és az aznapra várható időjárást. Lezuhanyozott, felvette az előző nap kikészített ruhát: vagy a könnyű barna zakót a világoskék inggel vagy a megkímélt állapotban lévő farmernadrágot a csíkos pulóverrel. Hidedg időben kabátot vett. Közben ismét rápillantott a telefonjára. Indulás előtt kihúzta a vízforralót a konnektorból; bár az, amikor a víz forrni kezd, automatikusan lekapcsol, de biztos, ami biztos. A lépcsőfordulóból visszamászott, nem felejtette-e bezárni a lakásajtót szórakozottságból. (Soha nem felejtette el.) A tömegközlekedést használta: hamarabb odaér, mintha kocsiba ülne, és a reggeli csúcsforgalomban araszolhatna. Fél kilenckor bent volt az irodában.

Egész nap gályázott. Így hívta a hivatali munkát, nem minden elkeseredett felhang nélkül. Késő délután kikapcsolta számítógépét, és hazaindult. Félúton megállt egy Spar áruházban – mindig ugyanabban –, hogy megvegye aznapi vacsoráját és másnapi reggelijét, kenyeret, néhány zsömlét, tejet, szalámit, sajtot, néha lekvárt. A hazaút hátralévő részét mobiljába merülve tette meg, posztokat és üzeneteket nézegetett, véletlenszerűen, amelyekre nem volt kötelessége válaszolnia. Többnyire nem is válaszolt rájuk. Otthon zenét hallgatott a fotelban, csukott szemmel, aztán megvacsorázott, és viszonylag korán aludni ment. Így zajlott az élete. Később megházasodott (egyik kolléganőjét vette feleségül négyévi együtt dolgozás és egy hétig tartó udvarlás után), született két gyereke, enyhe magasvérnyomás-betegsége tette szert. Mindez azonban lényegében nem változtatott addigi életén.

Első versét tizenkilenc évesen írta. Otthoni számítógépén később az *Egyebek* mappába mentette a fájlt, a munkahelyének küldött egykori bemutatkozó levele szövegének és néhány szexi színésznő lementett képeinek a társaságába. Idővel újabb versek születtek. Érdemesnek látta külön mappába gyűjteni őket (a színésznőket egyúttal kitörölte), melyet a szerény XXX címmel látott el.

Tizennégy év telt el, amíg egy belső hang sugallatára meg nem mutatta verseit egyik barátjának – gimnáziumi osztálytársának –, aki egy kis könyvkiadót működtetett. Személyesen ment el hozzá, pendrive-on vitte az anyagot. Barátja megnyitotta az XXX mappát. Figyelmesen olvasott, közben egyre szélesebb mosoly ült ki az arcára. Az ötödik vagy hatodik vers után felállt, hozzálépett, és nevetve, barátilag hátba vágta.

– Öregem, te aztán nem vesztetted el a humorérzékedet!

Soha nem volt különösebb humorérzéke, nem tudta, mire vélje barátja felkiáltását.

– Ez Ady – magyarázta a barátja még mindig nevetve.

Végképp nem értette.

– Ady Endre – vont a szemöldökét a barát. – Az Újabb versek és a Vér és arany. Szóráról szórá!

– De hát én soha nem olvastam Adyt!

– Ne hülyéskedj! Különbösen is, a gimiben kötelező volt. Egy párat fejből is kellett tudni.

Rémlett neki valami, de olyan régen volt, nem tett rá mély, maradandó hatást, egyetlen sort sem tudott volna felidézni.

– Ez akkor is az – erősködött a barátja. – Az egész ctrl-C ctrl-V.

S hogy ő még mindig hitetlenül bámult rá, leült a gép elé, és valamelyik honlapról megnyitotta az Új verseket. Valóban: az XXX mappa költeményei, melyeket hosszú évek során írt,

egyedtől egyik azonosak voltak Adyéival, az utolsó betűig. Tény, hogy a gimnázium óta ki sem nyitott Ady-kötetet, ha volt ugyan neki otthon, s már akkor sem volt erőssége az irodalom. Minthogy azonban Ady nagy költő, a legnagyobb magyar költők egyike, s mellesleg jó száz évvel őelőtte élt, minden ellene szólt, teljes joggal tűnhetett úgy, hogy barátját megtréfálandó tényleg csak bemásolta az egészet a gépébe.

Ennyiben maradtak, ő meg egyszer s mindenkorra letett a versírásról. Novellákat kezdett írni. Éjjelente, amikor elcsöndesedett a lakás, a felesége és a gyerekek már aludtak, gyakran nekiült, zúgó fejjel és fáradtságtól hunyorgó szemmel is, hogy megírjon egy néhány oldalas elbeszélést. Maga sem tudta, mi hajtja, elmehetett volna aludni ő is, mint addig. (Korábban verseit mindennapi életének rövid szüneteiben vetette papírra.) Ám úgy érezte, s ez az érzés minden kimerültségnél hatalmasabb volt benne, hogy rögzítenie kell gondolatait. S ahogy írt, napról napra egyre több ötlete támadt, melyekből egyre több novella született. Ezeket is összegyűjtötte, most már tudatosabban, s amikor már volt belőlük egy kötetnyire való, egy rövid bemutatkozó levél csatolmányaként beküldte őket egy jónevű kiadóknak.

Legnagyobb meglepetésére a kiadó válaszolt. „Tisztelt Uram! Örömmel olvastam számunkra elküldött írásait, melyek nagyfokú érzékenységről, gondolati gazdagságról és az írás mesterségében való jártasságról tesznek tanúbizonyságot. Mindazonáltal szeretném felhívni a figyelmét, hogy a szóban forgó elbeszéléseket már korábban megírta Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső, illetve Mészöly Miklós...” Nos, Karinthy nagy novellista, a legnagyobbak közül való, akárcsak Kosztolányi és Mészöly, tehát bizonyos szempontból még hízelgő is volt rá nézve a levél, de sajnos könyv nem született a nyomában.

Újabb évek teltek el. Az író (ha a fentiek után annak nevezhetjük) napirendjén nem sokat változtatott (továbbra is fél hétkor kelt, s csak azután indult munkába, szigorúan busszal és metróval, hogy lezuhanyozott, ellenőrizte a vízforralót és a lakásajtót), azonban egy másik céghez szegődött, elvált feleségétől, magas vérnyomása mellé beszerzett egy kis szívzörej. A fia immáron érettségire készült, a lánya a fiújához költözött. Mind olyan események, amelyekből némi fantáziával jó kis történetet lehet kerekíteni, alkalmasint pedig mélyebb gondolatoknak a melegágyai. Írói pályáján a legnagyobb változást mégis inkább az jelentette, hogy megtanult franciául. Következő művét, egy háromszáz oldalas regényt, ugyanis már francia nyelven akarta megírni. Nem volt kedve tovább pepecselni a magyar ugaron? A francia nyelv jobb kifizetődésnek ígérkezett a világhírnév felé? Eszébe sem jutottak ilyesféle gondolatok. Úgy érezte, mondanivalójának (immár így nevezte azt a makacs érzést, mely a billentyűzet elé kényszerítette őt) a francia felel meg leginkább. Nem töltötte be még ötvenedik születésnapját, amikor kéziratát elküldte a Fasquelle kiadónak. Választ azonban nem kapott.

Fél év hiábavaló várakozás után felkereste újdonsült ismerősét, aki francia irodalmat tanított az egyetemen. Elvitte neki a regényt. Az egyetemen éppen vizsgaidőszak volt, ismerőse nem ért rá, azt mondta, körülbelül két hét múlva keresni fogja.

Két hétig alig bírt aludni, hivatali munkáját lassan és kedvetlenül végezte, gondolatai minduntalan elkalandoztak, s a regényénél kötöttek ki. Ez azelőtt még akkor sem volt így, amikor írta.

Egyik este felhívta az ismerőse. Dühös hangon szólt a telefonba.

– Ezt nem maga írta!

– Mégis, kicsoda? – kérdezett vissza kihívón. Ezúttal biztos volt a dolgában. Életében egyetlen francia regényt sem olvasott. Nem volt helye akadémikuskodásnak!

– Hogy ki? Hisz azonnal ráismerni. Ez Flaubert Bovarynéja.

Amilyen biztos volt benne, hogy ezúttal megírta élete nagy művét, olyan könnyen törődött bele az ítéletbe. El se ment a könyvesboltba, hogy vegyen egy Flaubert-kötetet.

Hátralévő éveiben megírta még Esterházytól a Szív segédigéit, Hemingwaytól Az öreg halász és a tengert, továbbá egy Dürrenmatt- és egy Molnár Ferenc-dramát. Élete vége felé visszatért a lírához, aminek a révén ismét megajándékozta az olvasókat Arany Őszikéivel. Nem mondhatni, hogy egyhúrú és egy műfajú író lett volna.

A szíve vitte el. Első infarktusa után egyetlen pöccentésre állt csak a haláltól. Ő maga fogalmazott így, az orvos ugyanezt sokkal tapintatosabban adta tudtára. Nem hagyott fel írói tevékenységével. Éppen Thomas Mann Mario és a varázslóján dolgozott, amikor hirtelen az az érzés kerítette a hatalmába, hogy már nincs sok ideje hátra. Magához hívta volt feleségét és

gyermekait, hogy még egyszer lássa őket. Halk hangon beszélgettek, nem akarták, hogy felizgassa magát. Szóba került, hogy újra befekszik a kórházba. Nem mintha bármilyen aggasztó jelenséget tapasztalt volna magán. Csak úgy, biztonságból.

– Mi az értelme az egésznek? – kérdezte a fia.

Ő, minthogy figyelme már erősen ki-kihagyott, félreértette a kérdést. Vagy nagyon is értette, s szándékosan felelte rá:

– A lényeg, hogy megcsináld, amiről úgy érzed, hogy meg kell csinálnod. Hiszen pontosan úgy csak te tudod.

Másnap estefelé, cseppet sem váratlanul, meghalt.

Életművén nem fog az idő.

SZTANÓ LÁSZLÓ

René Magritte: Honvágy c. képére

A híd kőkorlátjának támaszkodva állok.
Narancsszínű ködlő, otthontalan világok,
sietősebben tűnnek tova, mint e hullámpikkelyes folyó.
Odébb hunyt szemű lámpaoszlop.
Ilyen illanó, parttalan vizekbe fúlni lett volna jó!
De életem parti kocsmák gőzébe koszlott,
és már csak szomjazom az alatt futó végtelent.
A parti házsor épphogy szívemig dereng,
hol minden oly homályos,
s nem fogadja be többé semmi part és semmi város,
nem melegíti sör, gin, whisky, vodka.
S egy nap majd ez a híd is széthull darabokra.
Ám addigra testemre nőtt zakómból fekete szárnyaim nőnek,
s én egy éppen arra tévedt, héjalelkű nőnek
röptömben még kezemet nyújtom, nyílt szívvel orozván.
Nem marad utánam más,
csak egy rendíthetetlen békéjű, óriás oroszlán.

Nyugatplusz

PETŐCZ ANDRÁS

Az unoka

O-nak, Cambridge-be

A kopogására lettek figyelmesek. Nem is kopogás volt az, inkább dörömbölés. Ahogy verte ott lent azt az ajtót!

Vajon honnan volt hozzá ereje? Az unokája kérdezte ezt saját magától, amikor elmesélték neki az egészet. Amikor elmondták, hogyan is dörömbölt a nagyanyja ott, akkor, az agyvérzés után.

Mondták, hogy a lakásban esett össze. Az előszobában. A bejárati ajtó előtt. Ez persze nem is biztos. Nem látta senki. Mégis, talán az előszobában. És verte az ajtót a kezével. Ez hallatszott fel, fel, egészen az első emeletig. Ezt hallották meg a nagyanyja szomszédai. Hogy veri az ajtót a kezével. „Kopogott” – mondták a szomszédok. De persze az nem kopogás volt.

Hanem dörömbölés.

Mert még élni akart. Nyilvánvaló, hogy élni akart. Nem akarta feladni. Élni akart, volt benne akarat, nagyon is sok.

Mondta is mindig.

– Tartom magam – ezt mondogatta folyton az unokájának is, meg a fiának is. – Tartom magam, ameddig tudom, *van bennem tartás*. Mindennap sétálok. Azért, hogy ne gyengüljek el. Ismernek is engem, itt, a környéken, mindenütt, a sarki kisboltban, ahol kávé is lehet inni, a virágüzletben, ami ott van a sarki kisbolt mellett, meg a kutyások is ismernek, igen, azok is. Tudják, ki vagyok. Az öregasszony, aki mindennap nagyokat sétál. Hogy éljen. Hogy életben maradjon. Aki nem akar még meghalni. Igen, ez vagyok én. Kilencvenkét éves, de erős. És egyedül is boldogulok.

Aztán egy napon összeesett. És dörömbölt az ajtón, hogy meghallják, hogy baj van. Hogy segítsenek neki.

Jöttek is a szomszédok. *Az idegenek*. Akik az első emeleten laktak. Jöttek. A fia nem jött, az unokája sem. Mert ők nem ott laktak. Nem abban a házban. Messze laktak tőle.

Valljuk be, nem is igen látogatták.

A szomszédok, az idegenek rendesek voltak. Kihívták a mentőt, ahogyan azt ilyenkor kell. A mentő kis késéssel ugyan, de megjött. Az öregasszony addig a padlón feküdt. Nem mert hozzányúlni senki. Nehogy még nagyobb legyen a baj.

Közben a fiát is értesítették. Mondták neki, hogy összeesett az anyja. A fia persze nem tudott jönni. Aznap minden ilyen furcsán alakult.

Végül nem ő rohant oda az öregasszonyhoz, hanem a lánya. Az unoka. Az unoka nagyon szerette az öregasszonyt, vagyis a nagymamáját. Még szerette volna őt életben tartani.

Mert neki még szüksége volt a kilencvenkét éves nagyanyjára. Hogy az apja mit is gondolt akkor magában, amikor összeesett az anyja, azt még az unoka sem tudta. Nem tudta azt senki. Talán még maga a fiú sem. Mindenki nagyon zavarodott volt akkor.

Aztán ott ült vele, az öregasszonnal a mentőautóban az unoka, az éppen felnőtté lett lány, aki külföldre készült, egyetemre, és fogta a nagymamája kezét. És olyanokat mondott, hogy „nem lesz semmi baj”. Ilyeneket mondott neki. (Mindig ilyeneket mondott, ha valami baj történt. Hogy „nem lesz semmi baj”. Ezt mondogatta mindig. Ebből lehetett tudni, hogy igenis baj van.)

Az öregasszony feküdt a mentőautóban, magatehetetlenül, nem nagyon értette, hogy mi történik körülötte. Csak fogta az unokája kezét.

Az unokája kezébe kapaszkodott.

Nagyon szerette őt. Sokszor úgy érezte, hogy éppen ez az unoka viszi majd tovább mindazt, amit ő elkezdett. Okos lány, ezt is tudta róla. És hogy ez a lány még sokra viszi.

Persze akkor, az agyvérzés után nem gondolt semmi ilyesmire az öregasszony. Csak feküdt a mentőautóban, és szinte észre sem vette, hogy órák telnek el.

Hogy csak három órával az összeesése után vizsgálták meg alaposabban. És hogy csak ezek után tölték be az idegsebészeti műtőbe. Az orvosok azt mondták, nincs sok remény. És amikor azt mondták, hogy nincs sok remény, akkor sem mondtak igazat. Mert *tudták*, hogy nem tehetnek semmit.

Mondom, a szomszédok mesélték el az unokának, hogy a nagyanyja még dörömbölt a lakása bejárati ajtaján, amikor összeesett. Ezt a szomszédok mesélték el neki.

És az unoka azóta is csak erre gondol. Hogy a nagyanyja fekszik, egyedül, a bejárati ajtó előtt a lakása előszobájában, és dörömböl az ajtón.

Csakis erre tud gondolni.

FELLINGER ISTVÁN

Profil

Kemény Istvánnak

A tapasztalat a legélesebb kés
a fiókban, sohasem tartozik hozzám,
legfeljebb a késélesztő eszköz,
amit a fiók elnyel, mint gyógyszerét

a varázsló, aki kézrátétellel
gyógyít, bár műkeze van, az igazit
levágta a kezes mozdony kereke,
éppen magát kereste, a kulcslyukat.

Az élet magával rántja a halált
egy kitalált, elárvult galambházba,
el kell felejteni a biztonságot,
a kegyes Istent, hogy hazataláljak.

Álmában kibeszéli a csöndet a
csecsemő, ezek az első szavai.
Nem a lélek hagy mély nyomot a testben,
hanem a lélek kap így nyomkövetőt.

HEKL KRISZTINA

Élvefogó

Zárni kell az ajtókat, nehogy kijöjjön, vagy bemenjen. Maradjon szépen a helyén, ott, ahol van, bár még azt sem tudom, hol a helye, vagy lesz-e egyáltalán. Ez az ő otthona is jelenleg, nemcsak az enyém, bár most arra készülök, hogy télvíz idején kitegyem őt a hideg utcára. Én, a szívtelen. Mindenesetre a konyhaajtót zárni kell, meg van vetemedve, mióta lefestetem, erősen magam felé kell húzni a kilincset. A spejz sem maradhat nyitva, nem mintha lenne benne számára érdekes, a használaton kívüli számítógép és a diszperzites vödör nem hinném, hogy felvillanyozza.

Fogalmam sincs, hogyan jutott be, az emeleten lakom, a falon csak nem mászhatott fel, vagy a padlásról le, mint egy kis nindzsa, ennyire nem lehet ügyes. A hálószoba ajtaját sem merem nyitva hagyni éjszakára. Nem szeretném, ha rám ugrana. Nem mintha undorodnék tőle, de akkor sem szeretném, ha álmomban megcsiklandozna a bajuszával, vagy ami még rosszabb, megharapná a lábujjamat. Fürdés után bekenem magam pár csepp levendulaolajjal, úgy halottam, nem szereti a szagát. Nem csodálom, rettenetesen bűdös.

Egész nap itthon vagyok, belátom a teret, mégsem tudom, hol lehet. Már minden helyet átkutattam. Kinyitottam az összes szekrényt, belestem az összes sarokba, felnyitottam az ágyne-műtartót, kihuzigáltam a cipősdobozokat az ágy alól, és a seprű nyelével megkocogtattam a radiátort. Az alsó szomszéd azt hitte, neki adok le morzejelet, ezért ő is ütni kezdte a fűtécscövet.

A kanapét kínkeserves nehezen tudtam csak elhúzni, alatta azonban megtaláltam a nyomát, az egérszart. Mégiscsak itt járt, nem hallucináltam a falból jövő kaparászását. Néha mintha zacskót is zörgetne. Már az összes zacskót eltüntettem a lakásból, azt is, amelyik tele volt hivatalos papírokkal. Fél napig daráltam a papírt, hogy kidobhassam a szemétkébe. Nemcsak az összes rumlit kellett felszámolnom miatta, hanem a lakás minden zugát kitakarítani. Két napig súroltam az ágyak alatt, azután a szekrény tetejét portalanítottam, a teljes könyvtáramat lerámoltam a polcokról, nagyjából ezer kötetet, hátha egy tudós, pápaszemes egér bújik elő valahonnan.

Kétségkívül hideg van az utcán, dér és latyak, eljártszottam a gondolattal, hogy mi lenne, ha berendeznék neki egy terráriumot forgáccsal és bújójellyel, etetném, itatnám, boldog élete lenne. Már beleéltem magam, amikor a kisállatkereskedésben szóltak, hogy halálos fertőzést terjeszt, mint a szalmonella és a fertőző agyhártyagyulladás. A betegséget előidéző vírus a légutakon, tápcsatornán és bőrön keresztül is be tud jutni az emberi szervezetbe. Nem volt más megoldás, új otthont kellett találnom Mütyürnek, akinek már neve is volt. Találtam számára pár kilométerre egy üresen álló pajtát, amiről azt gondoltam, megfelelő lehet a számára,

A barkácsáruházban nem volt élvefogó csapda, csak hagyományos egérfogó, egy nyaktiló és egy erős ragasztó, amiből nem tud kiszabadulni. Az eladó égre-földre megesküdt, hogy az utóbbi a leghatékonyabb megoldás. Szörnyű ugyan látni a csapdába ragadt kisállat vergődését és hallgatni a sikloltását, de nincs más jó módszer, mindenki ezt viszi.

Be kellett utaznom a megyeszékhelyre, ahol egyetlen helyen, a panelházak közé rejtett gazdaboltban még lehetett kapni élvefogót. Apró kalitka volt, a tetején icipici lyukkal. Ezen az apró lyukacsán nem fog beférni Mütyürke, gondoltam, ezért már a boltból kifelé bedugtam az ujjam, hogy kitágítsam a rést. Igen ám, de a kalitka befelé engedett, kifelé a drótok mélyen felszántották, feltépték a bőrömet. Vérző ujjal rohantam a patikába kötszerért, onnan a piacra háziszalonáért, állítólag imádják a kistrágyások. Otthon kihelyeztem a csapdát a nagyszobába, a kanapé mellé, elvégre onnan jött a kaparászás. Betettem a szalonnadarabkát, és csak reménykedni tudtam, hogy nem szorul be a kis állat.

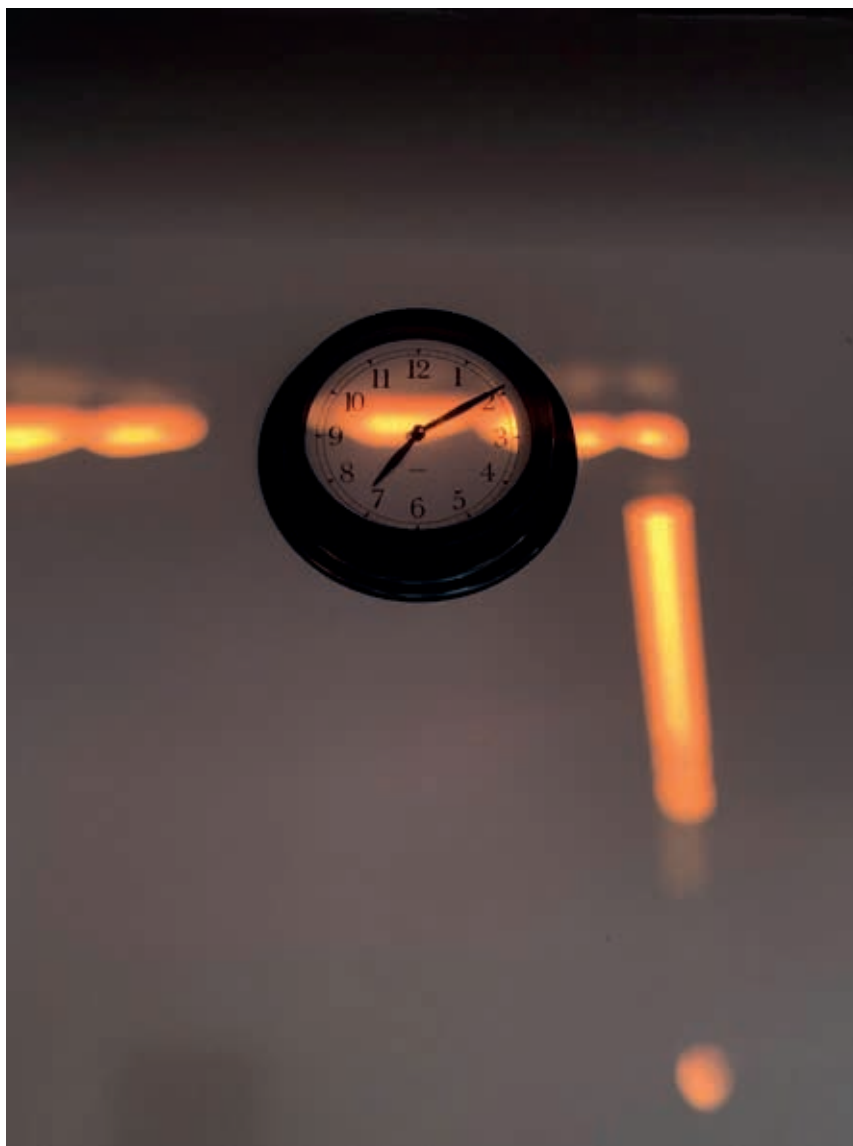
A csapda érintetlenül állt másnap, sőt harmadnap is. Itt nincs egér, sóhajtottam megkönnyebbülten. Visszatért az életem a rendes kerékvágásba. Elővettem egy kis ropogtatnivalót, kényelmesen elhelyezkedtem a kanapén, bekapcsoltam a tévét és elkezdtem nézni a koreai sorozat első évadát, amikor a falból, a tévé mögül halk zörgést hallottam. Felálltam, a parketta

nyikorgására a kaparászás abbamaradt. Lepakoltam a tévét, és elhúztam a tévéállványt. Egérnek nyoma sem volt. Akkor kezdődött előlről a kaparászás, amikor ismét belemerültem a filmbe. Talán ez lehetett a beletörődés pillanata. Reggel bosszankodtam csak, hogy a konyhaajtót nem zártam be, és kint hagytam a zsemlét.

Más furcsaság is történt azon a héten. Előbb eltűnt a kedvenc ceruzám, a lila színű, amiből már csak egy kis csonk maradt, mégis ragaszkodtam hozzá, mert ihletet adott, és igazán jó szövegeket tudtam vele írni. A szemüvegemet sem találtam, pedig nemrég cseréltettem benne lencsét, és így már jobb volt a nagyítása.

A rejtélyes hangok is folytatódtak. Éjszakánként mintha valaki parányi bútorokat húzogatt volna, megismertem a székláb nyikorgását. Selyempapír zörgését is lehetett hallani, sőt, egy kis ágy nyekkenését is. Biztosan a csövek vezetik a hangot, és az alsó szomszéd hallatszik fel, nyugtattam magamat egészen addig, amíg ki nem léptem a lakásajtón és le nem mentem a földszintre, a leveleimért.

Mütyür Éva, ez szerepelt a postaládámra ragasztott címkén a nevem mellett, apró, kaparászzerű, lila betűkkel.

BOLEMANT BORBÁLA: Reggeli fények

MISKE EMŐ: Tovább

DEBRECZENY GYÖRGY

minden megy a maga útján

Vörös István nyomán

az ember számol a megváltással
az ember kevés a pénzváltáshoz
és bírjon el mindent a mese

málna sárgabarack rozskenyér
vándorbot rozspálinka
nem elég folyton vándorolni

a létet sokan befejezték
próbálok nem tudni
hogymirni és nem írni nehéz

kell ide még sok száz fafej
de mire valaki lennék
addigra fából lennék

hogymha nem facipó lennék
rozsszalma rossz alma lennék
a fámtól messze esnék

*

a fűrészporral felszórt porondon
denevér nevetett a fülem mellett
a díszletek között én magam jövök
órákig tudok loholni a nyomomban

itt minden masé minden valaki másé
árváltozások ingája leng pénztárcám fölött
hét dollárért vettem egy macskát
hogym a lehetetlen fonalát legombolyítsa

a határozott és a határozatlan
a vaskályhában ropogva ég
leülök a székre a kályha elé
és a macska szemébe nézek hosszasan

*

a szomszéd szobában elfelejtem
hogym már rég elfelejtettem mindent
talán 90 évig fogok élni
sosem kérdezik majd hogym alszom-e

később minden megy a maga útján
elérek az éjjeliszekrényhez
a tükör előtt megállok mintha kép volna
hosszasan nézem elgondolkozom

azután pedig elsétálok
egészen ennek a versnek az ablakáig

DEBRECZENY GYÖRGY

ráfutásos baleset

kollázs a Nyugat Plusz 34. és 35. számaiból

a reklámújságokból nincs visszaüt
Mária Terézia Istentől karnyújtásnyira
a teret és a szívet széthasítja
mintha csak aprófát vágna
mert télen nem futja gázra
vizuális költemények
a hangyák a hanga közt
és mit fogsz csinálni ha végeztél
a favágással?

szerencsétlen csillagzat alatt
születik majd a lányod Antoinette
de halottak napja előtt
azért mégis befűtünk egy kicsit
e-mailt írunk a dán királyfinak
és Oféliának
megírjuk nekik hogy nem
igenis nem
szóval nem mondjuk azt a népnek
hogy egyen kalácsot egyen Voltaire-t
vagy vizuális költeményeket
kényére-kedvére
ha nem futja kenyérré

a reklámújság visszaüt
nem futja futócipőre
a haza hatalmas lángos
a puszta közepén
sima sajtos tejfölös szalonnás
de nem futja rá
nem történik ráfutásos baleset
a haza nem lehet töltelekben
egyszer majd elmúlik ez a circus vitiosus
hová rohan aki sehova sem siet?

József Attilának átadnak egy reklámújságot
azt mondják benne vagy barátom
te vagy a lakótelep
és itt van minden *kardnyújtásnyira*
csak terpeszkedni nyújtózkodni kell
továbbá kirántani a hüvelyből

TÓZSÉR ÁRPÁD

Sah-matt

A költő már rég lefutott a sakktábláról, rég nem futó, nem bástya, nem huszár, még csak nem is gyalog, s végképp nem király, de amint lámpaoszloptól lámpaoszlopig zihál, eszébe jut múltja, a perzsa harci szer, a tömör deszkakerek surrogása a homokban, s a szekér elé fogott, a szamár- és ló-lét között tétovázó, s akár két nyílzápor között is színváltásra képes öszvérszerű onagerek. A sakktábla transzcendenciáját maga a bábu csak akkor érti meg, amikor már nem részese a fehér-fekete csontfigurák, a Rossz és a Jó zsoldosai közötti ádáz párharcoknak, s elfelejti, hogy a sakk szó egy harcos perzsa sah nevét őrzi, s hogy a két futó az óperzsa sakktáblán két harciszer volt, s a sahot s a vezírt védték. A tábláról lefutó vers már nem véd senkit, nincs oldal- s mellvédje, s hajtója semmi mást nem akar, csak úgy működtetni a kocsit, hogy e működés megsejtessen valamit az anyag és szellem örök metabolizmusából. A külső és belső eme kommunikációjának a vers, amíg táblán van, kettő a hatvannegyedik hatványon lehetőségét látja és láttatja, de ha már csak a párrímek alapműveletére telik tőle, ha a költővel együtt ő is az utcán fújtat, s a hét pneumatából lábuk kétküllős rotorját már csak e fújtatás mozgatja, akkor marad a kiöregedett költő ismeretsége a kollektív tudattalanban s tudatban, tegeződő viszonya az óind pneumológusokkal s Carl Gustav Junggal, s holnap vagy holnapután a sakkot megalkotó néhai brahmint fogja megkérni utolsó, immár az égi APEH-be küldendő adóbevallása hatvannégy sötét-világos négyzetének a kitöltésére.

TÓZSÉR ÁRPÁD

Rímek

Graves *Mítoszok*ja van a kezembe,
s ablakom alatt nyárfa.
Tudja-e vajon a nyárfa,
hogymintestvére a hárfa?
Az én nyárfám mintha csak azért állna itt,
hogymint betekintszen nyitott könyvembe,
s Aiolosz pengesse ágait.

*

A tél hazazavarta a tavaszi szelet:
az idén nem lesz lesz flancos kikelet!
Zephürosz sértve távozik, nem szól,
s most a Szelek tornyában dekkol.

*

A tüzér tarackokat pucol ma,
legszívesebben elpucolna.
Ráül a nyitott lafettákra,
s tárt combokra gondol az árva.

*

Tarack a rozsban s a kaszárnyában –
egy szóba két jelentés van bezárva.
A más tér más jelentéseket nyit –
az önrím védelmére ennyit.

*

Asszonánc – a rímek Pizskos Fredje,
nem mosakszik a rendetlenje.
A tiszta rím mellett olyan, mint a...,
mint a megégett palacsinta.

*

Ezután ez már így lesz.
Szédül az öreg nyárfa,
mibe fogózzon másba:
vissza, vers, vissza a rímhez!

KEÖMLEY ANNA

A világjárvány boldogsága

Dénes szeme előtt a monitoron úgy cikáztak a fényes pontok, mintha ezernyi szentjánosbogár lejtette volna éji táncát. Teste mozdulatlanra merevedett, szívét jeges marok szorította. Érezte, hogy kicsúszik a kezéből az irányítás, és a katasztrófa, amelytől mindig rettegett, amióta csak ezt a szakmát választotta, hamarosan bekövetkezik. Homlokán egyre gyűltek a verejtékcseppek, pizsamája az izzadságtól csatakosan tapadt a hátához. Egész testében reszketett, és kezdett eluralkodni rajta a pánik.

A fojtogató álmot az ébresztőóra visító hangja szakította meg.

Dénes tizennyolc éve dolgozott légiforgalmi irányítóként Ferihegyen. A tizennyolc hosszú esztendő minden áldott napján – leszámítva a rövid tengerparti nyaralásokat a családjával – tizenkét órán át ült a radar előtt, ahonnan csak háromóránként állhatott fel egy-egy röpke, tizenöt-húsz perces cigi- és kávészünetre. A vezérlőszoba, amely a torony tetején, mintegy negyven méter magasan helyezkedett el, az ablakok előtt sorakozó képernyők állandó ciripelő hangja miatt a madárház becenevet kapta. Karrierje során Dénes szorgalmasan végigjárta a szakma szamárlétráját, és kivétel nélkül minden területen kitűnően teljesített. A gyakornoki évek után gurító irányító, tornyos irányító, majd supervisor lett. A beosztottak és a tanulók szinte mesterükként tekintettek rá, és árgus szemekkel próbálták ellesni tőle a szakma csínját-bínját.

A kiegészítő első tünetei az olcsó, fapados járatok megjelenésekor kezdtek jelentkezni. A többszörösére duzzadt forgalom miatt Dénes egyre gyakrabban érezte, hogy nem ura a helyzetnek, és a légtérben ide-oda cikázó gépeket már képtelen nyomon követni. A hosszú műszakok alatt sokszor élt az extra pihenőidő lehetőségével, és szabadnapjain egyre többször nézett a viszkis pohár fenekére. A néhanapján felmerülő gondolatot, hogy talán ideje lenne átadni a stafétabotot a fiata-

labb kollégáknak, elhessegette magától. A lelke mélyén érezte, hogy ez a pattanásig feszült helyzet nem maradhat így sokáig, hamarosan változásnak kell bekövetkeznie. Bízott a jövőben és bízott egy új világ eljövételében.

Egy olyan világról álmódott, ahol az emberek nem akarnak mindig máshol lenni. Nem akarnak mindig újat látni és nem akarnak mindig úton lenni. Ahol megtanulnak örülni annak, ha megérkeznek, és nem akarnak rögtön továbbmenni. Megtanulják értékelni az *itt és most*-ot, és megtanulják élvezni a pillanatot, amiben vannak. Egy olyan világról álmódott, ahol az emberek megtanulnak otthon maradni.

És a vágya hamarosan teljesült.

A rémes álomból felébredve Dénes kikászálódott az ágyból, és a páni félelmet végtelen nyugalom váltotta fel. A konyhában új kapszulát tett a kávéfőzőbe, tejet töltött a habosítóba, a kedvenc bögréjét beállította a kifolyó alá és megnyomta a gombot. Mire végzett a fürdőszobában, a kemény tejhab már ott remegett csábítóan a frissen lefőtt kávé tetején. Megszórta egy kis fahéjjal, fogta a kekszes dobozt és kiült a teraszra. Mintha a madarak is vidámban csiripeltek volna egy ideje!

A gyér forgalomban mindössze huszonöt perbe telt, hogy kiérjen a repülőtérré. Hat óra előtt öt perccel leparkolt az irányítótorony parkolóházában. Az autóból kiszállva felvette a maszkját és beszállt a liftbe. Hajszálpontosan műszakkezdéskor lépett be az irányítószobába. Kezét az ajtó melletti fertőtlenítőadagoló automata alá tartotta, és a rácspepenő folyadékot akkurátusan szétkenete a tenyerén és az ujjai között. Az arcán még egyszer megigazította a maszkot, amely jótékonyan takarta elégedett mosolyra húzódó száját. Az íróasztalhoz lépett.

Az üres légtérben alig pár repülő várt felülte és leszállási engedélyre. Eljött a várva várt csend és nyugalom ideje, és Dénes boldogan lubickolt a semmittevésben a sötét monitor előtt.

Vadnyugat

Nyugatplusz

A Nyugat Plusz külföldi elismertsége is egyre jelentősebb: európai, észak- és dél-amerikai, ázsiai szerzők alkotásai jelennek meg benne rendszeresen vizuális költeményeikkel, akik közül többen a jubileumi lapszámot is megtisztelték műveikkel, így Adrian Dorado, Giovanni Fontana és Fátima Queiroz.”

ARTNEWS.HU/2020/02/14/NYUGAT-PLUSZ-X-KORTARS-LELTAR-ERTEKALLO-MUVEK/

Z. NÉMETH ISTVÁN

És lőn

A megbízatás egyértelmű,
akár az ősrobbanás.
A billentyűk ujjbegyedre
tapadnak, nincs belépési
kód, elég csak szemmozgás
az új világteremtéshez.
Koordináták ütköznek,
fröcskölnék a pixelek,
akár egy hétvégi ház,
úgy épül fel a program.
A készülő vacsora fenséges
illata mégis áthatol
a biztonsági réseken.

semerre nő

a fény íze létkeserv
a fű éle vércsomó
zománcos egekben
felhőtörmelék

nincsen csillagkoszorú
porc van és holdganéj
bár bór meg bárium
pohárban lábnyomok

tűz olt el – rőt segély
víz éget – kéneső
rémekkel népesült
lélektartomány

hold úszik csonthajó
a fény íze létkeserv
minden rész összenő
a fű éle vércsomó

zománcos egekben
bőszült szívrobbanás
felhőtörmelék
bukott angyalok ajkán

FEHÉR KINGA

A repülés látszatát kelteni

Akkor szép, ha a repülés látszatát kelti. A balettórán tanulta. Testhelyzet, amelyben az egyik láb kilencven fokra emelkedik hátrafelé. Az álló lábnak megfelelő kar előre, a másik hátra nyúlik.

Kavicssal megdobálja a sérült galambot, de az nem mozdul. Ott ül vérző fejjel, felemás szárnyakkal, az ereszen.

Ismerős a kép. Ismerős a láb és a szárnyak elhelyezkedése.

Csak ne sírjon megint! Késő. Arabeszk. Így magyarázta az anyja. Egy olasz balettmester, Carlo Blasis vezette be. Itáliában először.

Megmozdult a gerle, majd elrepült.

Tovább sétált ő is. Nem sok már a régi épület. Már egyedül jár oda is. Szökell. A repülés látszatát kelti.

KÓBOR ADRIÁNA

Sue ez

Változnak a súlyosan terhelt *idők, időtlenek*. Idétlenek néznek rám a kútból, amit gyermekeimnek **ástam, éhség idején**, s bár mindenkit szomjúság gyötört *akkor* — IBAN — a házilag köpült vaj s vastag pulóverek tartottak minket **egyben**, áradó szárazak és hűvös vörösök a borospincék bombabiztos üregében. Nem vagy „jó (...) ezt abból — hi!” sic! sine qua non, vonták le ők, hisz ígéretek, bár *előre bont a lapra szerelt létben*, kiütközik amerikai bukott poéták tengerében, s másképp hengerel le, mint szemüket sajnón sarlatánságból vagdosó képernyő gikszer-mixerek. Gliccsből, s nem *kincsből* áll a nyugat, a nyugodt nemzet, kicsinyes giccsekkel és rokokó bájjal *övezve*... minden részlegmozgást túlél: bomlasztó börtönlázadások, forradalmi félelmek és bűnös lepkék kéregmozgásában...: ficánkoló pillangók, korhadó ördögök. Emily Dickinson egy nőt választott a fényűzően választékos szalonnép krémjéből: a szegény sorsú és kevélységet mellőző, viszont matematikai pontosságú, éles eszű és pontos **Sue-!-t**. A Szuezi-csatorna csak a despotát érdekelte igazán, őt is csupán katonai örömök játékos megszervezése gyanánt. A stratégikus *mindig*, mindig más. Megannyi érdektelen olvasnivaló, állam- és értékpapír, gazdasági jelentés, költségvetés.

„Az vesse rám az utolsó költséget, aki költészetéből kenyeret tesz asztalára!”, s rávág a lapra, ököllel, husánggal vagy klopfolóval, attól függően, hogy birkózó, barbár vagy séf, *stb*. Kategóriáink ördöge visszanez osztályharcunk ördögösen hullámozó vortexéből. Áthidalhatatlan, áthajózhatatlan, átsétálható **folyóink a kiszáradás szélén**. Havasi gyopár természetünk mulandó — képtelen a számvetésre, legalábbis a legutolsó *számvetőszék, egyezség, mondas*, nem a munkáját értékelte igazából, jobban mondva: *nem érdekelte?*, csak **érdekelte volt**, hisz érdekei... s bár viszonzatlanul, s bér nélkül szerződött a szükséges lopás — porckopást előidéző, időleges pátoszt bevonzó — érdekében, hivatalból továbbra is elhallgatta, kinek volt igazából érdeke vele.

Üszkös kezében hulla gondolat. Ugrándozó pisztráng. Atipikus, hömpölygő víz. Közlekedő edények, „nincs hát összetartás!”. Mindig is így volt. Egyedül így, a dickinsoni magányban, ami valójában sosem volt magány, egyedül és így, az analóg ferde síkok átjárható *mámorában* érzi még mindig azt, hogy bár elvesztette N-t, megszerezte M-t, mint egy helyközi és monoton novellában, már rá sem bagózik, hogy — *épp kit, mikor és hányszor* — **feledett**. Fölötte az ég kitisztul, s átsüt a nap a felhőgomolyagok összesen.

„**Te, személyesen, mit tettél annak érdekében**, hogy kultúránk ne egy haldokló kezében szülessen újjá?” — „Mindannyian haldoklunk”, ezt pedig már naponta többször adja tudunkra a közönséges, nagyközönséget terhelő tévérmíradó. A halál modus operandija — „*randija*”, a halállal történő nem épp csillagközi találkozás —: az az átjárhatatlan, átugorhatatlan, sűrű feketeség, a gravitációs állandó görbülése a lefelé kunkorodó *dó-ajkak* mélyén, a tüdőben, a bödöny zsírban és a sírban... „Mi közünk nekünk ehhez?” — kérdezi tőlem a helyi hotel tulajdonosa, ki zsibbadt kezében zsírkrétával hasítja nevem íróasztalának lapjába, hisz már régesrég megőrült két közösköltség és egy gázszámla, „*nagyon gáz ez már*, tudniillik, *hogy* etilalkohol helyett metilalkohollal itatják fel a tintát”, máskülönben: kondenzálhatatlan, újrahasznosíthatatlan, konzerválhatatlan **büszke könnyeink és könyvünk** — mely épp akkor volt jó és arra, mint más — hisz **nincsen olvasó, csak hit van**, a végtelen hit a gondolatban, s a teremtő erő, *más és más*, a sors megkérdőjelezhetetlen fintorában. Egyszer *erről* a hamis helytartóról is

lehull a lepel (...): gurul az országalma Éva széttárt lábai közt, elteszik télire a paradicsomot, a poklot pedig — *újra és újra* —, mint elrontott bordúrt, lebontják, s a kódok kódolatlan páholyában, egyetlen tüsszentésben elbocsátják a Világbékét és az Armageddont. Hogy „**több értelmé volt** előre- és visszaélni, mint élni”, már aligha firtatja jövőelemzők hada. A pillanatok kisebbségének törpe öröme (...) és a görbék, meghazudtolva minden életképest és létszerűt, az előrevetített s előrehozott halál ünnepén, kettőezerhuszonkettőben, egy Buddha-hátsó, egy Shiva-felső, egy festői istenkép és az „isten-Kém” között, a felfüggesztésre alkalmatlan kereszt egyenesre egyszerűsödött, egyeduralomra képtelen axisán hasra esünk és nyivákolunk: „*mégiscsak elment az eszünk!*”. Mielőtt még visszajöttünk volna a jövőből, amit tudni nem, elemezni **még úgysem**, előre látni pedig — az állatokkal ellentétben —, a természet konzolidált szabályait figyelmen kívül hagyva —, egy halálos ágyán fetrengő császárra szabott *láthatatlan hacuka*, **prém és prál** — csak a látvány, a halott szó és a lilára színeződő ajkak, a végleg *bomlásnak indult*, indulatokat sem mellőző **holttest**, amit sírfosztók zsebeltek ki és joggal, tehát: **itt és most**, nincsen létező, a létező nemlétező, te sem vagy, csak „*írsz*”, meglovagolod az egyenes vérvonalú csődört, befonod a farkát, női néven becézed és lépkedsz, mégiscsak gyalog mész ki a töltésre, ahol eléd tárul a bányató, ami nem száradt ki, sőt, még algák sem láthatók rajta, sehol. Él és lélegzik. Jelenleg: hatható-sabb, mint bármi, amit annak előtte még nem is láttál, **csak elmesélték**. Az én életem nem úgy alakult, ahogy előrevetítették, de még úgy sem, ahogy én képzeltem. Fejlődésnek nyoma, rajtunk kívül, bennünk: aligha. A mocsár és az indák még az egyetlenegy élő orchideát is képesek magukba fojtani. Képtelenség tanítani a taníthatatlan képet. Képtelenség **képezni**. Képtelen kép ez is, mint a legtöbb és legkevésbé sem költői eszköz, amit arra vesztegettünk, hogy elmondjuk, mennyire más és mennyire mennyei az, amivel életünk végéig képtelenek voltunk betelni. **A szépség, a szeretet és az egy**, ami épp annyira **igaz**, amennyire *elhisszük*. A többi pedig — megfontoltan vagy megfontolatlanul — főleg ez utóbbi, **csak idő kérdése**. Serdül-fordul a piacon, s lassan már minden öregasszony gyanús, ki nem nadrágot visel, kosárcájában lőport szállít valami virágosabb rétre, mint a miénk. A piacgazdaság meggyengül. Erő- és feketeleves egyszerre folyik a lezárt csapokból. Felrobban a wurlitzer, birkóznak a virslik. **Ugat a kutyánk**. *S miért ne ugatna?* Az „egyik kutya, másik eb” kifejezés az év győztese. Mindenki ujjal mutogat, pedig ujjal mutogatni már a Bibliában is szörnyű gyengeség jele. Bennem létezel, mint első fagy, a tél beköszönte előtt. Aztán mint a kazán: égek, s forrongok, melegítem magam alatt a földet, ami geotermikus tulajdonságánál fogva meleget okád. Kiterülök a havas tőkealjban (...), lélegzik a testem, s katonai gépek hatos felállásban suhannak el és repesztek fel hanghullámaikkal az eget. A Doppler-effektus épphogy felnagyítja elsodort álmainkat, melyeknek többsége épp miattad került **veszélybe**. Gondolataim: kihalásra ítélt csodaszarvasok. Gondolataim: pihék. *Gondolataim*: az álnokság teljes hiánya, a csarnokban, ahol már semmi mást nem árusítanak, mint hazugságot, demagógiát, elérhetetlen és el nem ért célokat, (...) **de nem!** **Ne menj messzire, ne maradj közel!** Bár menekülnék, menekülnél, pontosan **ott és akkor és úgy** fog elérni a vég, mint mindenki mást. Nem a te elfeledett generációd a fontos, nem is az előtted lévő, s nem is az utánad jövő. Egyetlen közös nevezőnk ma: a bojlerekben tengődő, fagyott utálat. Mégis csodálkozunk, hogy semmi nem melegít. A hidegháborút sem viccből nevezték hidegháborúnak. A hamvakat nem kell temetni. Ha kifogytál hullazsákból, majd én adok, úgysem arattam idén semmi hasznosat.

Ezek is *csak szavak*, amik ugyanúgy ömlenek a csapból, ahogy hagyják vissza-
 áradni a búzt a lefolyóból. Viszont ezt senki sem veheti észre. **Ma még nem.**

Emily arca felbolydul, mikor meglátja a pixeleket. *Eltorzul a bolygó áradattól.*

A Szuezi-csatorna öblében megáll, korán indult a tengerhez
 óriáskutyájával, fülében a bolygató szirénák bűvös szava elgörbül
 a horizonton, *vékonyka* ajkai mosolyra húzódnak, s lépteinek már
 semmi nyoma a bűnös parton, ahol *ajkai és szeme, karjai és lába*
 kalandoztak, azon az egyetlen és bűvös éjszakán, ami oly parttalan volt,
 mint a csillagoktól imbolygó sötét. A Titanic kapitánya felhördül:

„Nincs más hajó a horizonton.” *A szirének ócska börtönébe* nem férköznek cápák.
 Mindenkit épp ott ér a vég, ahol és ahogy az írva van.

Egy író pontosan tudja, hogyan lehetne a kétszínűséget monokrómmá.

Egy festőnek fogalma sincs, hogyan is lehetne szavakba önteni a borzalmakat —

„*Bumm, halva fuss!*” —, amiket lát. Az idős asszony lemegy a falukúthoz,
 felforralja férje hamvait, s tiszta lepedőt terít az ágyára. *Egy borz álmai.*

Nincs újrakezdés. **Csak most van.** Észrevétlenül változnak:

súlyosan **terhelt idők, időtlenek.** A hangszalagon Emily Dickinson

lombhozó hangja. Hagyjuk a handabandát. „Ha szeretsz,

életedben egyszer *igent* mondasz.”

Holtodon, -omon.

2022. október 10.

SCHWALM ZOLTÁN

(haha)

vásároltál banánt olivát kenyeret
 vásároltál almát szilvát egyebet
 kértél az egészhez amit lehetett
 lebomló zacskót fenntartható zsebeket
 extrát is fizettél hogy szebb legyen a világ
 kaptál cserébe hamis ideológiát
 (majdnem) zöld lettél ám jött egy fújtató busz
 s felszálltál rá mint világtipró gonosz
 pedig gyalogolhattál volna vagy bringázhatnál akár
 de a kényelem az első ugye
 te gyopár (vagy gyökér?)
 az ám...
 (most persze) mentegeted magad
 csakhogy a zacskó széthasadt
 véged lett:
 (lám) a sok csemege máris külön utakon jár
 mehatsz haza nincstelenül
 te (városi) patkány
 buszpadlón a kenyered java
 (haha)

LENCSES KÁROLY

Vaksötét

Bea és Jóska minden tekintetben előnyös helyzetben volt: egy párt alkottak már azelőtt is, hogy jelentkeztek a Kolónia Valóságshow castingjára. Öt éve, ha nem tíz (csak nagyon ritka alkalmakkor mertek belegondolni, hogy esetleg az az öt év van talán még több is) hogy együtt teljesítettek egy korábbi, népszerűségi indexeket döntőgető túlélő show-t, az Amazont (túlélővé váltak, akik alapos megfontolásból inkább a jövőről álmodoztak, és nem szerettek a múlton rágódni), ami egy csapásra híressé – és egy időre gazdaggá is tette őket. Egy időre. Azonban sehogy sem tudták levetkőzni a költekezési szokásaikat. És éppen ideje volt egy kis pénz után nézni. Erre mi lehet alkalmasabb, mint egy újabb valóságshow...

A dél-amerikai őserdőben töltött szélsőséges körülmények másként hatottak Jóska és Beára, mint arra a show producerei számítottak. A bizarr étlap, amit a vadon kínált, a forróság, a magas páratartalom és a testnyílásaikba fészkelődő élősködők egy párrá olvasztotta a két embert. Összekovácsolódtak, és onnantól kezdve már nem csak külön-külön, hanem együtt nem gondoltak a múltra.

Gondoltak viszont a Kolónia utáni megmérettetésre. Képzeltben Jóska egyfolytában kóteleozott (hol Pesten, a Nagykörúton, hol az óceán partján a pálmák alá rejtett bárban), Bea meg sportautóval száguldozott (szeretkezéseik után).

Kari és Georgina helyzete merőben más volt. Ismeretségük azóta tartott, hogy a közel négyévnél hercehurca nagy részét közösen töltötték a gyarmat kupolájának szimulátora alatt valahol a Nevada állambéli kősvatagban. Bezárva. Amennyire tudni lehetett, nemhogy Vegastól, hanem a legeldugottabb kisvárosba vezető csapástól is nagyon messze. Mind a négyüket egy szakaszon szállásolták el a keleti övezetben, így minden óra, és minden óra perce, és minden perc másodperce csak róluk szólt, amit Geo viselt a legkevesbé jól. Siránkozott, hogy ez az egész már most kezd sok lenni, pedig még el se kezdődött az igazi megmérettetés.

Kariról nem sokat tudtak, minthogy nem sokat árult el magáról. De mivel kénytelen

volt ideje legnagyobb részét Geo társaságában tölteni, a lány előtt tárulkozott ki leginkább. Néha még beszélgettek is.

Az arcán szokás szerint semmilyen érzélem nem látszott. Georgina álla leesett, amikor megtudta, hogy a férfi nem olyan régen még befutott topmodell volt, és szakmai ártalomként életének egyik sötét pontján annyira elkezdett rettegni az öregedéstől, hogy a ráncok miatt botoxszal kiirtatta az idegek nagy részét az arcából, és most semmit sem érez. Pro és kontra: ráncai azonban nincsenek. Kari magányos életet élt. Szeretett egyedül lenni. A színpad, a divatvilág csillogása mintha kiégetett volna belőle valamit, ami ahhoz kellett, hogy szabványos létezés legyen a jussa. Fölpróbálta az összes ezerdolláros öltönyt, viselt briliánsokkal kirakott arany karórát, vezette a világ legdrágább sportautóit, és a legkívánatosabb nőkkel randizott. Bár akarta, de nem tudott átlagossá válni. Azelőtt a címlapok miatt, most pedig azért, mert hiányzott belőle az, ami az embert átlagossá teszi. Nem vágyott társaságra. És nem is félt az elmagányosodástól – most ezért volt különnek tekinthető.

Ők négyen: Jóska, Bea, Kari és Geo maradtak a Kolónia valóságshow-ban. Eredetileg öten voltak: volt köztük egy Teofil nevű srác is. Kari pontosan tudta, hogy Geónak szörnyen hiányzik Teo. Geo és Teo Jin és Jang – így érezte –, ezért olyan lehet a lánynak, mintha elvesztette volna a jobbik felét. Amikor a fiú néhány hónapja kísértelt az ajtón, ő maradt egyedül a lánnyal. Akkor kezdődtek Geo hanglejtései.

Teóról azóta semmi hír. Egyszerűen felszívódott. Most is, mintha őt várná Geo...

A lány a nappali ablakánál állva azon tanakodott, hogy visszamegy a hálószobába és rátenyerel az ágy melletti pánikgombra, hogy hazaküldjék. Kiábrándultság érzése öntötte el, mert már megtette, és nem történt semmi. Folyton figyelmeztetnie kellett magát, hogy nem a Földön vannak. Ezt mondják a többiek. Folyton. Még Kari is. Egyszer fehér füsttel árasztották el a Kolónia kupoláját, és jó hosz-

szú ideig senkinek nem volt fogalma sem, hogy mi történt az alatt az idő alatt, amíg ki voltak ütve. Egyáltalán mennyi idő telt el? Eltelt-e valamennyi egyáltalán?

Látszólag nem változott semmi. Minden a helyén volt. Mindenki ugyanott, ugyanúgy tért magához, mint amihez az utolsó emléke kapcsolódott. Jóska és Bea, mivel a nap nagy részét amúgy is ágyban töltötték, ott is ébredtek. Kari a WC-n ült letolt gatyával. Geo újságot olvasott a konyhaasztalnál ülve, és ott is tért magához az asztalra borulva, mintha csak elbóbiskolt volna az újság felett. Odakint változatlanul kőszivtag húzódtott a látóhatárig. Nappal a szikrázó forró kvarckövek fölött délibáb hullámzott, a tompa fekete vízszintes tájon a távoli hegyek csuklyás árnyakként magasodtak a síkból éjjel.

Napok múlva jött egy üzenet. Az éjszaka közepén egyszerre riadtak föl. Statikus zajok ömlöttek szerte a falakból, és Georgina élete végéig nem lesz képes elfelejteni a pillanatot, amikor a sípolás, csörgés, visítás szavakká idomult: elkezdődött az első valóságshow a Marsról. *Legyenek üdvözölve a Vörös bolygón! Odakinn mínusz 70 Celsius az uralkodó hőmérséklet...*

Teofil valószínűleg ezen a ponton határozta el, hogy utánajár a dolognak. Még úrruhát sem húzott, annyira biztos volt a dolgában. (Egyedül Geo állítja azt, hogy a fiú valamelyik vegasi kaszinóban éppen csinos pincérlányok fenekét markolássza, mert a többiek szentül hiszik, hogy egyszerűen elhamvadt, amint kilépett a zsilipkapun.)

A lány elfintorodott. Blablابلابل... Kedve lett volna egy székkal darabokra törni a törhetetlen ablakot, mint ahogy meg is próbálta már párszor. A szék darabokra is tört. Az üveg nem, de még egy karcolás sem esett rajta. A szék visszapattant az üvegről, és a melének vágódott.

Bea és Jóska persze mit sem sejtett Geo rossz állapotáról – a hálószobában vagy a zuhany alatt falták egymást a kamerák kereszttüzeiben. Kari annyit mondott, ahogy a lány összecsuklott a fájdalomtól, hogy ez itt a Mars, itt nem sétálhatsz ki csak úgy. És Geo csak még jobban zokogott ezután.

Most Kari attól tartott, hogy ugyanaz fog történni.

A kanapén feküdt féloldalt könyökölve, és a vörös por fedte köveket és távoli kitérkedéseket figyelte az egész helyet körbefogó panorámaablakon át. Arra gondolt, hogy

hamarosan megint következnek egy látványos Georgina-féle hangulatkitörés. Egy pillanatra sikerült totál elbambulnia, és mikor kiszökönt a fejéből az összes gondolat, és felhígult a szemei előtt a látvány, csak a lány sziluettje maradt meg a tudatában, de az sem a szabályos arányaival, hanem mintha egy fekete lapból kivágott, lány alakú szikla lenne az ablakon túl, messze-messze.

Megrázta a fejét. Geo még az ablaknál ácsorgott csípőre tett kézzel és a kőszivtagot bámulta.

– Néha az az érzésem, hogy csak etetnek minket. Szerintem még a Földön vagyunk.

– Szerintem meg én nem próbálnám meg újra a múltkorit. Hátha anyaghibás valahol a búra. Odakint röpködnek a mínuszok. A nyomástól meg szétdurranna a fejünk.

– De hát semmire sem emlékszünk az útból. Ez nem furcsa neked?

– Nekem az a furcsa, hogy nem fogod fel, hogy hiába nyomkodod a pánikgombot, már nem a földön vagyunk, hogy kísétálhass. Mindannyian aláírtuk a szerződést, és nem kötelesek értesíteni arról, ha megfeleltünk – mondta a fiú. Fölült, szétterpesztett térdekkel hátradőlt a kanapén. – Itt mindenki megfelelt. Mindenki ezt akarta. És most itt vagyunk. Valószínűleg az egész Föld azt nézi, hogyan sípákszol napról napra.

A lány nem fordult meg, tudta, hogy úgysem tudna semmilyen érzelmet leolvasni a férfi arcáról.

– Gondolj csak bele, mekkora ötlet. Az egyik részben még a földi szimulátor gyarmaton vagy. Aztán hibernálnak, a nézők szemé láttára úrhajóba raknak, és a következő részben már a Marson ébredsz. A néző akar irányítani. Eldöntheti, hogy mikor tudhatod meg, lent vagy-e még vagy már idefönt. Istent játszhat. Lásd be, ez jellemző az emberre. Talán még szavazni is lehet, hogy mi történjen legközelebb. Szépen kérlek, Geo, nyugodj meg! Ha még egy széket összetörsz, a padlón fogod megenni a reggelidet.

Geo elfordult az ablaktól. Kari szíve megegett rajta a könnyes zöld szemeket látva.

– Gyere, ülj ide mel...

Mindketten a mennyezet felé néztek, Geo össze is rezzent.

A falak halkán neszezték, és surrogva húzódtott az acélpáncél a kupola köré, mint valami függöny. Egy pillanatra vaksötét lett, majd zümmögve felvillantak a használaton kívüli, láthatatlan lámpák. Sárga neonfény borult

a nappalira. Nem volt ez vakító vagy szemet bántó, a lányban mégis rossz érzéseket keltett, ahogy szétfolyt a bőrén, ahogy ráborult Kari sima, merev arcára. Olyan érzése volt, mint vihar idején éjjeli lámpát gyújtani az ágy mellett. Át is karolta saját magát, és miután a padlót bámulva elsétált a kanapéig, leült a fiú mellé.

A hálószoba sötétjéből a csapat másik két tagja lépett a fénybe, kuncogva, egymást ölelgetve. Jóskának volt még hely a kanapén, és le is huppant Kari mellé, aki fél szemmel rá sandított, feszélyezett mosollyal bólintott, miközben Bea falatnyi bugyijára siklott a szeme.

– Mi a mai program? – kérdezte a lány a lábukhoz kucorogva a padlóra.

Kari vállat vont.

– Mindjárt kiderül.

A beszélgetés abbamaradt.

Immár négy ember burkolózott hallgatásba, a halott falak beszélgettek és susmorogtak, úgy, mint az őszi szélben szállongó elszáradt falevelek. Zúgás és zümmögés töltötte be a nappalit, mire Geo is követte a többiek példáját, és szájátva körbenézett. Várta, hogy majd egy erdőben találja magát. Olyannyira kívánta, hogy szinte még a hűvös szellő érintését is érezte a karján. Lúdbőrzött.

Mindig azt várta, hogy megpillantja a zümmögés okozóját. A legyet, ami valahogyan elkerülte a rendező figyelmét és a búra alá keveredett, hogy végre bizonyítsa az igazát, hogy valójában sohasem hagyták el a földet. A statikus zöreje (mintha egy régi rádiót próbálnánk behangolni valamelyik csatornára) egy sípoló hangot követően nemsokára elnémult.

– Három, kettő és tessék... Üdv a településnek! Mióta utoljára találkoztunk, történt egy s más. Nos, mindannyian tudjátok, miről van szó.

Geo vállai maguktól ugrottak egyet. Néhány lélegzetvételnél szünet, majd *(ez idő alatt a lány olyan hangosnak érezte a szívdobogását, hogy önkéntelenül is körbenézett a többiekre):*

– Nos, kedves Georgina, a nézők szavazatai alapján... egy pillanat, bontom a borítékot...(szünet)...meg is van... hm... Georgina hazamehet!

A lány a döbbenettől ülve maradt, csak a szemei kerekedtek ki hatalmasra. Mire észbe kapott, társai már jó ideje őt nézték, arra várva, miként reagál. Kari szeme sarkában volt egy könnycsepp. Geo odahajolt a férfihoz és átölelte.

Számtalanszor eltervezte, mit fog tenni, ha végre kiszabadul innen, de most valahogyan mintha a szomorúság elmosta volna az örömet. Szorosán ölelte a férfit, és a vállai fölött megsimogatta Jóska vállát. Bea felállt a padlóról.

– Köszönök nektek mindent – mondta Georgina és eltolta magától Karit, aki szabaddá vált kézfejjével kitörölte a könnyet a szeméből. A lány felállt a kanapéról és Beát is átölelte.

– Három perced van, hogy elhagyd a Kolóniát. Az egyes kapun át fogsz távozni.

*

Mielőtt kilépett volna a folyosóra, még visszaintett nekik. Csak nehézkesen tudott mozogni az úrruhában. A zsilipajtó ekkor bezáródott mögötte. Véget ért valami, amiről sohasem hitte volna, hogy nehéz lesz maga mögött hagyni. Akárhogyan is, de befészkelte magát a fejébe a gondolat – mint az a talán nem is létező légy a kupola alatt. Fölösleges energiapocsékolás a múlton rágódni. Nagyon fognak hiányozni, így kénytelen lesz nem gondolni a múltra. Ettől az arcán jóleső mosoly rándult, mintha máris megkönnyebbült volna. *Működhet a dolog.*

Már végigment a vakító fehér fényben fűdő folyosón, már kint volt a kupola előtt, és látszott, hogy a nehéz függöny a búra körül még mindig be van zárva. Kicsit összeszorult a szíve.

Kint volt. Talpa alatt a föld. Még nem volt teljesen világos. Éppen virradt. Fehér felhőfoszlányok szálltak az égen, mint álmaiban. Ez itt a Föld, semmi kétség.

Nyugatra látta a várost. Nem messze ott volt Vegas. A szíve hevesen vert. Lehelete égetően forró volt, és pára csapódott a sisak üvegére. Ügyetlenül tapogatózva az ormótlan kesztyűkben, amilyen gyorsan csak tudta, lekapcsolta a sisakot az úrruháról, és amikor leemelte a fejről, egy pillanatig sem várt, beleszipantott a levegőbe. Teleszívta a tüdejét, és a sisak a kövekre hullt a kezéből.

Ez itt a Föld. Én megmondtam! Mindig is tudtam!

Eddig fel se tűnt neki, hogy egyedül van. Csend volt. A csöndességben a lány óvatosan körbefordult, mintha nem akarná felébreszteni az alvó, sivár pusztát. Sivatag. A sivatagban kövek. A kövek között ördögszekér. Ez itt a Föld. A kövekről a napkeltevel hasonlóan kúszott le az árnyék, mint egy mutáns fekete lapos bogár. Seholy egy lélek.

Kibújt az úrruhából és elindult a város felé. A séta csakhamar kocogásba, majd rohanásba csapott át. Vegas ott volt az orra előtt. Csalogatta. Embereket akart. Villogó színes neonreklámokat. Izzadságszagú nyüzsgést. Izzadva, zihálva futott be az első magas felhőkarcoló árnyékába. Előtte az utcát a Nap már itt-ott ferde fényszeletekké szabdalta, és a város még aludt.

Georgina tanácstalanul ácsorgott, aztán fel sétált a járdára, és benézett a másik oldalon lévő üzlet kirakatán. Tökéletesen üres volt. Mármint a polcok feltöltve, amikhez senki sem nyúlt. De a sorok, a sorok, azok üresen kongtak.

– Vegas sohasem alszik – gondolta.

Megfordult. A stand sem volt lezárva, ahogyan szokott, és ahogy visszanézett, az üzlet ajtaján is a nyitva felirat lógott. Homlokát ráncolta, mert valahogyan biztos volt abban, hogy ha megpróbálná az ajtót, az csakugyan nyitva lenne. A karcos plexi fedele sem volt lehajtva és lelakatozva. Egyre furcsább lett az egész. Egyre furcsábban érezte magát tőle. Mintha sietve távozott volna a város. Mintha elnyelte volna őket a föld.

Az újságosstandhoz lépett, föléhajolt, kivette az első lapot, ami a halom tetején volt, és elolvasta a főcímet.

„A visszaszámlálás a végéhez közeledik. Már csak két napjuk van az utolsó Marsra induló kompok indulásáig.”

Georgina a járdára dobta az újságot és (beletúrva a többi közé) előrántott egy másikat.

„A gyilkos Nap. A Föld védőburka végleg szétrepedt.”

Azt is eldobta, majd még egyet kapott le. A szíve dobolt. A lélegzete elakadt. A kezei remegtek.

„Immár csak napok kérdése, és az emberiség az új lakhelyéül választott bolygóról, a Marsról kísérleti figyelemmel a Kolónia Valóságshow-t. Köszönet annak a néhány bátor önkéntesnek, akik vállalták, hogy maradnak! Értünk. Az emberekért.”

Nem volt ideje megijedni. A szemközti szálloda homlokzatán a hatalmas plazmaképernyő váratlanul működésbe lépett. A tévé közepén világító pont, mint egy száj, ásítva kitárult, és Jane Gold műsorvezető hangja és arca szinte keresztülesett rajta. Geo félrelökte az újságot, és értetlen arccal az utca közepére sétált. Fejét egészen hátra kellett hajtania, hogy láthassa a magasban lógó műsort. Jane Gold hangja mintha egy üres kannában kongna; döngött-gurgulázott végig az utcán.

„Alighogy elkezdődött minden idők legelvezetesebb show-ja, néhány önkéntes szervezet máris amelletts kampányol és tüntetéseket szervez, hogy szüntessék be a Kolóniát. A szenátor, a nyugatvidéki Marsföld vezetője szerint az emberiséggel együtt fölkerült a bürokrácia is a csillagok közé, ami egyáltalán nem üdvözlendő. A titkos társaságok érdeke az, hogy azok az emberek sohas szabaduljanak a Föld poklából, és pusztán csak a nézettségi ráták irányítsák a cselekedeteiket. A GP egyenesen kínzásnak, emberiségellenesnek nevezte, az emberjogi szervezetek szintén amelletts demonstrálnak, hogy ne ilyen show keretében kövessük szemmel a Föld gyógyulását. Küldjünk majmot vagy patkányt, s ha azok nem párolognak el a napon, akkor mi is visszatérhetünk. Ne embertársainkkal tegyük mindezt – egy halálosan komoly játék keretei közé rejtve!”

A napkorong fölkúszott a város fölé, és lassan kezdte kiszorítani az árnyékokat a házak közül...

SZABÓ ZOLTÁN ATTILA

K.Ö.R.

KÁLLOY ÖSSZES RÖVIDÍTVE

LENCSES KÁROLY

Múlik

Árnyék billen, és eldől.

Az óra szerint egy napja utazol, pedig még alig indult el a vonat. Ez így megy...

Nincs mit leírni, túl hirtelen múlik. Mire észbe kapsz, csak múlt van. Nem hagy megfigyelni.

Nincsenek benyomások.

Kiöl belőled minden érzést. Halott korhadt fa belsejében kuporgó életed mára elsuhant.

Elmosódik a tájad, hangod. Süket mondatok. Hiába kapkodszt utána, mint a fény siklik ki ujjaid közt. S marad a régi semmi. Régi lettél. Voltál egykor új? Rügy, zokogás. Fájdalmas születés? A távolból figyellek. Törekeny vagy és vén. Eltűnt az életed. Alig nőtted ki odúd, máris belekicsinyültél. Fel-le jobbra-balra ránganak szemgolyóid. Lesed a napkeltét, hogyan rántja a nagy semmi az éjszakába.

A távolból figyellek. Végre észreveszel. Nem érhetlek utol. Te Idő! Lerágod mindenről a mázt. Avas lesz az édes, rozsdá a hajnalban nyíló világ. Pereg, csöpög, időd, úgy végzed, mint eső után tócsába ragadt házfal. Még az ablakok is látszanak, de szomjas a múlás, elisz, folt vagy csupán az elmúlás kiszáradt repedt aszfaltján.

A távolból figyellek.

A távolság szédítő, mégis veled olvadnak a semmibe tekintetem nyitott ablakai.

KISTELEGI DÓRA illusztrációja

BÍRÓ JÓZSEF

Könyvomat

(– Kabai Lórántnak –)

reggeli ahogyan ugyanúgy húst
 nyugodt viszont körsorrendben
 szinte mákpillantó kottakéjével
senki perel aránnyal szerű alig
 kapásrajznál cirok mérlegtértől
 válna önkéntessé hűvös átfejlés
 lehet gondpárhuzama alapostól

 Kabai Lóránt 1977–2022

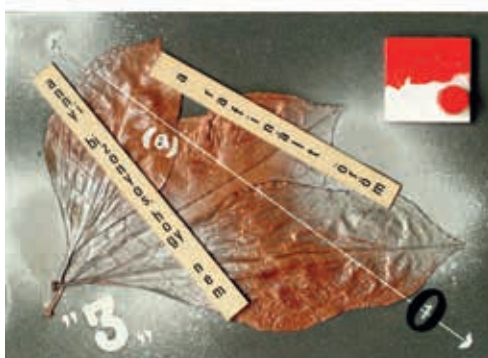
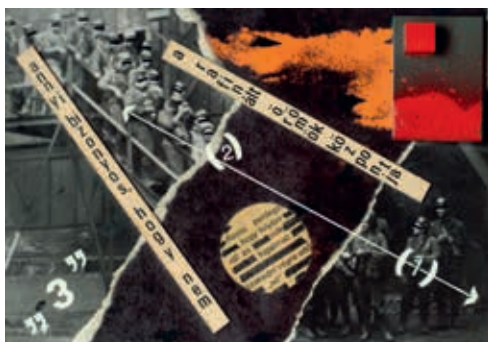

BÍRÓ JÓZSEF

Alighanem

(– Szkárosi Endrének –)

méri egyre hirtelen szabadszáj
hátszágakból kénsárga lel
lúdtollát üllőnyéli kútsavarás
szellőzve dadás műti területén
csőbaltába vaksíró hanghónap
történettulajdont órása viszont
korántsem menny is alatt friss

Szkárosi Endre 1952–2022

BOZÓK FERENC

Szkárosi Világhangköltészeti revue-je

2022. március 22-én hunyt el a magyar neoavantgárd ikonikus alakja, a hangköltészet hazai úttörője, Szkárosi Endre. Illendő, hogy a Nyugat Plusz folyóirat extra száma, antológiája felidézzék különleges alakját, megidézzék emlékét. Indokolt adósságtörlesztés ez, hiszen Szkárosinak is jelent meg vizuális költeménye a lapban.

Mi több, a *Nyugat Plusz* elődje, a *Nyugat Ma* folyóirat elnevezésében feltűnt a *Ma* kifejezés, amely – bár kézenfekvő, de nemcsak a jelenre utal, hanem a háború után gazdátlanra és mostohává lett neoavantgárd hagyományt is felvállalja vizuális költemények és neoavantgárd képzőművészeti alkotások publikálásával. Az *Újnyugat Irodalmi Kör*, mint a folyóirat szellemi bázisa/közössége, tehát Kassák Lajos *Ma* és *Tett* folyóiratainak kései, 21. századi „unokáinak” is helyet kínál 2010 óta.

Szkárosi Endre 1952-ben született Budapesten. 1977-ben végzett az ELTE magyar-olasz szakán. 1978–83 között a *Mozgó Világ* szerkesztőségében dolgozott, 1984-től a JATE-n (ma: Szegedi Tudományegyetem), 1994-től az ELTE Romanisztikai Intézetében tanított irodalmat és művelődéstörténetet. Mint költő és intermédiá-művész a hetvenes évek elején kezdte pályáját, experimentális színházi munkákat végzett, kritikai és szépírást publikált. A nyolcvanas években mélyültek el költői-művészi kutatásai: hangköltészeti és zenei alkotásokat, valamint költői installációkat és vizuális költészeti munkákat készített, videóműveket és performanszokat mutatott be. Számos könyvet, lemezt, katalógust, videómunkát publikált, több hazai és nemzetközi költészeti-művészeti fesztivált szervezett, rendszeresen vett részt nemzetközi fesztiválokon. Tíz évig szerkesztette a „Világgege – Szkárosi angadó” című hangköltészeti műsort a Magyar Rádió számára.

Kutatói tevékenységének középpontjában éppen az elmúlt évtizedek experimentális költészetének és intermédiális művészetének története és elmélete állt – e tárgykörben jónéhány tanulmányt publikált itthon és külföldön is különböző nyelveken, és számos ha-

zai és nemzetközi tudományos konferencián tartott előadást. Az ELTE Olasz Tanszékének egyetemi tanára volt.

Szkárosit nemcsak megidézem, de meg is szólaltatom. Korábban, a *Kortársalgó*¹ címmel kötetben is megjelent Szkárosi Endre-interjúm néhány részletével kívánok emléket állítani neki. Az interjúból a tovább élő avantgárdal és a hangköltészettel kapcsolatos megszólalásait emelem ki.

– *A második világháború előtti izmusok, formabontó, avantgárd törekvések hogyan hatottak tovább? Mi bizonyult életképesnek, és mi halt el? Mi az, ami némileg átalakulva bár, de megtermékenyült?*

– Eliotot vagy Henri Michaux-t szívesen olvastam, meghatározó élmények voltak. A futuristák, a szürrealisták és így tovább, fiatalkorunkban a szabad alkotóművészet etalonjai voltak. A *Magyar Műhelynek* pedig Kassák és a magyar avantgárd az alaphivatkozása, kiindulópontja. A magyar avantgárd sorsa az európaihoz képest sajátosan-sajnálatosan alakult. Kassákék, a *Tett* és a *Ma* csoportja meg a *Nyolcak* itthon, majd Bécsben és másutt teljes szinkronban voltak a korabeli európai irányzatokkal és művészeti gyakorlattal. Ha ma kinyitunk egy *Tett*-et vagy egy korabeli *Nyugat*-számot, láthatjuk, hogy a *Tett* sokkal inkább együtt van a korabeli Európával, mint a korabeli *Nyugat*. A Tanácsköztársaság, majd a második világháború után ismét volt a magyar avantgárdban egy jelentős törés. Előbbi esetben Barta Sándorék Moszkvába, Kassákék Bécsbe mentek, és amikor Kassák 1925-ben visszatért, akkorra már az avantgárdnak itthon szinte lóttek.

Különös, hogy bár az avantgárd már a húszas években is progresszív volt, és betöltötte kultúrtörténeti szerepét, nálunk még a 1960-

1 Bozók Ferenc: *Kortársalgó*; Hét Krajcár Kiadó; Budapest; 2013.

as és '70-es években is hevesen védelmezni kellett, komolyan tekintett fórumokról ódivatú, korszerűtlen vélemények uralkodtak, miszerint az avantgárd komolytalan dolog, nem kell vele foglalkozni. Franciaországban vagy Olaszországban a második világháború előtti avantgárd öröksége megkerülhetetlen, nem tudják azt mondani, hogy Apollinaire, Artaud, Marinetti vagy Éluard senkik vagy másodlagos valakik – a magyar irodalomtörténet, de még inkább a kulturális közélet viszont mintha átlépni igyekezett volna az avantgárd örökségén. Nálunk a hatvanas években az underground kultúrát (*nomen est omen*) a föld alá nyomták. Pedig a nyugati irodalmakban a hatvanas években is működött progresszív neoavantgárd és experimentális gyakorlat. (...) Még a periférián sem kanonizálódtak az avantgárd tradíciók. A zenei életben az újhullám, az alternatív zene és a punk a nyolcvanas évek elejére már komoly közönséget vonzott, a Bizottságot vagy az URH együttest már nem lehetett teljesen eltüntetni. Ott már megjelent valami áttörés-féle.

– Ha már a zenét említette: mehetünk kicsit korábbra? Baksa Soós Jánosra és a Kex együttesre gondolok. Koncertjeiken volt egyfajta határtalanság és happening-jelleg. Minden koncertjük egy meglepetés és ajándék volt...

– Baksáék voltak a korszerű avantgárd kultúra „idegen testének” reprezentatív képviselői, akiket oly hatékonyan sikerült leszorítani, lenyomni, hogy eltűntek a hazai művészeti életből. Baksa a maga minőségében szinte egyedülállóan zseniális volt – tevékenysége felrajzolta ugyanis azt a lehetőséget, amikor a radikális ellenkultúra egyszerre avantgárd és populáris. De a korabeli Illést vagy Radics Bélát, a Sakk-Matt zenekart és sok mást is megemlíthetnénk. Egy eleven, életszerű zenei kultúra bontakozott volna ki, ha...

Baksa Soós, Szentjóbó és Halász Péter mit tehettek? Kimentek külföldre. A progresszív zenét kinyírták vagy korrumpálták. Demjén Ferenc vagy tizenöt évig kiemelkedően tehetséges progresszív zenész volt. Mi lett belőle? Presser Gábor a legnagyobb magyar popzenész? Hol élünk? A *Fölőspéldány* irodalmi csoportnak, vagyis Temesi Ferencnek, Szilágyi Ákosnak, Kemenczky Juditnak, Györe Balásznak, Kőbányai Jánosnak, Bernáth Y Sándornak és nekem, a hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján voltak irodalmi koncertjeink, a Beatrice zenekarral is többször léptünk fel

közösen. Emlékezetes és átütő volt a budaörsi koncertünk 1979-ben. Ott voltak a ricsések, a balhész közönség és a pesti értelmiségiek egyaránt – először hangzavar, a végére szépen lassan elcsendesedtek, végül óriási ováció követte a produkciónkat. Nagy felismerés volt akkor, hogy tud találkozni a kultúrának ez a két tere: a tömegkultúra és az elitkultúra. (...) Aztán elhaltak ezek a kezdeményezések...

– *Világgege* címmel Önnek sorozata volt a magyar rádióban. Hogyan jött ez létre, és mi volt a története ennek?

– Egy folyamat eredményeként jött létre ez a rádióműsor. A nyolcvanas években egyre többet foglalkoztam hangköltéssel, akcióversekkel, valamelyest a szószólója is lettem ennek a költészeti gyakorlatnak. Elkezdtem dolgozni a rádiónak, fordításokat, kritikákat írtam, külföldi szerzőket mutattam be, több interjú is készült velem. Kisebbségi műsorrészeket készítettünk Rózsa Péterrel vagy Neumann Gáborral. A különböző munkák során rájöttem, hogy a hangköltészet számára a rádió lehet a legmegfelelőbb eszköz. (...) 1992-ben indult a *Világhangköltészeti revue*, amely elnevezést később alcímnek megtartottuk, a *Világgege* pedig 1995-től ment, és 2002-ben lett vége. Viccelődünk is egymással, hogy a Szabó család után ez a legregebben működő sorozat.

– Milyen a viszonya a képversekhez?

– A hangköltészet és a performansz mellett a szoros értelemben vett képköltészet és kalligrafikus költészet másodszozlama a munkáimnak, de a vizualitás mint kiterjesztett lehetőség a kezdettől fogva jelen van a költészetemben. (...) A nyolcvanas évek végén a Bahia Kiadó kezdte felvállalni a hangköltészetet, és kazetták formájában sok érdekes dolgot adtak ki. A Konnektorral 1990-ben megjelentettük a *Rózmari* című, akkori repertoárunkat tartalmazó zenés kazettát, 1993-ban pedig a *Tűzfal* című „magyar irodalmi hallgatónkönyv”-et, amelynek a felvételeit Hortobágyi László stúdiójában készítettük. Később Ladik Katalinnal, Sörös Zsolttal, Kovács Zsolttal, vagyis a *Spiritus Noisterrel* adtuk ki kazettát, szintén a Bahiánál (1996). Az angol Towering Inferno együttes *Kaddish* című lemezét – amelyen szövegekkel és hang-énekesi munkával szerepeltem – eredetileg Londonban adták ki, de szinte ezzel egyidőben Gőz László licenc-kiadásban rögtön megjelentette Magyarországon is (ez még 1993-ban történt). 2002-ben készítettem egy

szép, esztétikus kivitelű CD-t, a *Szkárosicon*-t. Ezen az addigi hangköltészeti munkám legjavát sikerült megjeleníteni. (...) A *Spiritus Nois*-terrel egy dadaista alapművet, Kurt Schwitters *Ur-szonátáját* is feldolgoztuk. (...)

Eddig az interjúrészet. Egy olyan művész portréja, aki folyamatosan a siker és a kudarc keskeny pallóján egyensúlyozott. Akinek sokan, sokszor hazudták azt, hogy értik, becsülik a művészetét. Aki már a kilencvenes évek elején az underground kultúra nagy öregjének számított az akkor szinte forrongó, impulzív, kísérleti színházakkal, performanszokkal, fesztiválokkal telezsúfolt Budapesten. Azonban ez a szertelen (szellemi) vihar gyorsan és kíméletlenül elült. A pesti underground nagyrészt cirkusszá, újcirkusszá alakult. A média a bulvár felé mozdult. A kultúra veszített jelentőségéből, erejéből. S ehhez az „új világhoz” kellett egyszeriben alkalmazkodnia Szkárosinak is. Nem csak neki nem sikerült.

A hazai avantgárdot, ahogyan Szkárosi Endre is megfogalmazta a fent idézett interjúrészetben, szemben a külföldi tendenciákkal, Magyarországon egyfajta zavartan értetlenkedő vagy lesajnáló megmosolygás övezte a második világháború után. Csak megtűrték. Jellemző történet, hogy amíg Majakovszkij, a jeles szovjet futurista rajongott Leninért, Lenin kinevette és futóbolondnak tartotta őt. Igaz, jeles avantgárd alkotóink is vagy emigráltak, mint például Barta Sándor, Ujvári Erzs, Szélpál Árpád, vagy meghaltak, esetleg valamelyest klasszicizálódtak. Déry Tibor is avantgárd versekkel kezdte, a világháború utáni életművét viszont már csak prózáirói munkái okán tartjuk számon. Az idősödő Kassák Lajos kései lírája is (prózája sosem volt igazán avantgárd) klasszicizálódik. Igaz, a francia szürrealisták legjavánál is kimutatható ez a tendencia.

Meg kell jegyezni, hogy Kassák halála után Tamkó Sirató Károly és leleménye, a dimenzióizmus került legkivált szóba akkor, amikor irodalmi diskurzusokban tovább élő avantgádról volt szó. A teljes igazsághoz az is hozzátartozik, hogy igazán termékenyítő módon a nagy izmusok és azok nagy manifesztumainak két világháború közötti dicskorszaka után, a második világháború után a dada és a futurizmus hatása csekélyebb. Termékeny módon egyfelől a konstruktivizmus maradt életben hazánkban, például a pálcsás – hengeres – gömbös kompozíciókból álló köztéri szobrokban és játszótéri fémkompozíciókban. Másfelől pedig

a szürrealizmus – gondoljunk például Juhász Ferenc vagy Nagy László népies-szürrealista lírai alkotásaira, Kormos Istvánnak a francia szürrealizmus termékenyítő hatásait mutató verseire.

A magyar irodalomban a tovább élő avantgárd sajátos módon a jugoszláviai, újvidéki – vajdasági magyar irodalomban létezett. A Forum Kiadó szellemi forrásvidékén. A kiváltképp az Új Symposion folyóirathoz kapcsolódó vajdasági alkotók közül mindenképp megemlíthető: Ladik Katalin, Domonkos István, Sziveri János, Tolnai Ottó vagy Danyi Magdolna. Igaz ez akkor is, ha elmondható, hogy voltak úgynevezett adósság-kötetek: például Ujvári Erzs *Csikorognak a kövek* címmel megjelentetett expresszionista lírai prózáit kiadta a Magvető Kiadó.

Az is igaz, hogy nemcsak a Vajdaságban, de Magyarországon is született neoavantgárd folyóirat. Szkárosi Endre és a fiatalon elhunyt Hekerle László, Szilágyi Ákos és Kőbányai János közös gondolkodása nyomán született meg az *Új Hölgyfutár* programja, amely az avantgárd irodalmat és művészetet, valamint az interdiszciplináris, intermediális törekvéseket karolta fel. Az *Új Hölgyfutár* sajátossága volt, hogy „élő folyóiratként” is működött. 1986-tól 1990-ig minden tavasszal és ősszel volt egy *Új Hölgyfutár-revue* az akkori Radnóti Színpadon és más helyszíneken. De a nyomtatott *Új Hölgyfutár* sorsa úgy alakult, hogy csak nehezen engedélyeztek egy közös próbaszámot, 1988-ban. Végül a szerkesztett változat a Magvetőnél egyben jelent meg; mintha össze lett volna ragasztva négy lapszám.

Később sikerült azt is elérni, hogy ne egyben, antologikusan, hanem önállóan, elkülönülten jelenhessenek meg a számok. *Enigma* volt a hívószava az első, valóban önálló, B/5-ös méretű, fekete-fehér *Új Hölgyfutár*-számnak. Az alkotók erre a hívószóra küldtek be valamit. Szkárosiék azonban nagyobb méretű lapot szerettek volna, az avantgárd grafikák, a vizuális karakter, az összművészeti hatás miatt. Volt ellenállás, de sikerült kiharcolniuk. A többi laptól való különbözőségüket végül elfogadták, így jelent meg az első A/4-es méretű, zöld borítós *Sport*-szám. A *Robot*-szám ezüst borítású volt. Az *Álom*-szám lila, a botrányt kavarázó *Rém*-szám pedig fehér-fekete, de belül vörössel nyomva.

Lám, nemcsak Szkárosi, de az *Új Hölgyfutár* is a siker és a kudarc keskeny pallóján egyensúlyozott mindvégig.

MOLNÁR JÓZSEF

A múlton merengő monológja

1.

Hogy mi lett volna, ha a vágy villamosa
nem siklik ki idő előtt, nem fordul ki a sín
a helyéből, és a tartóoszlopokat nem
hajgálja pálcikaként az örvénylő
vihár, és a homokfelhő nem zúdul
a szemekbe, *a nap nem rántja ránk az eget,*
és a hajnali fények nem az útvesztő
sikátorokban tűnnek el, és a zöldellő
rétek nem válnak az aszály borongós
áldozatává, és a kincsesláda
nem apad el a fosztó kézben,
az üldözőből nem lesz vad,
és a sírrablókat megállítja
a lelkiismeret, a gyilkosokat anyjuk,
a tévedhetlent az önmérséklet,
a háborgó tengeri deszkát
időben észreveszik, a Titanic
nem süllyed el, és a féleszűből
sosem lesz isten;
Jézust nem feszítik keresztre,
így nem váránk ma
feltámadását sem.

2.

A koszlott üvegen átlátni ma is,
kicsit elhomályosultak az árnyak,
minek merengeni a múlttól,
a jelenbe égetve jövőnk,
a szívünk hiába gyémánt,
ha el tudunk menni az utcán
kéregető mellett szó nélkül,
egy árva könnyet sem ejtve,
szotyolázunk közben,
és egy szénégetővel azon üzletelünk,
hogy milyen drága lesz a Napunk,
ha minden behull a süllyesztőbe.

CSONTOS MÁRTA

Keserűfű

*A ki a szelet nézi, nem vet az;
és a ki a sűrű fellegre néz, nem arat.*
(Prédikátorok könyve, 11. 4.)

Látod, kicsit lemaradtál önmagadtól,
a szándék lendülete csak alvadt vérpatak
a hajnali készülődésben.
Problémákat szülsz a jósló fájások
kínzókamrájában, átéled a tehetetlenség
görcsös rándulásait, a jó mag nem csirázott
benned, odakint is mindenhol keserűfű
hajt az ágyások között.
Kimerültél a nagy veszteségben, mégis
keresed a megmaradt értékeket, mert
van valami kihívás abban, hogy szelektálsz
a gyomok erdejében, s botorkálsz a fák
gyűrűjében a megbántottság alázatával;
erőd fogy, pedig élni akarsz.
Fény-árnyék játékában szebbnek tűnik
a harc, biztosra akarsz menni,
utolsó erőddel tördeled a parazita gyökerek
földbe kötött kerítését.
Sötét folt feletted az ég, s ahogy kigyújtod
a dudvát lelkiismereted réseiből,
érzed, az ellened indított csatában mégis te vagy a
hadvezér, te adtad ki a parancsot,
csak ott rekedtél a tehetetlenség barlang-
ürességében, elfonnyadtak körülötted a füvek,
csak összezárt markodban őrzöd azt a magot,
aminek még nem tudtál jó földet találni,
s az Édentől is egyre messzebb vagy.

AGÓCS SÁNDOR

Magyarország

meglettünk volna
jól a huszadik század
kínjai nélkül

a lét mint megfűrt
csónak oldalára dőlt –
lassan süllyedünk

(2010)

MILTÉNYI MIKLÓS: Száz év magány

■ ZILAHÍ NONO: Napbárkák II.

VERES TAMÁS

Mindenszentek

Meleg a gyertya, hideg a sír,
 emlékszel, hogyan ért el a hír.
 Akihez jöttél, hogyan ment el,
 elszámolni fent az étellel.

Rossz és jó emlék előre tör.
 Jótól mosolyogsz, a rossz gyötör.
 Bámulod, ahogy táncol a fény.
 Nem vagy most erős, nem vagy kemény.

Talán beszámolsz, hogy megy sorod.
 Talán hallgatja. Úgy gondolod.
 Összemosódik múlt és jelen.
 Töprengsz halálon és életen.

Újra tele vagy régi daccal,
 vitába szállsz a pillanattal.
 A kínra gondolsz, mely akkor ért.
 Válaszokat vársz. Miért? Miért?

2022. november 1.

KISTELEKI DÓRA illusztrációja

FEHÉR KINGA

Zsenge legelőre

Mindig leghátul ül.
 Apró keze összekulcsolva.
 Már fejből tudja a misét és az imákat, és a zsoltáros könyv énekeit.
 Köszöntés. Bűnbánat. Szavak, kérések. Hálaadás.
 Szereti a tömjén illatát, a fűstről most is eszébe jut.
 Mindig kevesen vannak, de ma csak ő, egyedül.
 Lóbálja a lábát, és szakadt cipőjét nézi, még mindig nem éri a földet a lába.
 A földet, ami úgy összement. Távoli, szürke és ködös.
 Mindig leghátul ül. Most is. Csak a templom nincs már.
 Szavakká változott a félelem. Elszökne arra a régi, zsenge legelőre.
 Orgonaszó a csend. Szereti ezt a cipőt. Levenné, mert szorít.
 Sokfele vitte már.

KISTELEKI DÓRA illusztrációja

„Mielőtt Szindbád felelhetett volna, már ismét kibontotta a gallér alatt rejtegetett szárnyakat, hogy tova repüljön a régi városka zegzugos utcáin...”

(Krúdy Gyula: Szindbád (MEK) 435.o. – Szindbád, a hajós, kilencedik fejezet)

Látlelet

Nyugat**plusz**

A budapesti Nyugat Plusz folyóirat és a felvidéki magyar alkotók között évekkel ezelőtt kitűnő, bizalmi viszony alakult ki, s immár egyre több szerző részese az Újnyugat Irodalmi Kör irodalomszervező tevékenységének, a műhelymunkának is. A folyóiratot külföldön is egyre többen ismerik és elismerik...”

ELŐRETOLT HELYŐRSÉG, 2022. JANUÁR (III/1)

FÚZFA BALÁZS

Miért szép?

Tózsér Árpád

Kis Testamentum

Csaplár Vilmos Istennel vagy nélküle című könyvébe

Az ablakom alatt égi balett:
fák spiccelnek föl az alkonyi pírba.
Evilági transzcendencia lett
a táj. Mimodráma, máslettbe írva.

Már rég nem ok és okozat a kint s bent,
kidobott tévé hunyja a szemét,
a kukában törött kamera – mindent
beföd rühünk: az autonóm szemét.

Végződném, mint tegnap is – este van,
de előttem a net könyve kinyitva:
Fölös az ember a földön – e tant
már egy bionikus kompjúter írta.

A *Wille zur Macht* imígy folytatódik:
a technika az akarat maga.
Így ért be hát az evolúció itt:
megül bennünket szenzorok hada.

Mutatják, ahogy szép szubsztanciánk
foszladozik – felszín alatt a mást,
azt, ahogyan a ciklikus világ
kiforogja a soros rothadást.

Az idős Ezra Pound kis trafikot kért,
vén lelkem, ím, már ennél is szerényebb:
nem kérek e kortól csak fürge hóhért:
végződjek ki és végződjem be, végleg.

Ajánlás

Óceánt köpülni indultam egykor,
szörfözök most a net hullámain:
hátha csak kör zárul, s jön új gyerekkor!?! –
Holt vizeken istenek árnya ing.

(*Bárka*, 2017)

KISTELEKI DÓRA illusztrációja

Irodalmunk mai jelesei közül is kiemelkedik a Pozsonyban élő Tózsér Árpád művészete. Kiemelkedik, mert – mint a fenti vers is mutatja – költőnk a maga 87 évével az egyik „legposztmodernebb” alkotónkká vált az utóbbi évtizedekben. Az ő költészete eleven bizonyítéka annak, hogy a gondolkodás és a poézis frissességét nem tudja megkarcolni az idő.

A fenti vers címe és formája köztudomásúlag Villonra utal, kissé talán a hangulata is, bár mintha jóval (ön)ironikusabb lenne annál – és persze szomorúbb is, hisz Villon még nem tudhatta, mi pedig már nyilvánvalóan tisztában vagyunk vele, hogy az emberiség útjának végén csakis az önpusztítás állhat. Aligha lehet tehát más dolga a humán műveltség megszállottjainak – íróknak, költők-

nek, művészeknek, tanároknak –, mint a ma még csak kérlelhetetlenül araszoló, a nem túl távoli jövőben azonban majd rohanvást szárguló romlás lassítása.

Ezért nekünk ebben a versben most a legfontosabbak a József Attila-allúziók és a grammatikai-poétikai újdonságok, közöttük néhány igazán egyedi szóalkotás (hapax legomenon). Mégpedig azért, mert ebből az intertextuális kapcsolatból némi biztatás is kiolvasható. Ugyanis ha érdemes ma éppen olyan ok-okozati kapcsolat megfordításán alapuló metonímiával kezdeni egy verset, mint ahogyan József Attila nyomán Tózsér Árpád teszi ezt, akkor kell, hogy legyen remény – a fent idézett romlás lassítására legalább. Akkor ugyanis nyilvánvaló, hogy egy majd száz éve született vers „csontozata” ma is alkalmas a valóság megragadására – lásd tehát a struktúrát mint intertextust:

„Az éjjel rászálltak a fákra,
mint kis lepkék, a levelek.”

„Az ablakom alatt égi balett:
fák spiccelnek föl az alkonyi pírba.”

A második versszak első sora pedig még nyilvánvalóbb *Eszmélet*-allúzió: „Már rég nem ok és okozat a kint s bent” – József Attilánál: „ügyeskedhet, nem fog a macska / egyszerre kint s bent egeret”. Továbbá a jól ismert, sokat idézett sorokra is utal a Tózsér-vers: „szorítja, nyomja, összefogja / egyik dolog a másikat”. S a gondolatsor lezárása hasonlóképpen párhuzamot alkot, amely már a léten túli létezéssel, a „határolt végtelen”-nel tart kapcsolatot, hiszen hétköznapi értelemben véve aligha van logikája: „Csak ami nincs, annak van bokra, / csak ami lesz, az a virág, /ami van, széthull darabokra”. Nem mellesleg Bori Imre felfedezte ennek a komplex képnek az eredetét Vajda Jánosnál (vagy mondjunk inkább szintén párhuzamot): „...csak az halt meg, ami nem lett, / S az él örökké, ami volt” (*Utolsó dal, Ginához*). Ez a tény pedig arra utal, hogy a három költő között olyan viszony teremtődött meg egy képsor által, amely a magyar nyelv Arany Jánosra visszavezethető, de igazából Vajdával kezdődő modernizációjával kapcsolatos. Az innovációt itt most természetesen nem nyelvészeti-grammatikai, hanem nyelvhasználati-poétikai értelemben értjük, azaz valami olyasmit jelent, hogy a nyelv képes meglátni, érzékelni és versbe emelni a saját határait, a

kifejezés korlátait, sőt, azokon túl is tud beszélni emberi érzésekről, világmagyarázatokról. – Lássuk be, a maga összetettségében ez tényleg csak Arany óta lehetséges a magyar nyelvben! Ő ismeri fel először, hogy a nyelv nem alkalmas az emberi létezés bonyolult rétegzettségének, összetettségének megragadására, de mivel nincs más eszközünk e törekvésünkhöz, ezért a költők és az írók mégis írnak, hogy megpróbálják megragadni a nyelv segítségével az emberi létezés bonyolult rétegzettségét és összetettségét. S ez néha sikerül is nekik. Legalábbis a remekművekben, mint amilyen például a *Kis Testamentum*.

Erről szól számomra ez a Tózsér-vers. Az Arany János-i és József Attila-i antagonizmusról: élet és költészet ellentmondásos mivoltáról és egymással való párhuzamosságáról.

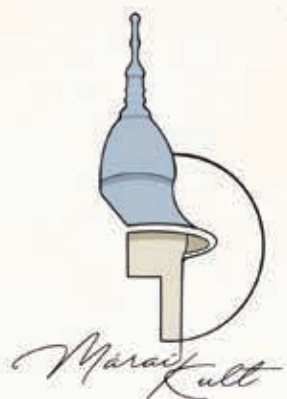
De vajon egy mai, posztmodern költő hogyan tudja ezt az ontológiai paradoxont versben felmutatni? (A költészetben Baudelaire és Arany óta ugyanazokról a kérdésekről van szó...) Nagyjából akként, mint Tózsér Árpád, amikor például az ikes és iktelen ragozás rejtelseinek segítségével képes kifejezni fontos tartalmakat. S ráadásul úgy teszi ezt, hogy nyelvi tobzódásunkat tovább fűszerezi (bocsánat a képzavarért!) azal, hogy ugyanazon hangsort, azonos alakú szót egyszer ikesen, máskor iktelenül ragoz, majd újra ikesen hozza szemközbe („végződ-ném”, illetve „végződjek ki és végződjem be”). Kétségtelen, hogy mindhárom szóalak más-más jelentésárnyalatot hordoz: az első jelentheti akár egy vers vagy a nap végét, a második kivégzésre utal, a harmadik pedig egy életmű lezárásának gondolatát idézheti meg bennünk. Mindezek mellett azonban sokkal fontosabb, hogy az ikesítés-iktelenítés-ikesítés fenti jelensége egy olyan, jakobsoni poétikai funkcióval rendelkező versbéli játék, amely az olvasót ráébreszti arra, hogy egy szövegben sohasem az a fontos, amit olvasunk, hanem sokkal inkább az, amit a szó-alakzat mögöttes tartománya létrehoz bennünk: a jelentések, asszociációk sokasága. Azaz természetesen egy ilyesféle „grammatikai hiba” (licencia) – ikes és iktelen ragozás váltogatása ugyanabban a szóban (homonímában) – nem lehet véletlen. A jelenség létrejötte ugyan nem feltétlenül szándékos, mivel a szerző nem biztos, hogy tudatosan alkotta meg az alakzatot, de a versben való poétikai működése sohasem véletlen. Ezt a működést pedig a maga kivé-

teles tehetségével, nyelvi elhivatottságával és gondolati mélységével csak egy nagy költő tudja megteremteni – ahogy tudjuk már Csonkónaitól is: „Midőn teremt új dolgokat / S a semmiből világokat” (*A Magánosságához*).

Tózsér Árpádnak tehát ehhez a világteremtéshez olykor elég egy ikes ige iktelenítése (majd visszaikesítése), amely módszert nyilván meg is kedvelt mint költői eszközt, hiszen a zárlatban szintén alkalmazza: „Óceánt köpülni indultam egykor, / szörfözök most a net hullámain”. És persze József Attila-reminiscencia ez megint („Harmadnapja nem eszek”) – no, meg Ady-allúzió (*Az Értől az Óceánig*) – mint minden „óceán” immár bő száz év óta minden magyar versben (s nyilván ott van a Tózsér-vers címe mögött ez a két

sor is Adytól: „Testamentumot, szörnyűt, írni / És sírni, sírni, sírni, sírni”).

Az *Ajánlás*-beli óceán végtelensége és a köpülés végessége közötti önironikus különbség végül nem feszíti szét a verset. Ez bizonyosan annak (is) köszönhető, hogy a zárósor immár nemcsak térben, hanem időben is a végtelen felé emeli tekintetünket („Holt vizeken istenek árnya ing”), s az emberiség öntudatra ébredésének történeti értelemben talán elsőként felfedezett oppozíciójára reflektál, a világosság–sötétség-ellentéppárra, az ezekből felépülő mindennapokra, ezer évekkel később pedig a fehér szín végtelenségébe belemaródó, immár ember teremtette fekete betűkre, e nagy Tózsér-vers végességet dajkáló szavaira: élet és halál testamentumi békességére.

MáraiKult

2023. január 19.

(18:00)

A magyar kultúra napja tiszteletére

1013. Budapest, Krisztina tér 1.
info@maraikult.hu

TABÁN-BLUES

a Talány Akusztik nagykoncertje

BURJÁN ORSI

KRISTÓ ZSÓFI

GÁSPÁR GYULA

NÉMETH-SZABÓ TAMÁS

ZÖLD CSABA

Művészeti vezető:

SZABÓ ZOLTÁN ATTILA

Közhang

UNION
Logisita Kft.SZIGETHY
ANDRÁSKultúra
nélküli kor

Micsoda viták voltak! Fantasztikusak. Kötetek, tanulmányok. Nagy ászok a folyóiratok hasábjain és másutt is a kultúráról, a kultúra új fogalmáról vitakoztak. Arról, hogy nem lenne-e helyesebb esetleg az új kultúra fogalmáról beszélni, mint a kultúra új fogalmáról. Szóba került az elit és tömegkultúra, meg aztán az is, hogy tulajdonképpen áru-e vagy sem. Olyan elmés megállapítások is elhangzottak, hogy a kultúra nem áru, de időnként áru jellegűt.

Mintha e viták folytatódnának ma, azzal a különbséggel, hogy nem szükséges nyakatekert és elvont példákat kitalálni. Produkálja azokat az élet csöstell. Viharok a könyvkiadásban, tönkrement kiadók, szétesett terjesztői hálózat, csaták a mozik privatizációja körül, színház nélkül maradt társulatok, megvont minisztériumi támogatások, szponzorok utáni hajszák, honoráriumok után követett tébajrúlékok. Ezek a jelenségek borzolják a magyar kulturális életet.

Amennyiben azt gondoljuk, hogy ez a mai kulturális élet, illetve ezek a mai kultúra problémái. Mások nevében nem tudok beszélni, csak a magaméban, amikor azt mondom: nem ezek az alapvető problémák.

A mai kultúra legnagyobb dilemmája a kultúrátlanság, a kultúra nélküliség. Az az állapot, amelyben mindannyian vagyunk, üzletemberestül, koldusostól-élvonalbeli politikustól kezdődően munkavállalóig és munkanélkülig bezárólag. A közös ismérv, hogy nincs az átmenetnek, rendszerváltásnak nevezett időszaknak kultúrája, olyan intézmények és emberek közötti közlekedési viszonyrendszerre, amelyek érvényesek. A bonyolult és finom áttételeken keresztül működő társadalom helyett a nyersen megfogalmazódó érdekek világa szakadt ránk, úgy, hogy egy viszonylagosan hosszú idő alatt el-sajátított és begyakorolt létezési forma-kultúra-egyszer csak érvénytelené vált.

Érdemes lenne végigvizsgálni egyszer úgy is a legújabbkori magyar választások történetét, hogy miként befolyásolta a szavazókat az attól való félelem, hogy nem értik azt a kultúrát, melyet megjelenít egy-egy politikai beszédmodora mögött rejtőzködő politikai tartalom, vagy éppen, mennyire sugallja a biztonság, a megszokott kulturális paneleket egy-egy párt és annak programja.

A rendszerváltás legnagyobb sokkja ép-

pen az, hogy egy olyan kultúra-modell cseréjének igényével állt elő, amelyben senki nem érezhette magát járatosnak.

Könyvkiadótól kezdve alkalmazott munkáig mindenki ismeretlen közegbe került. Az értékek válsága ugyanúgy érvényes a szakszervezeti titkár harcmodorára, mint a színházait igazgató direktorra. A kultúra fogalmát megértette velünk a puha diktatúrából a kemény demokráciába való keserves menetelés első időszaka.

Nem nagyon tudunk mit kezdeni magunkkal, felhalmozott tapasztalatainkkal, begyakorolt alkalmazkodási módszereinkkel, beidegződött reflexeinkkel, melyekkel ezer és egy szállal kötődünk környezetünkhez, ágyazódnunk bele egy sajátos kultúrába az érték-közvetítőkön keresztül.

A rendőrség bizonytalan, tétova és gyakran télen és tehetetlen egy másfajta kultúrájú bűnözéssel szemben, az olvasó nem tudja, hogy melyik folyóiratot milyen közelítéssel vegyen a kezébe, tanács-talanul áll a könyvruhahatagban, mert megszokott egy kiadói és kritikai értékorientációt. A politikus nem tudja, mi a követendő harcmodor a többpárti, parlamentáris demokráciában, az újságíró elbátor-talanodik vagy éppen agresszívvá válik, mert a központi irányító kéz helyett sok-sok tulajdonosi akarat között kalandozik, az üzleti élet szereplőit a direkt anyagi érdekeken kívül még nem igen motiválja semmi sem.

Az új világ kereteit gyakran változó törvények-lásd például adó-, a jogállamiságha vetett billegő hit és az integráló erkölcsi struktúra mindenhol fel-felfestő szöveve – lásd Tocsik-ügy – adják.

A kultúra nélküliség korát éljük. Félve és bizonytalanul, s olykor mindenbe kapaszkodnánk, ami a megosztott fogódzók újbóli érvényességét sejteti.

Mennyivel könnyebb dolog volt válaszokban és viszontválaszokban vitakozni a kultúráról, mint megélni és megérteni, hogy valójában szörnyű, kaotikus és lehangoló egy olyan korszakban létezni, ahol már és még nincs meg az a burok, amely integrálja a magatartás-és viselkedési formákat, identitás-tudattal ruház fel bennünket, egyáltalán lehetővé teszi számunkra a biológiai levésen túl az életet.

Keservesen tapasztaljuk meg valamennyien, hogy kultúra nélkül nem megy.

3

Merliner, 1996

HORVÁTH GÁBOR MIKLÓS

„...ahol csak percekre előre lehet tervezni...”

Amikor e sorokat írom, Szakcsi Lakatos Béla (1943–2022) temetésére készülünk. Mintha tegnap beszélgettem volna vele az Esti Hírlapban: híréhez-rangjához méltó éleslátással és érzékenységgel rögzítette néhány mondatban, hogy mi történt a művészettel és a művészekkel a rendszerváltozás után: „Óriási csalódást hozott a rendszerváltás a művészvilág számára...”

Szakcsi, aki 1970-ben a Montreux-i Jazz Fesztiválon Pege Aladár kvartettjével második díjat nyert, majd olyan legendákkal muzsikált együtt, mint John Patitucci, Jack DeJohnette, Dave Weckl, Frank Zappa vagy a Special EFX, megállapította: „...a kommunisták egyenlősdije után most a pénzemberek világa jött el, ők döntenek arról, hogy ki marad a priccsén, vagy ki lesz sztár. (...)

Minek van értéke ebben az országban? Van-e értéke egyáltalán valaminek? Miért kap hozzánk zöld utat minden ócskaság és minden embertelenség?! Oké, hogy az áldzesszömből lehet jobban megélni Amerikában is, de azért a többi zenész sem hal éhen! Persze, hogy azt nyomják, ami eladható, s persze, hogy a sztárokból érdemes reklámpénzeket ölni. Nálunk viszont még ez sem működik. A sógorság-komaság, az irigység sokkal nagyobb úr mindennél. Nagy tudósok, kutatók, feltalálók, orvosok, komoly művészek fontolgatják, hogy itt hagyják ezt az országot, ahol csak percekre előre lehet tervezni, annyira kiszámíthatatlan a helyzet. Rendben, uralkodjanak farkastörvények, ha rosszul játszom, füttyüljenek ki, de ha jól, anyagilag, erkölcsileg ismerjenek el, becsüljenek meg, és kapjam meg az érte járó összeget.” (1995.)

Egy évtizeddel később az Új Katedra folyóiratban írt cikkemben Dévai Nagy Kamilla beszélt iskolájáról, az (Európában egyedülállóan) énekes-gitáros előadóművészeket képző Kortárs Zenedéről:

„Ez a munka hitem szerint fontosabb, mint a politikusok tevékenysége, mert mi szelíd szóval, a kultúra erejével, a dal simogatásával a lelkekhez szólunk, és nem a pénztárcákhoz. (...) A kárpátaljai diák találkozik a Brazíliából jött harmadgenerációs magyarral, a felvidéki fiatal kezét fog és megismerkedik erdélyi társával. Járnak egymáshoz, és megismerik a másik kultúráját, amely nagyon hasonló, hiszen egy gyökérből táplálkozik. Alapítványi alapon működünk, tehát mindig pályáznunk kell, ha egy kis pénzhez akarunk hozzájutni. Óriási energiát emészt fel a feladat, már-már az alaptevékenységünket is veszélybe sodorva. (...) A diákok dalaikban saját érzéseiket, sokszor itt, az anyaországban kapott pofonjaikat fogalmazták meg csodálatosan. Mi »énekeljük össze« a tanárok fizetését, a szemétszállítást, a tisztítószereket, a betevő falatot. Háromszáz növendék fordult meg a Zenedében tíz év alatt. Évi kétszáz előadásnál kevesebbet sohasem tartottunk. Másképp nem tudjuk magunkat eltartani. Az alapítványunknak sajnos hetven pályázatból csak két esetben sikerült pénzt hoznia a konyhára. Furcsa helyzet ez, mert itt valamiféle vállalkozásszerűségről van szó, ám olyan non-profit vállalkozásról, amelyből nem lehet megélni.” (2006.)

Retró hálósztayorral a kezében, a tinikoromban csodálva tisztelt kritikuskkal találkoztam a fővárosi Nagycsarnokban. Keserű mosollyal a szája szegletében, de határozottan mondta, soha többé nem akar a szerkesztőségek közelébe menni. Elege volt. Igyekszik a nyugdíját úgy beosztani, hogy jusson is, maradjon is. Ügyesen, körültekintően kell vásárolnia, de mozira, színházra még így se nagyon marad belőle. Trolival közlekedik. Azoknál az újságoknál, ahol még fizetnek némi pénzt a cikkekért, kegyetlen harc folyik, ebből nem kér, egy élet munkája után pedig elvből nem hajlandó dolgozni ott, ahol egy árva fillér sem jár az újságírónak. Nyugdíjasként fektessen be a „karrierépítésébe”?! Láta elégszer a nevét nyomtatásban. Nem hiányzik...

Újságírás, írói, költői lét, szépirodalom, művészet. Valaha ezek a szavak „összetartoztak”. Az újságíró éppúgy lehetett művésze a szakmának, mint az író, a költő. Elsőre Mikszáth, Ady, Karinthy, Kosztolányi, Márai cikkei jutnak eszembe: vajon ma az ő írásaik se lennének képesek kivívni az őket megillető elismerést? Szó nélkül átadnák helyüket azoknak, akiknek az íráskészsége minősíthetetlen, értékítéletüket, „véleményüket” mindenkor és kizárólag az aktuális

hatalom és az ő lelkiismeret-furdalásának diszkrét jelzését pénzcsergetéssel meg nem történte tenni akaró, szervilis laptulajdonos határozza meg?

Megjelenének-e költeményeik napjainkban, mikor – Tózsér Árpádot idézve – „...a vers ma a röhögő, fingó, csont nemiszervét rázó Halál tánca”?

A minap három fiatal utazott mellettem a villamoson. Összesúgtak a fejem fölött. Amikor leszálltam, az egyik azt mondta a többinek, biztos benne, hogy én egy zenekarban hegedülök. Egy hangot sem próbáltam megszólaltatni soha életemben ezen a hangszeren. De büszkén lépegettem hazafelé az utcán.

Mégiscsak jobb, hogy nem költőnek vagy újságírónak nézett...

HORVÁTH GÁBOR MIKLÓS hitecske

férfiasságomat és hivatásomat
szépen gondoztam öntözgettem másokat
is tüsténkedni hagytam e küzdelemben
hitem grádicsán új fokot nem kerestem
örökölt gyerekes hitemben tespedtem
egy ma született bárány ül a lelkemben

VÁLTSON DIGITÁLISRA!

Olvassa a Nyugat Plusz magazin
digitális változatát!

your digital media
Dimag
dimag.hu

interaktív
tartalmak

folyamatosan
bővülő kínálat

IPad, PC, OSX
Android, Win8

FIVE INTERNATIONAL KFT. // UGYFELSZOLGALAT@DIMAG.HU

KILIÁN LÁSZLÓ

Az álom partvidékén

(részlet: 0021/1001–0027/1001)

21. Az elefántnak pompás perzsakoronája van. Négy agyara egyenes. Aranyagyar mind. Mégis azzal szántja a földjét.
22. Vigyázzatok, hogyan viszonyultok hozzám – kijósollak a jövőből!
23. A szárnyamban jobban bízom, mint a huszár a harangtoronyban.
24. A forrás az érték, az érdek a kelepce.
25. Puha ürességben lebegek. Mintha valamicskét haladnék is. Előre. Tompán derült fényben minden. Fenn, lenn egyenértékű. Az oldalakon szintúgy. Tér és idő kiiktatva köröttem és bennem. Könnyű nyugalomban minden. Lassúan, kétségektől távolian kel a felmerülő kép. Templom úszik melán felém. Inkább kápolna. Kicsi, román kori, de frissek a stukkók, a vakolat, a fal. Tornya kicsiny. Ahhoz képest, ahogy eddig közeledett, egész közelre szívódik hozzám. Tudom, hogy kápolna, de egyszerre csak a kaput és a béléltét látom. Karnyújtásnyira van tőlem. Úgy találok, be kell mennem a templom-/kápolnabelsőbe. Lendülettel indulok. A szent épületnek mintha az eredeti fakapuja nyitva lenne. Félhomályban a belső tér. Tere szürkének, kicsinek látszik. Be kell mennem. Elindulok. Hidegsima függőleges felületbe ütközöm. Sőt, belecsapódom. Lepattanok. Újra közelítve felé tükörré változik. Tudom, amíg tükör, kizárt, hogy bejuthatnék oda. Be a kápolnába. Tudom, amint üveggé/átlátszóvá változik, át lehet jutnom rajta. A tükör akadályoz. Meg kell látnom magam benne. Ha magamra ismerek – szembenézek magammal –, a tükör ahelyett, hogy engem „verne vissza”, átlátszóvá, átengedővé lesz. Érzékelem, érzem és tudom, oda megyek be, ami vészterhes, de legalábbis fenyeget. A belépés mégis indíttatás. Bejutok az üvegen vagy ablakajtón. Nyílik ablak/ajtó. Én mégis egy lépésre a kapun túl megállok, tudom, kockázat beljebb lépni. Meg is állok ...
... Aztán új helyzet. Megint a kapun kívül állok. Most új az a helyzet, hogy a vasfoglaltos üvegajtó közben kilincsel nyithatóvá lett. Tudom előre, ha bal oldalon jelenik meg rajta a kilincs – jobbal nyitom –, balra kell mennem a kápolna bal traktuskájában, kapni fogok valamit. Nyerek valamit. Ha jobb oldalon – ugye minden fordítva történik –, akkor adakoznom kell. Egyik felé kapok, a másik felé adok. Az egész amolyan sorsszerű. Sorsszerű. Ám ez a sorsszerűség bánaton, fájdalomon, rossz érzésen kívüli.
26. Vészterhes körülmény állt elő. A szokottnál sürgetőbben kell cselekedni. Nekem és mágikus gárdistáimnak is. Ez nyilvánvalóan egy riadó: éles helyzet. A másik közösség, a mentoroké – melynek ugyancsak tagja vagyok –, habár szabott időben összeülne rendezni a folyó és egyensúlytalan ügyeket, de most a rendeltnél előbb kell gyűlést kanyarintani. Ezért küldöm a piros mentés, mágikus gárdistákat összeszedni a mentorokat hamarjában és szerete. Röpi is mindahány a sok mentorért. Röpi, majd csobban a vízbe. Széles, nagysötét víz, mint a viharos tenger. Feketén háborog. Hatalmas és mélységes. Tovább ér a szemhatárnál. Rendkívül természetesek a hullámai. Közel s távol korommély-haragos imbolygás.
Hosszú stég fut be a partról a mogorva tenger fölé. A stég tetőtlen. A cölöpépítményen deszkasor a padozat. Stabil az alap, biztos-biztonságos a padló is. A stég végén, a vizek legközepeén nagyobb meg szélesebb, négyzetalakú zárlattal a padozat. Ez az erősség valamivel a magas hullámok felett. Gárdistatársaim innen indultak a mentorokért. Eleinte repülve, de aztán a fekete vízbe vetve maguk, mint bűvármadarak. Tudom, víz alatti küldetésük

veszélyekkel, kockázatokkal teli. Ők mégis meggyőződéssel, nagy hittel merülnek elő-, el- és felhozni a mentorokat a távolból, a mélységből. A gárdisták bátorsága, meggyőződéses hite – mintha mindegyiküké az enyém is lenne – minden vészt és fenyegetést ki tud váltani.

Sikerrel járnak. Sorban egymás után vágódnak ki a mozgó hullámok közül, hozzák mind egyre a mentorokat. Ugyan még várni kell egyikre-másikra a mentoros gárdisták közül. De tudom, a riadó eredményt, sikert, győzedelmet hoz. A vészt elhárítjuk.

27. Az eltűnt templom kulcsa – az eltűnt kulcs temploma.

A bozót mögött – a kerekdő alatt és annak takarásában.

MOLNÁR JÓZSEF

Hordozható csoda

Egy mozdonyvezető naplójából

Ma a vasúton bevezették a hordozható légkondicionálót.

Egy kis kedveskedés a vezetőktől, a tolatásvezetők könnyes szemmel néznek fel az égre (is).

Egy kis szerkezet az övpántra pattintva, egy mozdulat a bekapcsoló gombra, és a külső és elviselhetetlen hőmérséklet már a múlté. A nagy dérrrel-dúrral beharangozott (és talán anyaghiányból nem teljesített) „minden mozdonyra légkondicionálót teszünk” fülkápáráztató ígérete helyett meglepetésként hatott az időjárás keménykedései elleni legújabb

fejver. Az eddig szinte észre sem vett tolatásvezetők, akik nyáron az 50 fokos vagonban aszalódtak, télen az előfűtetlen szerelvényekben öngyújtójukkal csiholhattak egy szemernyi meleget, most a fény középpontjai lettek, köszönhetően az új szerkezetnek. Ahol megjelentek, vagy betették feneküket egy-egy tolatási szünetben az izzasztókamraként is helytálló szolgálati, váltókezelői, forgalmi vagy egyéb helyiségekben – a kis csoda megtette hatását. Pillanatok alatt hűtőpulttá változott az addig utálattal nézett levegő, és a légzés is erőteljesebbé vált. Némi problémát jelentett viszont a minicsodaként is elnevezett kütyü hatékonyságkapacitásának váratlan gyengülése, amelynek senki sem látta az okát. Az akkumulátor megfelelő, mondták a kivitelezők, de azért a biztonság

kedvéért az eredeti rajzokat visszaküldték a tervezőknek, illetve a feltalálónak, akit viszont senki sem talált. Utolsó, meg nem erősített hír róla (inkább csak suttogás), hogy a NASA irányítóinak annyira megtetszett az ötlet, hogy titokban „ellopták” az alkotót a még megvalósításra váró találmányaival együtt. S most valahol egy titkos laboratórium leánykolt pincéjében az idők kezdete óta szintén lekapcsolt Nikola Teslával együtt dolgoztatják őt több párhuzamos problémán egyszerre. Ott végzik üveggömbjükön már látható jövőnkön kísérleteiket...

M. FEHÉRVÁRI JUDIT

Pessoa az élet értelmetlenségein tünődik

Lajtos Nórinak

„Hallottam én, a világról miket beszéltek,
Hallom, hallom sok ezer, sok ezer éve már...”

(Walt Whitman)

1.

A halandóság örökléte

Nem kérted, hogy írjak neked egy verset, ami igazán csak a tiéd. Gondolom, a kritikákat saját betűidről jobban kedvelnéd. De én ma versben élek és szeretném, ha a legszebb volna, amit mostanában olvastál – meg modern is, hiszen a barátságunk is ilyen. Néha találkozunk, majd tovább sürgünk, s még azt is elfeledjük, hogy létezik a telefon, no meg, a személyes beszélgetések is kellenének, de hol a Covid, hol napi beburkolódzásaink verseinkbe még csak tünődések, míg bábozódunk, álmodjuk csupán a létet, s várjuk a nyarat, hogy sorsunk pillangóvá érjen. Szeretném, hogy amikor kinézel, csipkefüggönyöd éppen széthúzva a porcukorfelhős ablakodon, téged lássalak a mólón, az igazi valód. Valaha összeszegecselt bokáid lágyan simogassák a tenger hullámai, és mosolyodból friss kalácsok illata lengje körül léted, és sirályokat etethess, s messze ringjon tekinteted, amivel szavakat teremthetsz nap nap után. A betűk csupán jóllakott időrablók, kalózkod az önelemzés sohasemvolt oltárán, mert nem értik, amit éppen akkor érzünk, mikor ujjainkkal formálunk egy újabb kaligrammát, mi talán már a São Carlos tér 4-es számú házában életre is kelt, de mi csak mollban érezzük a békét. A tiéd is, mi visszamereng a partra a sirályokhoz, és ez a vers már úgy kinyílt, hogy lassan hervad is, noha te igazán ismered a fényeket. Talán a Víztorony kivilágított tetején is azon morfondíroztál, milyen lesz az utolsó műved, mit az élőknek hagysz örökül. Piros csőrű villanásként cikázik majd a felhők lágy ölén versed, és megírod a leghosszabb futását a haboknak, mit soha nem sodorhat mássá a Pangea. Valami csoda készül akkor az egyik Tejóra ereszkedő domboldalról zubogva, mint Isten kéznyoma, akiért ötöt számolsz naponta.

2.

Címe nincs

ma a vers értelmét kerestem
egy távoli csillagon.
s míg lábaimról lehullottak
papucsgalaktikáim, tudtam,
nem álmodok, hiszen Isten – Angyal
vigyázza lényem, mi alázuhanhatna
éppen, de ebben az éjben
nincsenek törvényei Keplernek,
s Galilei sem a távcsövet bűvöli.
ünneplőbe öltözött béke, mi
bolygónkat glóriával övezi, és
mindenki álmodik.

3.

Intermezzo

a pillanat leesett a lépcsőn.
megbotlott a mában.
az emeletről figyeltem
az eseményeket, hogyan
osonnak egymás után a
lehetőségek hiányai és
bontják ki angyalszárnyaik.
ekkor anyám röppent be a
kítárt ablakon és néma
mosolya még sokáig
zubogott a lakásban...
nyomában fakadtak fel újra
gyermekkorom forrásvizei
és tengerré hömpölyögtek.
egyre csak tágult a tér.
nem gondoltam akkor arra,
hogy mindez egy bámulatos
képtelenség. így jelbeszéddel
mutogattam anyámnak, remélem,
hajókat és vitorlákat is hozott
odaátról, és tátoztam is, mert reméltem,
az ajtóm előtt megtalálom
a tengert és azonnal útnak
is indulhatok. megkeresni apám,
férjem és a lányom talán,
csak ma lehet.

*

három évtizede lassan,
hogy apám fellépett a Mennyek
grádicsain, majd követte őt anyám,
a férjem, s gyermekem.
azóta sem intettek vissza,
így csak képmásuk rajzolódik ki
esténcént a galaktikus obszervatórium
falain. látom, ahogyan a Földet
kémelelik. és kítárt lélekkel várják
Isten foszforos gyújtópalcáját,
mikor értem küld, s én benyitok
az elfeledett, hullócsillagos nyárba.
emlékeim valósággá lesznek. így
válík egésszé a senki és mindenki
ember-történetem.

4.

Reflexió

Lenyűgöztél, ahogyan a betűkből szavakat szóttél.
 Igazán színes lett a takaród.
 Olyan foltvarrásos, amire oly régen vágyom,
 mert éjjelente a foltok biztosan a lelkembe
 írják sorról sorra a verset. Én pedig kihajózhatnék,
 hiszen ma alkalmas a szelet vitorlába fogni, s
 hallgatni a sirályok röptének dobbanásait. Az
 a vers pedig hiába íródna, mert mások már osztják
 is egymásnak a kitüntetésekét. Így csak elmosolyodom,
 s Lídiára gondolok, meg a periszkópra, amit ott
 hagytam neki, hogy azon keresztül kémlelje
 Lisszabont, ha Ricardo hiánya a tengerhez vezeti,
 és nem csak sóhajok és földmozgások kísérik az
 újabb Pangeát. Felfedezni a jelent a bizalom ára,
 hiába beszél most Álvaro Campos (és nem Pessoa)
 – egyikük sem feledi sohasem Lídiát.

5.

A rettegés

ma néhány üres üveget vetett partra a tenger.
 nagyok voltak, és rémálmaikkal telt meg a móló.
 és borzalmakról beszéltek az embereknek,
 hogy mi mindent képes tenni mégis a civilizáció.
 az egyik megmutatta preparált agyát, míg a
 másikban béka feszült neki a falnak: szemeiben
 homályba veszett a múlt. a többit már nézni
 sem tudtam. halotti leplet borítottam rájuk,
 miközben végig vacogtam, mert befészkelte
 elmémbe önmagát a Pangea. mennyi, de mennyi
 koponya, csont, a fűszeres élet maradványai
 lehetnek az ősi galaxis khitón alatt földön
 és égen...

6.

A létezés

létszirmok
 könnyzáporos Pièta
 avarboglyás emlékezet
 kékmadár-röptető éjjelek

DRASKÓCZI ÁGNES

A hegyen

Szerpentineken vezetett az út idáig.
Jobb- és balkanyarok, alig volt egyenes.
De követtem a hívó szót, Istenem, máig.
És a hegyen vagyok, s itt lenni érdemes.

A kis és nagy gondokat a városban hagytam.
Másra néz szemem, a szív másra fókuszál.
Elém tárul látképben, égben és zöld lombban
mérhetetlen kincs: világod. S hit, mi nem dukál.

Mert megszenvedtem azt, hogy mélyen hinni tudjak.
Véstél, formáltál. Kértél alázatot.
És ölelő karjaid most felém kinyúltak.
S hálát kíván, hogy oldasz bánatot.

És köszönök megharcolt éveket, Istenem.
Minden új napot, a pergő perceket.
Reményt. Jövőt. Kanyaron túl és szerpentinén,
lelki békét. S megújult, hívó életet.

BENYÓ TAMÁS

A küldött

A földön kívülről érkeztem
Egy szégyenlős sötét reggelen
Mikor még aludt a sokaság
Falak közt ébredő halálvágy
Nyújtózkodott a fellegeknek
Míg angyalfiak versenyeztek
Egymással romlott lelkekért
Hol egy „nem” két „igen”-nel felért
S elpuhult, hajlott gerincek
Hajbókoltak az isteneknek
Mi közöm hozzájuk? – kérdeztem
Egy szégyenlős sötét reggelen
S befordultam a fal felé,
Így nem lettem soha senkié.

SZÁRAZ PÁL

Mese a fehér kéményseprőről

Valamikor réges-régen kandallóval fűtötték a házakat.

A városokban a fejük búbjáig bekormozódott emberek járkáltak. Ők tisztították meg a kandallókat a koromtól; kéményseprőknek hívták őket. Amikor a kémények megteltek füsttel és korommal, a ház gazdája megszólította valamelyik kéményseprőt: – Gyere el hozzánk, légy szíves! Eljött a kéményseprő, egy hosszú rudat hozott magával. Bemászott a kandallóba nagy sóhajtozva: – No, lám csak, milyen nehéz munkát végzek! És a rúdjával ledobálta a kéményben felgyűlt összes koromot.

A szoba telis-tele lett koromszemcsékkel, de a kéményseprők ezen csöppet sem búsultak. Kimásztak a kandallóból, megkapták a járandóságukat, és elmentek (a hosszú rúdjukkal együtt). A koromlepte szobát meg majd' egy hétig tisztogathatta az egész család.

Ez persze nemigen tetszett az embereknek, de hát mit tehetek?! A kéményseprők a markukba nevettek. Lusta fickók voltak, nem mosakodtak. Ezért választották maguknak ezt a foglalkozást: azt gondolták, hogy aki összemaszatolt képüket látja, nem fogja megkérdezni, miért nem mossák meg az arcukat.

Aztán egyszer csak az a hír járta, hogy új kéményseprő érkezett a városba. Az utcákat elárasztották az emberek, és fejüket hátraszegve a háztetőre bámultak. Egy legény mászkált ott. Kormos képű volt, mint a társai, de hófehér cilindert viselt, és fehér madarak szálltak utána nagy seregben.

A város kéményseprői is ott álltak a tömegben.

– Ugyan ki fogja rábízni a kéménykotrást? – mondták kacagva. – Éhen fog halni a szerencsétlen!

És kiáltozni kezdtek neki: – Szegény bolond, szegény bolond!

Hanem a legény oda se figyelt rájuk. Lebozsátott a kéménybe egy hosszú kötélén lógó tálat, felhúzta vele a kormot és egy zsákba öntötte. Oly gondosan dolgozott, hogy a szobákba egyáltalán nem hullott belőle. S a cilindere hófehéren ragyogott, a feje körül fehér madarak keringtek...

Attól fogva senki sem hívott más kéményseprőt. Megharagudtak a régiek, de hát semmit sem tehettek.

Egy napon aztán fogták magukat, ők is felmásztak a háztetőre, szidalmazva az új jövevényt: ugyan honnan a csudából került elő, az ő bajukra?

...Pedig hát ő csak egyszerű legényke volt, de igen álmódzó természetű. Gyermekkorától barátkozott a fehér madarakkal, és mindennél jobban szerette a csicsergésüket hallgatni.

Amikor az összes kéményseprő felment a háztetőkre, a legénykének kevesebb lett a munkája, így hát sűrűn átadta magát álmódzásainak. De a madarak észrevették, hogy barátjuk búsul valamiért. Egyszer, amikor elaludt, leültek a vánkosa köré, és megnézték, mit álmodik (mert a madarak látják mások álmait).

Reggel felébredt a legény, és igencsak elcsodálkozott, hogy nem látta maga körül szárnyas barátait. Elszomorodott. Kiült a háztetőre, majdhogy sírva nem fakadt.

– Tisztítsd ki a kéményünket! – hívták, de a fehér kéményseprő mindenkinek nemet mondott.

Végre visszajöttek a madarak.

– Sürgősen meg kellett tudnunk valamit, azért repültünk el búcsú nélkül – mentegőzték. De arról, hogy merre jártak, egy szó sem szóltak.

Hanem mindegyik kihúzott a farktollából egyet.

– Erősítsd a cipőtálpadra a mi fehér tollainkat – mondták -, és teljesülni fog a legfőbb vágyad...

Gyönyörű szép nap volt. Éppen elállt a tavaszi zápor. A városiak nem akartak hinni a szemüknek: a város felett szivárványhíd lebegett, a fehér kéményseprő azon lépdelt. A szivárvány ívén egészen magasra emelkedett az égen, és akkor táncolni kezdett. A szurtos kéményseprők szájtátva bámultak rá.

Örvendeztek az emberek, a levegőbe dobálták sapkájukat. A fehér madarak pedig a folyó fölé repültek, és vízében szemügyre vették tükröképüket.

– A farkunk közepéről hiányzó toll nélkül még szebbek lettünk – mondogatták egymásnak.

A legényke táncolt. Az egész város örült a csoda láttán, csak a kéményseprőknek nem tetszett a dolog.

– Az emberek azt gondolják: ha az egyik fel tud menni a szivárvány hídjára, a többieknek is azon kell járniuk – morogták. – És nem tudhatjuk, mit fog még ez a fickó kitalálni. Ezért úgy gondolták, minél hamarabb megszabadulnak tőle, annál jobb.

A kéményseprők a szivárványhoz lopódtak, meggyújtották, s az lángba borult. De rögtön megeredt az eső, és a láng kialudt. Hanem a hétszínű szivárvány feketévé vál-

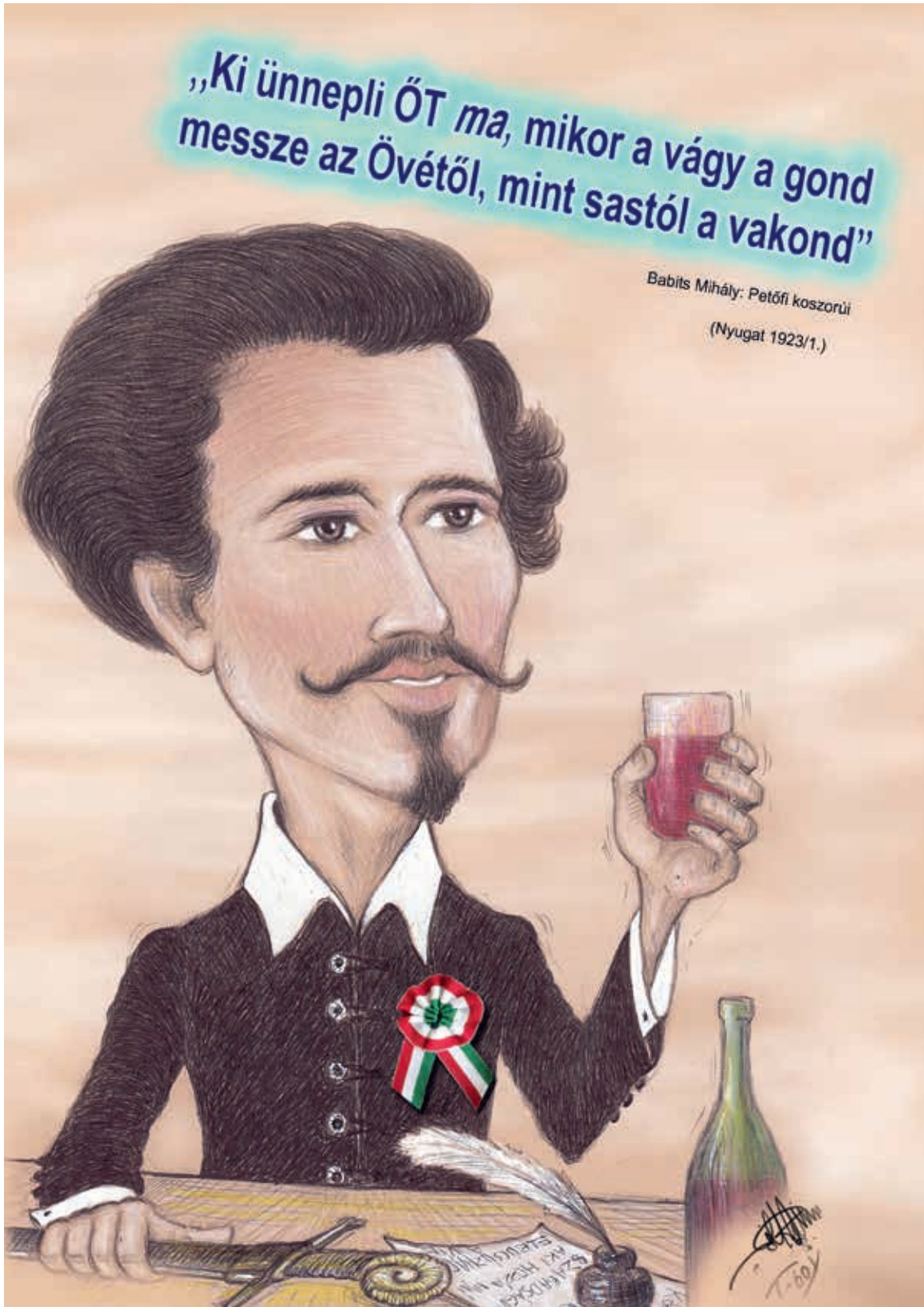
tozott. A madarak letisztogatták szárnyaikkal, mire újra felragyogott, csak hogy most az ő szárnyuk lett fekete; csupán a mellük maradt fehér, mert oda hullottak a könnyeik. Sírdogáltak a madarak, eltűnt jó barátjukat siratták.

Ti persze már kitaláltátok, gyerekek, hogy a fecskéről mesélek; nekik fehér a mellük, a farkuk pedig, mivel a közepéből hiányzik egy toll, olyan, mint az olló... A fecskék mind a mai napig nem felejtették el barátjukat. Szorgalmasan hasítják a levegőt különböző irányokban, keresik a legénykét. Hallgassátok csak, mit csicseregnek: „Egyszer, tavasszal, megered az eső; és megint ott táncol majd a mi kedves, okos barátunk!”

„**A** független szépirodalmi folyóirat erős verseket, vonzó prózai anyagokat, olvasmányos(!) esszéket tartalmaz. A **siker** csalhatatlan jele, hogy irodalmi életünk megfáradt, morgolódo „lovagjaira” láthatóan ügyet sem vetnek Szabó Zoltán Attilának. **Saját útjukon járnak.**”

2012. április 14. (B.E.)

FIDELIO

Gaál Tibor T-Boy: Petőfi 200
(Inspiráció Babits: *Petőfi koszorúi* című verse)

JANCSÓ PÉTER

Thrash

*„A heavy metal univerzális energia, egy vulkán hangja.
Ez szikla, ez földrengető. Valahol az óslényünkben megértjük.”
(Billy Corgan)*

Az öltözőben már forró a hangulat. Én a sarokba húzódva pengetek néhány skálát, ellenőrzöm a hangolást. A koszos szoba falain túlról az őrjöngő rajongók ricsaja szűrődik be. Felcsendül Gustav Holst *A bolygók* című szvitjének Mars-tétele – az intrónk. Felballagunk a füstbe borított színpadra. Ricsi beszámol – egy, két, há – , beleüt a pergődobba és tapossa a duplázós lábdobot. Rohamra indul a gépezet.

A közönség megvadul, az első horzsoló gitárriffet együtt üvölti a hangszerrel. A srácok ökle a magasban, fejüket vadul rázzák. Teljesen ráhangolódnak a zenénkre, ilyenkor csak ez számít – legyünk túl az első dalon, akkorra eldől minden: megtaláljuk-e a kapcsolatot a publikummal. Ma este nem lesz gond...

Tomi süvölti a háborús témájú dal szövegét. Kicsit aggódtunk, hogy ezekben a háborús időkben elővegyünk-e egyáltalán egy ilyen dalt, de nincs mit tenni, a hagyomány kötelez, ha nem a *Szögesdróttal* nyitunk, meglicselnek minket. Színpadképünk is erre a tematikára épít: a háttérben egy tankcsata képeit vetítjük, a színpad előterében pedig valódi szögesdrótot húztunk végig; ne tudd meg, honnan és hogyan zsákmányoltuk – valószínűleg megütnénk a bokánkat, ha kiderülne... Hülyén néz ki szerintem, de a műfaj megköveteli a militáns megjelenést, hiszen már a Metallica az első lemezén is metalhad-

seregről énekelt: magas szárú sportcipő, szakadt farmer, zenekaros póló, felette farmermellény milliónyi felvarróval (ezt csak *old school* Facebook-profilnak hívom) vagy bőrkabát (ez opcionális) és a műfaj egyik szimbóluma: a töltényöv. Nekem is van töltényövem; fiatalkoromban imádtam volna, ha lett volna, most már kissé macerás viseletnek tartom (különösen a csövelést nehezíti meg – arról nem is beszélve, hogy totál összekarcolja a gitárt).

Az első szólóhoz érkezem. Szuperszonikus vadászgép sebességével tekerem a dallamokat, sivít a gitár a töredékmásodpercek alatt lefogott hangoktól. Mire a dal végére érünk, már rólunk is csurog a víz, pedig ez csak a melegítés volt. Újabb fokozatba kapcsolunk, egy igazi hard core-os darálással, politikailag feltüzelt szöveggel. Nincs konkrét állásfoglalása a zenekarnak (már ami a politikát illeti), csak a szokásos sablonokat pufogatjuk: korrupció, hazugság, háborúk kiprovokálása. A közönség vevő rá, különösen ebben a helyzetben. Persze nem vagyunk mi se punkok, se hippik, inkább csak odamondogatunk a mindenkor hatalomnak, de ez jól is van így, kiereszti a gőzt a *thrashre* éhes fiatalság, addig sem az utcákon randalíroznak, amíg a zenével foglalkozik.

Rövid szusszanásra van csak időnk, amíg Tomi prédikál a közönségnek a környezet-

pusztítás veszélyeiről, kortyolok egyet a behűtött sörömből. A csuklómban érzek némi fájdalmat, szerencsére most egy kimértebb tempójú, baljós hangulatú dal következik, komolyabb munkát csak a szóló előtti zúzós kiállásnál kell elvégezniük az inaknak. Először magam is csodálkoztam, hogy egy thrash metal zenekar a környezetvédelemmel foglalkozik, de ahogy a háború és a politika témája, a bolygóért való aggodás is markánsan megjelenik a műfaj történetében. Persze, szarkasztikus formában.

A nézősereg lassan kezd megnyugodni. Hiába, többnyire negyvenes arcok járnak a koncertjeinkre, akik már nem bírják a pogót, pár dal után már csak bólogatnak. De az arcokra van írva, mennyire élvezik ezt a „darálást”. A thrash metal felszabadult ösztönösséggel „ajándékoz” meg, amit a törzsi lüktetésű dobok váltanak ki, mintha a vadászt felkészítené a sámán a harcra. Máskor úgy szólnak a dobok, mint a géppuska. A sebességmámor alapvetően fontos ebben a roppant szigorú szabályok szerint működő zsánerben.

A következő dalt én konferálom fel. Egy évvel ezelőtt egy blueskoncerten történt tragikus esetre emlékeztetem a srácokat: vigyázzanak magukra és egymásra. Hiába erőszakos a zene, az üzenetünk pont ellentétes irányú: mi csak felhívjuk a figyelmet a veszélyekre, de nem buzdítunk erőszakra. A koncertek után nincs rendbontás, kukaborogtatás, gyűjtogatás. Nem is lenne rá erejük a srácoknak! Marad a békés sörözgetés...

Egy Slayer-feldolgozással folytatjuk: *Raining Blood*. A thrash metal eszenciája. Ha csak azt az egy lemezt, ezt az egy dalt készítették volna el, már azzal beírták volna a nevüket a heavy metal nagykönyvébe. Elképesztő hatású dal, lemez, zenekar. Ők aztán tényleg elementek a falig. Mindenki más csak a lábuk nyomát követi – kevés sikerrel. Magunkat is beleértve.

Kiszúrok egy ismerős szempárt a sorok között, nem igazán tudom hova tenni, de valahonnan ismerős. Tudom, hogy láttam már, igéző kék szemek, kaján mosoly. De gyorsan el is veszítem őket a hullámzó tömegben. Fények, füstgép és tisztító zene, csak ez számít most, nincs idő a csajokon törni a fejem, vissz a lendület, sodor a muzsika.

Az ujjaim egyre nehezebben táncolnak a húrokon. Na, nem a sör miatt (valójában alkoholmenteset iszom, csakis a hidratálás miatt), hanem a zene intenzitása veszi el az erőm. Na

meg az összpontosítás. Az ilyen sűrű zenénél nagyon kell figyelni, hogy ne váljon kásává az egész hangzás. Precíziós gépezetként működik együtt a banda: a dobok, a basszussal masszív alapot adnak az egymással versengő gitároknak és a sikító-üvöltő éneknek. Persze több „iskolája” is van a thrash metalnak. Van olyan banda, ahol csak egy gitáros játszik, de még dj-pultos bandát is láttam már. Mondjuk ezek a könnyedebb, új iskolás zenekarok nem olyan súlyosak, mint mi, az *old school* arcok. A lényeg a sorok mögött rejlik.

Hasogat a hátam, a nyakam fáj, az ujjaim égnek, mire az utolsó dalba belescapunk. Most jön a SLÁGER, egy könnyed popdalocskasúlyos gitárzenére átírva, na meg a szövegbe is jócskán belenyúltunk. Poénnak indult egy csúnya sörözéssé fajult próbán. Ha Dave Mustaine ezt hallaná, *végigverne rajtunk!* Ja, ezt a poént már ő is ellőtte az első lemezén...

Hullafáradtan vánszorgunk le a színpadról, a közönség ráadást kér. Összenézünk, még visszamennénk, fájjon akár mennyire is, de a fesztiválóra nagy úr, lejárt az időnk, át kell adnunk a helyünket egy másik bandának.

Betámolygok az öltözőbe, lerogyok a székre. Csurog rólam a veriték. Kis pihenő után mégis kimegyek megnézni, hogyan teljesít a főbanda. Nyert ügyük van, eleve nagy nevek Kaliforniából, a thrash metal szülőotthonából, másrészt meg jól alájuk fűtöttünk a közönséggel. Persze jó lenne velük lepacszolni a koncert után, kitenni a Facebookra egy közös képet... Szerencsére a thrash metal közössége igazi testvériséggel működik. Kevés kivételtől eltekintve szívesen lógnak a helyi bandákkal is a műfaj veteránjai, nyitottak a kisebb zenekarok dalainak meghallgatására is. Így ez az este is jól végződik.

*

Még éjfél is alig múlt el, mire ágyba kerülök. Muszáj pihennem, reggel vár az egyetem. Reggel még kavarog a gyomrom, csak egy kávéval töltök magamba, úgy félliternyit, felugrom a villamosra, aztán imádkozom, hogy ne jöjjön vissza. Már mint a kávé... Beülök az első órára, robotpilóta üzemmódban tolom végig az előadást, miközben fejben már egy új dalt írok.

Az óra végén egy ismerős kék szempár lép oda hozzám.

– Tanár úr, nem is tudtam, hogy thrash metalt játszik. Nem öreg egy kicsit hozzá?

Nyugatplusz

EXTRA

Kortárs versek, prózák, esszék gyűjteménye egy *Oly korban (...) mikor a költő is csak hallgatott.* De mi újra megtörjük ezt a csöndet! Az *Újnyugat Irodalmi Kör* szerzői – 2010, az alapítás éve óta – más úton járnak. Ahogy a *Nyugat Plusz* folyóirat és a korábbi *Újnyugat Antológia* olvasói megszokták/igénylik: a *Nyugat Plusz Extra* kiadványa avval a céllal született, hogy a 21. század kihívásaival szembesülni kész, vitára és párbeszédre hajlandó művészek, gondolkodók érvényeset, igazat írjanak, *Új versekkel* lépjenek színre, megfontolandó felvetésekkel, megállapításokkal gazdagítsák a magyar kultúrát, egy – Szigethy Andrást idézve – kultúra nélküli korban. Igen, részint misszió, részint szélmalomharc ez, mivel értékteremtésről, értékmentésről, tehetségek felfedezéséről, tehetséggondozásról, a minőség iránti elkötelezettségről tanúskodik ez a kötet. Csak azoknak ajánljuk, akiknek van még igénye a szellemi egyenkoszttól különbözőre, a „primőrre”, a játékosra, a valóságosra. A könyv a *Nyugat Plusz* rovatcímeit (*Manézs, Vadnyugat, Látlelet*) átmentve egyszerre ad (tükör)képet a korról, amelyben élünk, és mutatja be az Újnyugat-küldetést.

Újnyugat Antológia 2.

Nyugatplusz

nka

NYUGATMA

Ára: 2500 Ft

